

Včelařství

12/2014

Něco k zamyšlení

Současnou situaci ČSV komentuje V. Sciskala

Cesty za medovinou

O výrobě, prodeji a lidech kolem

Ostrava podruhé

19. konference zlepšovatelů a vynálezců ve včelařství
spojená s mezinárodní výstavou

Příloha: Co nového v knihovně

vyjdou Odborné včelařské překlady

Komenského Ráj srdce

Johan Amos Comenius
(Moravská zemská knihovna v Brně)

Toť jest ta sladkost, již svět nerozumí; to ta sladkost, již kdo zakusí, za ní s odvážením všeho jíti musí; to ta sladkost, od níž žádá jiná sladkost odloučiti, žádná hořkost odloučiti, žádná lahodnost odvábiti, žádná příkrost, ani smrt sama, odvrátit nemůže.

Svět renesančního člověka se stále více podobal bludišti. A bloudí-li člověk, hledá sebemenší oporu, o kterou se může opřít, oporu, která mu pomůže vyjít z bludiště temnoty, rozjasní jeho perspektivu a zazáří novou nadějí. Jan Amos Komenský hledal v *Labyrintu světa a ráji srdce* oporu všech a všeho, již našel v Ježíši Kristu: *Ó Pane Ježíši, jaks ty sladký srdcím tebe okoušejícím! Blahoslavený, kdož rozumí potěšení tomuto!* Původním záměrem autora tohoto cyklu orientovaného na včelu a včelařství ve starší české literatuře bylo provést čtenáře domácím literárním vývojem od nejstarších dob až na práh novověku. Poukazem na Komenského dílo měla být původně tematika přenesena z období humanistického (v našich zemích kulminovalo na počátku 17. století) do doby barokní, jejíž poetika tak

často využívala včelařských motivů. Zhruba po roce bychom tak nahlédli do nesmírně zajímavé a dosud málo probádané barokní epochy právě prostřednictvím Učitele národů. Na druhé straně si uvědomuji, že tento seriál připravuji již několik let, a jak se říká, všeho dočasu. Proto na základě rozhodnutí redakční rady seriál končí a já se chci prostřednictvím J. A. Komenského důstojně rozloučit.

Jednota bratrská

Komenského *Labyrint světa a ráj srdce*, který byl koncipován pod ochranou Žerotínů na prahu barokní doby (1623), ale vydán po doplnění několika kapitolami až později (1631), podrobně popisuje hledání smyslu lidské existence i všeho lidského konání. Více než třicetiletý autor v něm zužitkoval míru svého vzdělání a celé jeho dílo – nejen *Labyrint* – je dokladem úrovně vzdělání členů jednoty bratrské. Během dvou staletí své existence procházela jednota bratrská nelehkým vývojem; Komenský jako poslední biskup její české větve symbolizuje konec jedné významné epochy našich kulturních dějin.

Po osobních zkušenostech na počátku 20. let 17. století se autor v *Labyrintu* logicky zajímal o Štěstěnu a její smysl pro lidský život, a to v kapitole věnované boháčům: *Řekl jsem pak vůdci svému: „Nu, již bych také, co tam nahoře jest, jak paní Fortuna své hostě ctí, rád spatřil.“ „Dobře,“ řekl on a vznesl se, než jsem zvěděl, se mnou zhůru; kdež paní Fortuna, na kouli stojecí, koruny, sceptra, regimenty, řetězy, zápony, měšce, titule a jména, medy a cukry rozdávala, a teprv dále zhůru pouštěla.* Med je tedy podle starého zvyku opět vnímán jako sladké životní pozitivum

– tentokrát ale vyložené hmotného světa. Ale poutník (Komenského ústy) říká: *„Já o takové štěstí, jaké tu vidím, nestojím“.*

Náměstí světa

Bloudí-li poutník světem, který si představuje jako rozsáhlé město, musí někde své putování zahájit. Náměstí může být jistým středobodem tohoto putování, pomyslným centrem úvah rozšiřujících lidské poznání do všech končin a možných směrů, do rozličných oborů omezeného lidského poznání. Poutník se na náměstí dívá kolem sebe, pozoruje lidské hemžení... jakýsi chaos pozemského světa: *A aj, nesčíslné zástupy vidím jako mhlou. Nebo tu ze všeho světa jazyků a národů, všelijakého věku, zrostu, pohlaví, stavu, řádu a povolání lidé byli. Na něž nejprv hledě, vidím předivně jich sem tam motání jako při rojení včel a mnohem divněji.* Komenský se v pozorování včel vyznal, o čemž svědčí řada jeho děl. Například v proslulém díle *Orbis sensualium pictus* věnoval včelařství celý tematický blok, jehož kompozice zřetelně prokazuje autorovu znalost dané problematiky.

Mezi učenci

Je logické, že se Komenský v *Labyrintu* věnoval také vzdělávání – všiml si učenců i studentů. Popsal neřesti odborníků neobvyklými alegorickými obrazy, a tím nenechal nikoho na pochybách že se v prostředí vzdělavců výborně orientoval. Dokázal obrazně vyjádřit hlavní nectnosti intelektuálního prostředí; rafinovaným způsobem naznačil mnohé a charakterizoval téměř vše: *Někteří (což jsem dobře vyšetřil, ale jsem jim toho tam mluvití nesměl) měli oči, a neměli jazyka; jiní měli jazyk, a neměli oči, někteří toliko uši, bez očí a jazyka etc.; takž jsem porozuměl, že i tu nedostatkové přebývají. Vida pak já, že všickni tito odkuds vycházejí, a zase tam vcházejí, jako včely zoule a dooule se motají, pobídnou, abychom tam také vešli. Jak lépe vyjádřit lidskou nedostatečnost a omezenost?* Jan Amos Komenský byl sice vzdělavcem pozdně humanistických tradic českého protestantismu, ale dnes je paradoxně vnímán především jako představitel pobělohorské inteligence, která musela opustit svoji zemi. My dnes po několika letech opouštíme tajemné kouty starší české literatury.

Labyrint světa

Opera didactica

Komenského rukopis

(Moravská zemská knihovna v Brně)

Mgr. Jiří Novotný,
(autor je vysokoškolským pedagogem)
info@emmaregina.cz

Zima v Pojezeří
Foto: J. Šturma

Z obsahu:

Něco k zamyšlení	367
Cesty za medovinou	368
Od katedry k nápoji bohatýrů	370
Vyrobit dobrou medovinu vyžaduje hodně znalostí i kumštu	372
19. konference zlepšovatelů a vynálezců ve včelařství	376
Ostrava podruhé	378
Co uděláš s tou starou matkou?	384
Polští včelaři v Nasavrkách	387

From the content:

Something to Think of	367
Journeys to Find Mead	368
From School to the Hero's Beverage	370
Production of a Good Mead Needs Much Knowledge and Artform	372
The 19th Conference of Beekeeping Innovators and Inventors	376
Ostrava for the Second Time	378
What Will You Do with the Old Queen?	384
The Polish Beekeepers in the Beekeepers Training Center Nasavrky	387

Slovo předsedy ČSV

Vážení přátelé, nastává čas, kdy bychom se měli chvilku každý zastavit a ohlédnout se za rokem, který pomalu končí. Dostáváte do rukou poslední číslo časopisu Včelařství a přichází čas hodnotit. Letošek si s námi, včelaři, zahrál. Nebyl příliš snůškově dobrý. Přes počáteční jarní snůšku přišlo v mnoha regionech období, kdy včely neměly pastvu a my včelaři med. I to je poučení pro příští roky, kdy bychom měli, tak jako naši dědové, věnovat více pozornosti přírodě kolem nás. V letošním roce máme také vyšší počet nových ohnisek moru včelího plodu, je jich registrováno přes 250. Nejvíce jsou postižení přátelé ze Zlínského kraje, kde se objevilo více jak 50% nových ohnisek. Čeká je mnoho práce, a my bychom měli udělat vše pro to, abychom jim pomohli. Až přijde otázka nového vhodného zavčelení, budeme klást důraz na to, aby se jim při koupi nových včelstev opětovně nezavlekl mor včelího plodu do jejich regionu.

Ve svazové činnosti se mnoho věcí povedlo, a za to vám, členům a funkcionářům našeho svazu, patří poděkování. Přes všechny varovné – a ruku na srdci dílem i oprávněné obavy – jste zvládli zavedení nového Centrálního informačního systému víc než dobře. Přes 89 % základních organizací to zvládlo na jedničku. Cenné je také to, že ostatní organizace, které dosud nejsou zapojeny, se k tomu až na výjimku postavily čelem. Od Centrálního informačního systému si všichni slibujeme odpadnutí papíru a tužky, a především zbytečné administrace a placení poštovního. Systém není ještě plně dokončený, ale jsou položeny základy. Věříme, že časem všichni oceníte přínos tohoto systému.

V průběhu roku vedení svazu také pracovalo na větší průhlednosti o činnosti svazu. Jsme na začátku cesty, ale jsme připraveni svůj slib z počátku tohoto roku splnit. Zavedli jsme plnou informovanost pro členy předsednictva a pro členy Republikového výboru, tedy pro vaše zástupce z jednotlivých okresů. Na zasedáních republikového výboru jsou jim poskytovány veškeré informace, pravdivé, otevřené, a je jen na nich, jak jsou informace z vedení přenášeny až k vám.

I v tomto by měl časem pomoci vedle časopisu a svazového webu nový informační systém. Bohužel, mnoho času musí vedení a sekretariát věnovat otázkám, které se přímo nedotýkají včelaření. Jsou to názory skupin a jednotlivců prosazující návrhy na zrušení dotace 1D pro včelaře, opakované ataky na státní orgány a na svaz ohledně administrace této dotace naším svazem a na vlastní

činnost našeho svazu. Ať již bude vývoj kolem těchto podivných aktivit jakýkoliv a dopadne jakkoliv, v jedné věci máme zcela jasno. Svaz neopustí své členy, ani starší, ani nemocné, ani ty, kteří nemají svůj bankovní účet pro příjem dotací. Svaz bude i nadále provádět plnou administraci dotace 1D pro své členy. Stejně tak administraci tzv. eurodotací, objednávku a distribuci léčiv.

V tomto čase se připravujeme na příští kalendářní rok, a ne jen jako včelaři. Hlavní událostí roku 2015 bude náš X. sjezd, kterému budou předcházet výroční členské schůze základních organizací, okresní konference, volba vašich zástupců do okresních výborů a krajských koordinačních výborů, do republikového výboru a volba delegátů našeho sjezdu. To vše bude velmi důležité pro další pětileté období v životě našeho spolku.

Vážené přítelkyně, vážení přátelé, připravili jsme vám pro vaše včelaření v novém roce roční kalendář s kalendářem, s uvedením důležitých termínů a s termíny konání významných celostátních včelařských akcí. Kalendář je přílohou tohoto časopisu. Poděkování patří naší redakční radě a kolektivu, včetně pracovníků sekretariátu, kteří pro vás tento nápad zrealizovali. Věříme, že vás potěší, pomůže, a bude pro Vás přínosem. Dovolte mi, abych vám všem, jménem členů republikového výboru, předsednictva, pracovníků sekretariátu a jménem svým popřál především hodně zdraví a štěstí v novém roce 2015, zdravá a silná včelstva, bohatou snůšku a nová díla, mír v srdci a osobní spokojenost.

Váš

JUDr. Karel Brückler

Včelařství – odborný a spolkový měsíčník. Ročník 67 (148). Pro své členy vydává Český svaz včelařů, o. s., se sídlem v Praze (IČ: 00 44 32 39).

Místo vydání: Praha. Odp. redaktor: Mgr. Antonín Karoch, tel.: 224 932 351, karoch@vcelarstvi.cz. Inzerce, jubilea a úmrtí: PhDr. Václav Šimice, 224 934 478, simice@vcelarstvi.cz. Vedoucí odborného oddělení a redakce: Ing. Vít Holienčín, 224 932 288. Expedice a reklamace nedoručení časopisu: Jaroslava Nechybová, 224 934 082, nechybova@vcelarstvi.cz. Redakce, inzerce a expedice: 115 24 Praha 1, Křemencova 8, telefon: 224 934 977, e-mail: redakce@vcelarstvi.cz; inzerce@vcelarstvi.cz. Internetové stránky: www.vcelarstvi.cz.

Neobjednané rukopisy, kresby, fotografie a diapozitivy se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo veškeré příspěvky podle potřeby stylisticky a rozsahově upravovat.

Redakční rada: Jiří Sláma (předseda), MVDr. Martin Kamler, RNDr. Pavel Krieg, CSc., Ing. Zdeněk Kulhánek, Ing. Antonín Pavlíček, RNDr. Roman Slaboch, Ivan Zimmerman,

RNDr. Václav Švamberg, Zdeněk Žák. Grafická úprava a předtisková příprava: NVT Repro, Jinočanská 24, 161 00 Praha 6.

Tisk: MORAVIAPRESS a. s., Břeclav, U Póny 3061, 690 02 Břeclav

MK ČR E 126/ISSN 0042-2924

Čerpání včelařských dotací 2014

Praha 17. října 2014 - Státní zemědělský intervenční fond úspěšně ukončil administraci prvního roku nového tříletého programu na podporu chovu včelstev a vyplatil chovatelům téměř 64 milionů korun. Letošní 15. říjen byl konečným termínem pro výplatu dotací za období od 1. září 2013 do 31. srpna 2014.

Dotace z včelařského programu na období 2014 až 2016 poskytuje Státní zemědělský intervenční fond chovatelům včel prostřednictvím Českého svazu včelařů, o. s. Jsou financovány 50 % z prostředků EU a 50 % z prostředků rozpočtu ČR. Fond odesílá dotace Českému svazu včelařů do 15. října příslušného roku, který je následně rozepisován jednotlivým chovatelům, jimž byla dotace přiznána. Na včelařská opatření byla v roce 2014 k tomuto datu vyplacena částka 63 947 tisíc Kč, což odpovídá 100 % alokovaných finančních prostředků.

Vzhledem k nadměrnému zájmu chovatelů včel přesáhl objem uznaných nároků na dotaci celkovou výši přidělených finančních

Dotace se týkají 5 následujících opatření:

Opatření	Vyplaceno v tis. Kč
Technická pomoc	34 307
Boj proti varroáze	17 238
Racionalizace kočování včelstev	2 259
Úhrada nákladů na rozbory medu	678
Obnova včelstev	9 465

prostředků, a bylo proto nutno u vybraných opatření upravit a v souladu s legislativou jednotlivé částky poskytované dotace krátit koeficientem 0,6955.

Pro rok 2015 je na včelařské dotace určeno 2 331 984 € a pro rok 2016 částka

2 329 120 €. Směnný kurz bude možno stanovit vždy až v lednu příslušného roku.

Vladimíra Nováková,
tisková mluvčí SZIF

Problémy jednoho jednatele

Poslední třetina každého roku vyžaduje zvýšenou činnost výboru ZO ČSV, hlavně důvěrníků, pokladníka, jednatele a zdravotního referenta. Uvádím některé svoje zkušenosti z pohledu jednatele, který celou agendu zpracovává.

Hlavní oblastí je soustředování a zpracovávání dat souvisejících s dotacemi a povinným podzimním léčením.

Již před několika lety (konkrétně od roku 2006) jsem se snažil navrhovat úpravy v některých formulářích, týkajících se D1, výkazů o včelařství, členských příspěvků, členské přihlášky či členské legitimace. Moje snaha, zahrnující několik desítek e-mailů směrem k ústředí ČSV, se setkala s částečnou odezvou, případně s příslibem řešení. Tak tomu bylo u členské legitimace, jejíž původní návrh jsem po vyplnění zaslal na ústředí poštou, a až poté došlo k úpravě. K poslední změně na základě mého tříletého snažení došlo k úpravě formuláře 3.a. i 1.e a příslibu, že se e-mailová adresa bude vyžadovat i v žádosti o dotaci (asi až od r. 2015) tak, jak se tomu stalo u členské přihlášky. Přesto tu zůstává ještě několik, podle mne, nepřesností. Dokumentoval bych je na formuláři „Příloha k žádosti dotačního programu 1.D. Podpora včelařství (žádost včelaře)“ na líci formuláře a „Podklady pro „statistický výkaz o včelařství v roce 2014“ (fyzická osoba)“ na rubu. Ty vyplňuje každý včelař. Není však jednoznačné, zda se jedná o přílohu k žádosti (kde je potom ona žádost), nebo platí, co je v závorce (žádost včelaře). Další nejednotností je uvádění pořadí jméno, příjmení. Bylo mi sděleno,

že tam, kde není vyžadováno pořadí příjmení, jméno, se používá konvence jméno, příjmení. Myslím si ale, že alespoň na výše uvedené žádosti na rubu a líci by to mohlo být jednotné. Doporučoval bych obecně pořadí příjmení, jméno, což usnadňuje při zpracování dat na počítači upravit seznamy v abecedním pořadí. Další oblastí je nedokonalost a nejednoznačnost v možnosti uvádění různých jednotek. V podkladech (rub žádosti) je možné uvádět různé hodnoty v bodě 1. „Produkce v roce 2014“. Doporučoval bych: Med (kg), Vosk (kg), Vychováno včelích matek (ks). Podobně ve formuláři 3.a není jednoznačné, v jakých jednotkách se mají uvádět výnosy kmenových včelstev. Nedostatky jsou i v jiných formulářích, např. 1.b, 1.c, kde ve sloupci „Dotace celkem“ by se hodilo uvést Kč. Mělo by být také uvedeno, co se rozumí pod požadavkem „Vychováno včelích matek“. Zda se pod tímto bodem rozumí i odchov mladé rojové matky a pod. Vhodnější by, podle mě, byla např. formulace „Počet matek- nultý ročník“. Má také chovatel matek uvádět všechny matky, které vychoval a distribuoval včelařům? Směrem od včelařů k ZO ČSV dochází také k nedostatkům. Včelaři někdy nevyplní

všechny požadované údaje nebo je vyplnění nepřesné. Jedna z častých nepřesností vzniká tím, že ve formuláři „Plná moc“ se v kolonce pro celkovou výši dotace uvádí hodnota ze žádosti (180 Kč na včelstvo) a ne ta, která je ve skutečnosti vyplácena. Odpovědnost spočívá zejména na včelařských důvěrnících, aby tyto údaje zkontrolovali a případně doplnili v součinnosti se včelaři, protože jsou s nimi v bezprostředním styku.

Mnohé problémy souvisejí asi s častou fluktuací ve vedení ČSV v poslední době. Přesto bych považoval za potřebné, aby komunikace, zejména e-mailová, mezi ústředím a nižšími složkami byla lepší. V tomto směru může jako příklad sloužit moje zkušenost s komunikací s právním oddělením, kde Mgr. Jarmila Machová vždy včas a ochotně reagovala na moje dotazy či problémy.

Uvedené připomínky vznikly na základě mé třicetileté praxe ve funkci jednatele ZO ČSV. A jelikož již v této funkci nebudu pokračovat, byl bych rád, kdyby tyto dlouholeté zkušenosti nezaknily úplně.

Ing. Vladimír Kapoun,
jednatel ZO ČSV, o.s., Tišnov

PROSINEC

Čas na bilancování

Pranostiky

Je-li na den svaté Barbory (4. 12.) mnoho jinovatky na stromech, bude hodně ovoce v budoucím roce. • *Když na Mikuláše prší, zima lidí hodně zkruší.* • *Je-li na Štědrý večer nebe hvězdnaté, bude rok úrodný.* • *Když Vánoce obilí stromy sněhem, tak je posype jaro květem.* • *Zelené Vánoce – bílé Velikonoce.*

Počasí a snůškové poměry

Prosinec je druhým měsícem včelařské zimy a měsícem zimního slunovratu. Je obdobím klidu pro včely i pro celou přírodu. Zima v dobrém roce vše zakrývá sněhem a vytváří krásné přírodní scenérie. Předvánoční období bývá nejlepším obdobím pro zpeněžení včelích produktů, zejména medu. Med je v mnoha rodinách neodmyslitelnou součástí štedrovečerního stolu. Kdy můžeme lépe prodat výsledky své práce než v tomto období? Během zimních svátků rovněž máme dostatek času k důkladnému zhodnocení minulého včelařského roku a plánování toho následujícího. Je třeba také začít s pracemi v dílně. Je to nejlepší doba k čištění náradí, úlů, pomůcek, k stloukání nových rámků a jejich následnému drátkování. Je také třeba vyhodnotit včelstva a připravit rozhodnutí o tom, od kterých z nich budeme odchovávat mladé matky a trubce. V tomto měsíci také můžeme provést poslední přeléčení včelstev pomocí aerosolu.

Vývoj včelstev

Prosincové mrazy přinutí včely stáhnout se do chumáče. V jeho středu probíhá výměna tepla od včely k včele. Včely jsou uvnitř chumáče v neustálém pohybu, protože na udržení životních funkcí a vyhřívání chumáče na 25 °C potřebují přijímat potravu. Stálou výměnou míst se postupně dostávají do teplejších vnitřních částí chumáče i ty včely, které se nacházely na jeho podstatně chladnějším okraji (10 °C). Při seskupení do chumáče vytvářejí včely několik vrstev kolem matky. Klesne-li vnější teplota na + 5 °C, vznikne chumáč o dvou vrstvách. Ve vnější vrstvě se jeví již určité uspořádání těl včel, které směřují hlavami vzhůru. Jakmile se venku ochladí a teplota klesne k 0 °C, přidají se k chumáči i poslední včely a obklopí ho tak, že se uzavře vrstvou včelích těl i nahore. Při dalších poklesech teplot vznikne třetí vrstva, ve které se včely obrací hlavami směrem do středu chumáče. Tato vrstva utěsní střední vrstvu, v níž zůstaly včely orientované hlavami vzhůru, a ve vnitřním jádře s matkou jsou včely seskupeny různě. Při silných mrazech se včely obrátí i ve střední vrstvě hlavami k centru chumáče, takže zůstanou jen dvě vrstvy. Uvnitř

chumáče, kde se nalézá matka, kolísá teplota od + 20 °C do + 30 °C. Na povrchu obalu neklesne teplota pod 0 °C. Včelstva v takto uspořádaném chumáči, nejsou-li rušena, vydrží na zásobách bez poletu do jara.

Včelařovy práce

Prodej medu, medoviny a medovníků na předvánočních trzích by se dal nazvat jako včelařovy žně. Obchodníci vědí, že v tomto období jsou lidé ochotnější sáhnout hlouběji do kapsy. Prodejnost a zájem kupujících zvyšuje i vánoční motiv na etiketách sklenic, voskových svíčkách a na netradičním balení. Lidé jsou hovornější, a to je příležitost na získání si stálé klientely a šíření osvěty o medu a dalších včelích produktech. Vánoční čas je také dobou, kdy lze využít med k pečení perníčků a dalšího cukroví. Děti i dospělí si na nich jistě rádi pochutnají. **Studium a příprava včelařských akcí.** Období zimních svátků poskytuje klid na prolisťování a uspořádání si ročníků včelařských časopisů a studium včelařské literatury. Je též obdobím na přípravu přednášek a plánování akcí, jako např. včelařské výstavy.

Bilancování uplynulého včelařského roku. Dlouhé zimní večery nabízejí dostatek času na ekonomické zhodnocení včelařského hospodaření a kompletaci evidence. Podkladem pro bilanci jsou záznamy v úlových kartách nebo včelnicových sešitech. Přitom je třeba si promyslet, zda budeme v dalším období žádat o dotace na další včelařské potřeby, na něž lze žádat dotační podporu dle VI. nařízení č. 197/2005 Sb.

Oprava náradí a příprava rámků na příští sezónu. Promyšlená příprava se vždy vyplatí, na jaře už si na údržbu a výrobu inventáře, zhotovování a dírkování rámků, opravu a výrobu úlů těžko najdeme volný čas. Je však třeba mít na paměti, že řemeslné práce neděláme přímo na včelíně, abychom nenarušili klidný průběh zimování včelstev.

Ochrana včelnice před ptáky popř. hlodavci. Pokud zjistíme, že sýkorky nebo jiné ptactvo se zdržují v blízkosti úlů, případně klepají na úl, pak je třeba zabránit vyrušování včelstev např. natáhnutím umělého pletiva před letáky. Hladové ptáky je možno odvést pravidelně doplňovaným ptačím krmítkem postaveným nedaleko úlů. Části těl včel, které nacházíme na podložkách v úle, jsou výsledkem hodování rejšků nebo myší. Rejsky vzhledem k jejich chránění hubit nesmíme, a tak se je budeme snažit vypudit z úlů. Myším můžeme nabídnout jejich oblíbené pochoutky v pastích a tím se jich postupně zbavovat.

Aby nedocházelo k hromadění par vyprodukovaných včelstvem při spotřebě zásob na strůpku, je nutno zajistit přiměřené odvětrávání par z úlů. Ve včelstvu pak nevzniká nadměrná vlhkost, která mu velmi škodí.

Kontrolní návštěvy včelnice, při nichž bychom měli dbát na opatrnost a klid. Každý otřes může totiž způsobit odpadnutí včel z chumáče a jejich zkrhnutí, stejně jako zvýšený odběr potravy. Při kontrolách sledujeme, zda namrzlý sníh nebrání přístupu vzduchu do úlu a odpolechem přes letáky nebo nástavková oka se ujistíme, že je vše v pořádku. Vzrušení nebo nepravdivé hučení v chumáči naznačuje nouzový stav. Navátý sníh z česů odstraňujeme.

Zdravotní situace

V tomto měsíci provedeme poslední ošetření včelstev proti *Varroa destructor*, s ohledem na teplotní poměry nejlépe pomocí aerosolových vyvíječů. Termín ošetření je nutno volit tak, aby mezi ošetřením a odběrem měli být nejméně měsíc. Za cca 7 dní vyčistíme podložky, abychom nejpozději do 15. února příštího roku mohli odebrat měl k vyšetření. V průběhu zimy lze sledovat zdravotní stav včelstva nahlédnutím do podmetu na vloženou podložku. Z ní vyčteme, zda včelstvo zimuje klidně bez rušivých vlivů anebo nám vysoký počet mrtvolek signalizuje, že včelstvo má nějaký problém. Pak je na místě poslechnout. Pokud včelstvo vydává slabý, pravidelný, ničím nepřerušovaný zvuk, pak zimuje bez problémů. Naopak, pokud se ozývá nerovnoměrné bzuzení nebo „kvílení“, lze předpokládat, že včelstvo je osiřelé nebo je rušeno některým ze škůdců. Při poslechu můžeme slyšet také velmi slabé zvuky. V tomto případě stačí poklepat na úl. Slyšíme-li krátkou odezvu v podobě silnějšího zabzučení, pak je včelstvo v pořádku. Jestliže tomu tak není, pak včelstvo je zřejmě oslabené a jeho šance na úspěšné vyzimování je velmi slabá. Neslyšíme-li nic ani po poklepání, pak včelstvo pravděpodobně uhynulo. Opatření k nápravě takovýchto problémů jsme popsali v měsíci lednu.

Josef Hanuška,
jhanuska@tiscali.cz

Propagace včelařství se dá dělat i úsporně

V posledním čísle našeho časopisu jsem si v příloze na str. 10 přečetl informaci o nákladech, které vynaložil náš svaz na propagaci spotřeby medu. Skoro pět milionů korun za tři roky je poměrně značná částka, ale vzhledem k tomu, že celkové náklady činily přes dvacet šest milionů, nebyl ten náš podíl (16,63 %) zase až tak příliš vysoký. Naskytá se však otázka, jak velký byl efekt, který tyto peníze přinesly.

Vím, že v rámci akce „Bez medu to nejde“ proběhly nějaké pořady o medu v televizi i v rozhlase, bylo vydáno několik publikací o medu a také včelařské kroužky dostaly studijní a propagační materiály. Patrně toho bylo ještě víc. Je také pravdou, že včelaři, alespoň ti, kteří se o dění ve svazu zajímají, byli o této akci alespoň rámcově informováni. Na vyhodnocení přínosu této propagační akce zejména u řadových spotřebitelů se patrně asi ještě pracuje.

Platit za profesionální reklamu, pokud ji nějaký produkt potřebuje, je zcela na místě. To platí ovšem za předpokladu, že se současně využijí i jiné, tedy neplacené formy reklamy. A tady jsme my včelaři asi trochu zaspali či zpozdili. Myslím, že jako jednotlivci nebo včelařské organizace, tedy včelaři jako celek, se jen velmi málo snažíme svůj obor a svoji produkci zviditelnit. Maximálně, co jsme povětšinou ochotni udělat, je to, že se někde postavíme s autem a med prostě prodáváme. A když je někdo zvědavý, tak mu jeho otázky nějak zodpovíme. Abychom však sami při prodeji přišli s nějakým propagačním materiálem nebo s nabídkou nějaké aktivity, která by zviditelnila nejen med, ale i včelařství jako takové, to se děje dost zřídka.

Pochvalu zaslouží ty organizace, které pořádají třeba dny medu, medobraní nebo dokonce včelařské pouti, či i jiné akce, na kterých včelařství zviditelňují. Nevyužitých příležitostí však je nezměrně víc. Mohli bychom se zviditelnit na dožínkách, plesech, obecních slavnostech nebo třeba na různých výstavách, kde vedle prodejních stánků bychom mohli umístit i nějaké velkoplošné reklamy, panely nebo i jiný propagační materiál.

Velmi záslužné jsou návštěvy včelařů u omladiny, zejména na základních školách. Trocha medu a příjemné povídání dokáže děti zaujmout a vzbudit u nich zájem o včelařské kroužky. Velmi účinné

je také pořádání přednášek pro širokou nevčelařskou veřejnost, kam je možné přilákat lidi třeba na bezúplatnou ochutnávku medů a případně i medovin nebo na ukázky výrobků ze včelí produkce. Myslím, že kdyby svaz na pořádání těchto akcí nějakou tou korunou přispěl, že odezva a využití takto vložených prostředků by mohla časem být i efektivnější než reklama, kterou si za drahé peníze pořizujeme u profesionálních reklamních agentur.

A s neplacenou reklamou můžeme začít kdykoliv – třeba ještě tento rok. Nyní, na prahu dalšího včelařského roku, kdy je čas členských schůzí, na kterých si obyčejně vyslechneme i nějakou včelařskou přednášku, bychom se mohli domluvit na pořádání přednášek i pro spoluobčany – nevčelaře.

V naší ZO ČSV několik let pořádáme pro nevčelaře cyklus přednášek pod

souborným názvem „Povídání o včelách, včelaření a včelích produktech“. Přednášejícími jsou všichni včelaři, kteří se těchto setkání zúčastňují a kteří, každý podle svých možností i schopností chtějí spoluobčanům, ať včelařům nebo nevčelařům, sdělit cokoliv, s čím se při včelaření setkali. Jde nám zejména o to, naučit spoluobčany co nejlépe porozumět nejen včelám, ale i včelaření a včelařům. Zvláštní pozornost na těchto setkáních věnujeme zejména včelím produktům, zejména medu a jeho falšování. Nevyhýbáme se ani nemocem včel či otázkám životního prostředí, které se významnou měrou podílí na zdravotních problémech, a tedy i výnosech našich včel.

Děda včelař
(Ing. Antonín Pavlíček,
člen RR časopisu Včelařství)

Příklady včelařské propagace

Závěr cyklu našich včelařských přednášek

"Povídání o včelách, včelaření a včelích produktech"

se uskuteční dne **4.3.2014** od 17.00 hod.
ve Společenském centru v Bystřici

Současně
Vás zveme
na včelnici
v blízkosti
Sokolského
koupaliště!

Prohlídky včelnice jsou možné po domluvě s dědou včelařem:
Ing. Antonín Pavlíček, deda.vcelar@gmail.com, tel: 604 506 344

Těšíme se nashledanou

Cestu na naši včelnici najdete na Webu: <http://www.krouzek-ctverecek.cz/>

VČELAŘI
zvou občany již na druhé

Povídání o včelách, včelaření a včelích produktech
tentokrát
věnujeme zejména na falšování medu
mace o vosku, propolisu, mateři kašičce
a včelím jedu

setkání se uskuteční
v úterý 4. prosince 2012
od 17 hodin
ve velké zasedací místnosti
ÚMČ BRNO – JUNDROV
Veslařská 56

se včelaři je spojené s ochutnávkou
medu a medoviny

se následovat každé první úterý v měsíci vždy od 17 hodin.

Vstup zdarma

Něco k zamyšlení

Náš Český svaz včelařů, o. s., sdružuje ve svých řadách podle CISu 51 466 členů, z nichž 44 399 žádá o dotaci na 532 759 včelstev. Dále evidujeme 136 včelařských kroužků a 1 556 chovatelů, kteří nejsou členy ČSV. Ti mají 16 284 včelstev a žádá jich o dotaci 1 210. Celkově je v systému zahrnuto 567 057 včelstev (i s oddělky). Z celkového počtu 1 100 ZO ČSV se podařilo 974 organizací podat žádost prostřednictvím CISu kompletně! To je 89%. To jsou informace z webu ČSV ze dne 16. října 2014. Přátelé, hurónské „super“ zní všem v uších a mohli bychom s uspokojením spát na vavřínech. To, co trvalo někde 3 roky, jinde s tím bojují dodnes, my jsme zvládli za 6 měsíců, pominu-li fakt, že tzv. příprava před lednem 2014 byla spíše formální než věcná. Ještě v létě málokdo věřil, že to zvládneme. Přejít do CISu je úžasné zjednodušení vedení agendy o všem možném do budoucna. Nyní jsme museli systém „nakrmit“ a jsem opravdu rád, že jsme to zvládli. Až budeme na toto období časem vzpomínat, tak dílčí problémy budou zapomenuty a spíš budeme vymýšlet, co bychom mohli ještě zlepšit.

Jen tato ochutnávka medu na výstavišti v Ostravě znamenala pro organizátory hodně práce.

Vážení přátelé, můj nadpis vás vybízí, že bude následovat něco k zamyšlení. Ale já bych chtěl, abyste se zamysleli především vy a zapojili se do rubriky, která není o odbornosti, ale která je o organizaci. Ano, zkusme bez emocí popřemýšlet, jak dále vylepšit spolupráci a vůbec celý společenský život největšího spolku včelařů. Proč to v některých našich ZO ČSV žije životem plným, a jinde je problém se sejit jednou ročně? Proč některé okresy pořádají akce pro děti, veřejnost a své členy, a jinde se za celý rok okresní výbor nesejde ani jednou? Proč některé KKV organizují kurzy pro začínající včelaře, výborné vzdělávací akce, výstavy a nemají problém zapojit do aktivního života desítky svých členů, a jinde to prostě nejde? Ono těch proč by šlo vyjmenovávat více, ale zkusme si na položené otázky odpovědět.

Pokusme se odpovědět na otázku, co já našemu spolku dávám a co od něho očekávám. Pokud to proberete v řadách své ZO, tak se dopracujete k zajímavému zjištění. Každý čeká na toho druhého. Každý není tak odvážný, aby se nebál zformulovat nápad a pokusil se získat někoho k jeho podpoře a realizaci. Přiznejme si, že mnoho je těch, co se vezou, a pokud už nic, tak

alespoň pokritizují, aniž se připojí k práci. Tak nějak nám ta naše povaha česká válcuje aktivní a ti pomalu ustupují do pozadí. Vlastně proč by se angažovali, když o to nikdo nestojí!

Ale stojí! Když je akce dobře připravená, je věcná, bohatá a naplní očekávání a váhající povzbudí. Podobně, jako se to podařilo KKV Moravskoslezského kraje, když organizovala Mezinárodní včelařskou výstavu, která proběhla v Ostravě na výstavišti Černá louka. Věřte, že ty desítky dobrovolných pořadatelů z řad našich členů byly pyšní na to, že se z úst našich členů a návštěvníků nesla slova chvály a poděkování. Ano, víme o nedostacích (viz. maraton), ale nabudilo nás to do další práce.

Jsem dlouholetý funkcionář ČSV a mám historickou paměť. Ti, co mne znají, vědí, že jsem vždy tvrdil, že základem ČSV jsou základní organizace. Ty dále tvoří okresy, kraje a vlastní republikový výbor. Kdyby nebylo základních organizací, tak tyto další články prostě nejsou. Máme organizační strukturu, která už nekopíruje strukturu státní správy. Myslíte si, že je to dobře? Zkusme si odpovědět. Máme sekretariát, který administruje agendu, ale vlastní činnost našeho spolku nijak

neobohacuje. Myslíte si, že je to dobře? Máme vzdělávací středisko oboru včelařství, jaké nám závidí celý svět, ale v regionech pořádáme kurzy a vzdělávací projekty bez metodické pomoci profesionálů. Myslíte si, že je to dobře? A tak bych mohl pokračovat.

Vážení přátelé, máme před sebou rok, ve kterém se bude konat X. sjezd ČSV. Přípravy se rozjíždějí a diskuse je na místě. Zkusme ve svých ZO, ve svých okresech, ve svých krajích nad těmito myšlenkami podumat a dejte svým stávajícím zástupcům v RV ČSV mandát, který je zaváže o přípravě sjezdu přemýšlet, diskutovat a schválit pouze věci, které nás posunou dále. A do nových výborů v ZO, OO, KKV volte ze svých řad ty, kteří vám budou naslouchat a ve spolupráci s vámi realizovat spolkový život. Na X. sjezd vyšlete lidi moudré s mandátem prosazovat věci našemu spolku prospěšné. Náš ČSV, o. s. vybudovali naši předkové, kteří nám ho svěřili do péče s vírou, že ho v pořádku předáme našim potomkům. Je to náš spolek, budme na něj hrdí!

Mgr. Václav Sciskala,
místopředseda ČSV, o. s.

Cesty za medovinou

Motto:

De gustibus non est disputandum (Proti gustu žádný dišputát)

Před mnoha lety jsem psal: „Co se stalo s medovinou, tímto nápojem dávných reků? Je odsouzen k zapomnění, jako mnoho jiných poznatků a zkušeností našich předků, které, ač pomáhaly tisícovým generacím žít, dnes nestojí než za pohrdavý úsměv?“¹ Medovina si našťástí na trhu od té doby našla své místo. Pro nové konzumenty medovinu „objevily“ například čajovny a vdechly ji nový život. Medový mok lze samozřejmě zakoupit v desítkách specializovaných včelařských prodejen. Širokou nabídku zprostředkovává i internetový obchod. Kdekdo si medovinu kvasí doma pro potřebu svou a svých přátel.

Kam na pohárek?

Již dávno nejsme odkázáni jen na zdroj svůj či svého souseda. V citované knize jsem tenkrát také psal: „Nechť svému méně znalému spoluobčanovi poradí Nezvalův „Pražský chodec“: „Projdete se

Prahou z Václavského náměstí Vodičkovou ulicí do Lazarské a v rozpoložení příjemného očekávání příštích chvil přejdete ulicí Spálenou... To již ale zahýbáte z ulice pojmenované Myslíkova do míst, kde leží cíl vaší cesty. Chcete se zde občerstvit

a popít čehosi zvláštního – předvést své společnosti něco typicky českého a pražského; ač se nacházíte v ulici Křemencově, nemíříte ke Flekům! Zde totiž, v bistru U Včelaře, se nachází pravděpodobně jediné specializované místo v zemích českých, kde lze objednat ze široké škály medových vín...“.

Tento místopis dnes musíme podstatně doplnit. V Myslíkové ulici v čísle 23 totiž nacházíme novou Mekku českého medovinaře. Medovinový nadšenec Jiří Pouček zde před časem otevřel Muzeum medoviny. V zázemí čajovny Budha zde návštěvník nachází expozice s historií nejstaršího alkoholického nápoje a jeho výrobou. Současně můžete zhlédnout kompletní sortiment medovin od desítek výrobců z Čech a Slovenska. Co je ještě důležitější, při posezení v čajovně nebo přímo v nově zařízeném degustačním salónku je tu k mání až 30 medovin, jejichž sortiment provozovatel průběžně obměňuje.

Opakování z dějepisů

Medovina nebyla nikdy pouze slovanickým či dokonce jen českým nápojem, kteréžto asociace můžeme nabýt četbou starých pověstí A. Jirásky. Kvašené nápoje z medu se konzumovaly prakticky všude, kde člověk začal sbírat a skladovat med. Vzácný včelí produkt byl jediným relativně běžně dostupným koncentrovaným sladidlem již v prehistorii. Od nejstarších dob byla medovina považována za zdroj života, moudrosti, odvahy a síly a jako taková se přednostně podávala místním rečkům. Věřilo se, že má účinky afrodiziaka. „*Inrus mulso, foris oleo*“, tj. zevnitř medovinou, zvenku olejem, zněla odpověď stoletého starce římskému císaři Augustovi na jeho dotaz, jak kmet dosáhl v plné síle své dlouhověkosti. Královna Alžběta I. sama docházela do hlubokých palácových sklepů, aby zde

Tradiční Dolská medovina

1 DUPAL, Libor. *Knihy o medovině*. Vyd. 2. Praha: Maťa, 2004, 215 s. ISBN 80-728-7077-7.

osobně prováděla inspekci uložených zásob medoviny. Dochované záznamy starých orientálních cestovatelů uvádějí, že bohatí jedinci ve Velkomoravské říši konzumovali medovinu k uctění památky zesnulých. A uctívali prý intenzivně. Medovina z nápojových lístků všech krčem a šenků však postupně prakticky vymizela. Neobstála v konkurenci jiných alkoholických nápojů.

Výrobní postup

Detailní metody na přípravu medoviny z nejdávnějších dob se nedochovaly, mnoho ale napovídají postupy používané v rovníkové Africe ještě v polovině minulého století. Med s vodou se vaří, zchlazený roztok se očkuje ušlechtilými hluboko prokvášecími vinnými kvasinkami, po dvojím stažení z kalů se polotovar uloží do sudů ke zrání, případně se medovina školí (přidávání kuléru, přikyselení, přislazení, macerace bylin a koření aj.). Přes zdánlivou jednoduchost základních technologických principů je třeba zdůraznit značnou variabilitu postupů a receptur. Novodobí výrobci již mají k dispozici odbornou literaturu z oblasti kvasných procesů a nelze než doporučit, aby se radami v ní řídili a plně využili. Někteří výrobci prosazují výrobu zastudena, tedy medový roztok nepřevářejí. Zdůrazňují, že tak v medovině uchovávají termolabilní látky, v medu tak cenné. Rizikovost takového výrobního postupu je však značná. Je oblíbené přidávat do medoviny extrakty různých bylin a koření. Proč ale spotřebitelé vyžadují ochucení chemickými aditivy typu „mandlových aromat“ apod., je autorovi těchto řádek po mnoho let záhadou.

Pokud máte ambici vyrábět medovinu ve větším než malém množství, a tedy ji prodávat, je třeba se dobře obeznámit s požadavky na její uvádění na trh, zejména ohledně označení. Za vážný prohřešek se považuje poukazování na léčivé účinky medoviny. To je pro alkoholický nápoj zcela nepřipustné. Regulované, resp. de facto zakázané jsou možnosti použít v názvu medoviny pojem „přírodní“. Co se týče fyzikálních a chemických požadavků, vyhláška stanovuje jako minimální hodnoty obsah etanolu objemových 10 %, obsah cukru nejméně 40 g/l a některé další ukazatele.

A jak medovinu podávat?

Nejklasičtější způsobem je zřejmě podávat medovinu alespoň mírně vychlazenou. Teplotou mezi 10 °C a 15 °C bychom neměli chybovat. Tímto způsobem servírování můžeme zdůraznit využití medo-

Nabídka medovin v pražské prodejně v Křemencové

viny jako aperitivu. Je ovšem pravda, že někteří „skalní“ vinařští *sommeliers* tuto roli medovině striktně upírají a připouštějí naopak sklenku lepkavého moku na závěr hostiny.

Medovinu lze jistě servírovat bez následků i *chambré*, tedy servírovanou při pokojové teplotě. Tato teplota by se však měla spíše blížit 18 °C než překračovat 20 °C. Naproti tomu nelze nic namítat proti oblíbenému přihřátí medoviny a její degustaci ve stavu, který útroby velmi příjemně prohřeje, ať již při vánočních

nákupech, nebo na horách po běžkařské túře. Někdy se jako optimální teplota zahřátí medového vína uvádí 40 °C (ale také až 60 °C), ale v každém případě je třeba dbát na rychlý, krátký záhřev, aby nedocházelo ke ztrátám aromatických látek a cenného obsahu alkoholu. Dobrou chuť a na zdraví do nového roku, ať již u sklenky míchaného nápoje, či kalíšku čistého medového moku.

Ing. Libor Dupal,
dupal@regio.cz

Od katedry k nápoji bohatýrů

Cesty osudu bývají často klikaté a nevyzpytatelné. Byla to náhoda, která způsobila, že se manželé Eva a Vladimír Slanařovi z Lužné u Rakovníka, oba mimochodem středoškolské učitelé, rozhodli k láskyplnému poslání za katedrou přidat výrobu medoviny a věnovat této činnosti prakticky většinu volného času, energii i potřebné investice.

S demižonem na Křivoklát

Učitel, V. Slanař, se při kantořině staral o tři včelstva, na něž měl nejvíce času o letních prázdninách. Mezi vytvořil dost pro svou rodinu a přátele a ještě mu nějaký po vytvoření na víčkách či v konvích zbyl. „Před přibližně dvaceti lety nás napadlo, že z přebytečného medu zkusíme vyrobit medovinu. Dělal jsem ji obdobně, jako se doma dělá šípkové či rybízové víno. A jelikož jsem měl med, tak jsem zkusil medovinu. Jednou jsme měli nějaké posezení s přáteli a medovinu vypili. Celkem měla úspěch. Chutnala i kolegyni, která bydlela na Křivoklátě. Přišla s myšlenkou, že by se medovina na křivoklátském trhu dobře prodávala zvláště v době před Vánocemi. Tak jsem naplnil desetilitrový demižon medovinou, která měla při adventním trhu na křivoklátském nádvoří úspěch. Těm, kteří se vrátili pro další, jsme už vyhovět nemohli,“ vzpomíná na první prodejní úspěchy V. Slanař.

Tady medovina dokvácí

Výrobci...

Do rodinné kasy přibýlo pár set korun, což před dvaceti lety byly zejména pro kantorskou rodinu nemalé peníze.

Medovinu do školky

„Bylo to pro nás natolik povzbudivé, že jsme si v budově, ve které zrušili mateřskou školu, pronajali kuchyňské prostory s přívodem pitné vody. Ta se po rozboru ukázala jako vhodná pro výrobu medoviny. Aby všechno mělo potřebné úřední náležitosti, tak jsem požádala v roce 2002 o živnostenský list na výrobu potravin, zavzpomínala Eva Slanařová.

Než začali, tak budoucí výrobnu museli schválit veterinář, hygienik a pracovník Státní zemědělské a potravinářské inspekce a také pracovník Celní správy. Po náležitém schvalování a dalších administrativních úkonech začali Slanařovi vyrábět medovinu, kterou si sami na trzích prodávali.

Nejlepší jsou dolské kvasinky

„Zkoušeli jsme dělat medovinu z víček či vařenou, ale nakonec jsme se rozhod-

li pro výrobu za studena, byť vyžaduje nákladnější a preciznější technologii. Umožňuje zachovat v onom lahodném nápoji bez použití chemie všechny příznivé vlastnosti medu. Ponejvíce zužitkováváme med světlý, příležitostně i tmavší, což však výslednou kvalitu nijak výrazně neovlivní. Problém byl s kvasinkami. Vyzkoušel jsem různé, lihovarnické i vinařské kvasinky. Nakonec jsem zůstal u Dolských, které tomuto nápoji nejlépe dávají typickou chuť medoviny,“ prozradil výrobce něco ze své technologie.

Do lahví bez chemie

„Po medovině rostla poptávka, takže jsme průběžně zvyšovali její výrobu a s ní i získávali další zkušenosti, kterých není nikdy dost. Zpočátku jsme medovinu čerili. Navíc jsme tenkrát sehnali malý filtr s přesvědčením, že bude stačit. Nestačil, takže jsme koupili dokonalejší filtr. Protože jsme nechtěli a nechceme používat žádnou chemii, tak medovinu nesíříme, nepřidáváme ani žádné konzervanty. Dnes už medovinu raději ani nečeřím, protože si myslím, že čeřící látky jsou chemie, kterou bych v medovině ucítil,“ poznamenal V. Slanař. Aby v lahvích udržel kvalitní čistou medovinu, tak zkušenosti čerpal od vinařů, kteří mu poradili membránové filtry. Nejsou sice nejlevnější, avšak od doby, co je při výrobě medoviny používá, nemá problémy s trvanlivostí medoviny, která bez jakékoliv konzervace vydrží v lahvi bez ztráty kvality několik let.

V domácích prostorách

Časem Slanařovi pro výrobu medoviny přizpůsobili prostory rodinného domku. Peníze, ušetřené na nájemném, investovali do technologie, neboť náklady na ni v současných cenách narostly na statisíce korun. „Pro nás to tehdy bylo pořád spíš velké hobby. Nepředpokládali jsme, že bychom se tím živili. Když se však blížil důchodový věk, tak jsme se rozhodli postupně zvyšovat počet včelstev, kterých nyní máme 60 a k nim několik záložních,“ tvrdí výrobce.

Letos ze včelstev nezpracoval na medovinu ani kilo, protože slabý medný výnos sotva pokryl potřebu medu rodiny a známých. Vhod přišly sudy naplněné medem v předchozích letech. „Předpokládám, že příští rok zásoby doplním. Většinou zpracuji polovinu medu, a to převážně květového, ponejvíce z řepky. Mám však také rád med ze slunečnice, k níž kočuji do sousedního lounského okresu, kde ji hodně pěstují. Letos jsem měl 30 včelstev na dvou místech u slunečnice pod kopcem Raná. Když na Křivoklátsku skončí snůška, tak 10. července u slunečnice začíná.“

Med vytočil, auto nenastartoval

Slanařovi měli tři včelařské vozy. V jednom, umístěném v lese, byla i vytáčecí místnost. Medomet připojovali na autobaterii. „Točil jsem, až jsem dotočil, avšak potom jsem na vyždímanou baterku auto nenastartoval,“ svěruje se

V. Slanař. „Maringotky jsme ale zrušili a včelstva převážím na vleku pro patnáct včelstev. Nejlepší se ukázalo vytáčení doma v uzavřené místnosti, kde včely zejména, když nemají co na práci, neobtěžují. K vytáčení bohatě postačuje

Stáčecí zařízení pro menšího výrobce

...a jejich výrobky

šestirámkový radiální medomet s programovatelnou automatikou.“

Spokojený se nevrací sám

„Pro výrobu medoviny máme stanovený limit 1800 litrů, což pro nás bohatě stačí,“ řekli závěrem manželé Slanařovi s dodatkem: „Snažíme se medovinu vyrobit a prodat bez zbytečného shonu. Velkovýrobci nemůžeme konkurovat množstvím, někdy ani cenou ne. Naší vizitkou je lahodná medovina bez chemie a zákazník, který se k nám pro ni vrátí. Zpravidla nepřichází sám.“

Luženská medovina byla oceněna několika medailemi, např. Medovina roku 2010 nebo Král medoviny 2011. Slanařovi ji vyrábějí v několika kořeněných variantách, od klasické Hradní, přes lehkou Rytířskou, vanilkovou Sváteční, Vánoční a Velikonoční speciály vonící anýzem a badyánem, až po osmiletou vyžralou Chmelovou. S medovinou je prostě život sladký už od středověku!

Text a foto: Ing. Zdeněk Kulháněk

Vyrobít dobrou medovinu vyžaduje hodně znalostí i kumštu

Pro mnoho včelařů je to veliké lákadlo. Mám med a jedna z možností, jak jej zhodnotit, je vyrobit si dobrou medovinu. Ale už při pořízení alespoň základního vybavení včelař zjistí, že tu vůbec nepůjde o levnou záležitost. Při vlastním procesu výroby narazí na další úskalí. Otázek je přehřel: jak hustý má být roztok, vařit či nevařit, jak dlouho kvasit, proč je tak dlouho kalná, jaké bylinky a koření dát? Napětí včelaře, zda se vše nakonec zdaří, stoupá při vlastním procesu výroby, protože při rozhovorech s ostatními začne dostávat informace o možných nemocech a pachutích, jako je zoctovatění, pachutí po myšíně apod., kdy se z očekávaného lahodného nápoje může lehce stát nepitná břečka. Jak tedy na to, aby byl výsledek vynikající a naše okolí nás pochválilo a mohl se dostavit příjemný pocit radosti z dobrého díla?

V prvé řadě je třeba získat co nejvíce potřebných informací o vlastním kvasném procesu její výroby. Je dobře si uvědomit, že musíme zvládnout teorii a praxi vinařů, ale s tím, že vyrobit víno je jednodušší. To říkám ve vší účtě k dobrým vinařům. Každý z nich, který si zkusil medovinu vyrobit, mi zatím dal za pravdu. Zájemcům bych doporučil přečíst si co nejvíce literatury, pohovořit s těmi, kterým se výroba daří, a nejlépe absolvovat i praktický kurz. Například ten, který každoročně pořádá Výzkumný ústav včelařský v Dole.

Dobré vybavení je nezbytné

Zvládneme-li základní teorii, je třeba pořídit si vybavení, které budeme potřebovat k založení medného roztoku, jeho prokvašení, zrání, filtraci a plnění. Kritériem bude předpokládaný objem výroby. Méně náročné a nákladné bude vybavení pro padesátilitrovou produkci než pro výrobu několika tisíc litrů. Pokud chci vyrobit medovinu pro rodinu a přátele, vystačí mi minimum základního vybavení – větší hrnec, pár demi-

žonů, hadičky na přepouštění a jednoduchý filtr. Ke kvašení potom termobox a zrání může proběhnout v chladném sklepe. Vše lze pořídit řádově v tisíci korunách.

Bude-li mým cílem komerční výroba na expedici a prodej pro obchod, musím počítat s tím, že všechny výrobní prostory a zařízení musí schválit Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Z toho potom vyplyne nutnost založit medovinu v nádobách z nerez a kvasit ji pouze v tom, co má potravinářský atest. Místnosti musí mít předepsané parametry a prostorový objem a následné zrání vyžaduje prostředí s optimálním chladem. Výrobce si musí opatřit dobrý filtr a plničku na lahve. Adjustované lahve zase musí být opatřené etiketou, která má všechny zákonem dané náležitosti, včetně inkoustového nástřiku lahví s předepsanými údaji. Zařízení pro tento typ komerční výroby je finančně velmi náročné a podle předpokládané výroby se pohybuje řádově vždy v položkách ne desetitisícových, ale vyšších. Při tomto druhu výroby musí výrobce vést i předepsanou

evidenci tak, aby každý kontrolovaný litr mohl být dohledatelný. Zde jedno důležité upozornění pro ty, kteří vyrobí „množství větší než malé“ a s přebytkem jdou na trh nebo dokonce dodají do obchodu, i přestože nemají potřebné schválení provozovny. Pokud platí, že „není žalobce, nebude ani soudce“, je vše v pořádku. Ale postačí málo, aby zákazník třeba nebyl spokojený s obalem, chutí nebo se mu nelíbil prodejce a postěžoval si u kontrolních orgánů. Potom se situace drasticky mění. Zcela zákonitě takového výrobce navštíví pracovníci SZPI a pokuty jsou opravdu velké. Z uvedeného je jednoznačný závěr: medovinu vyrábět buď „v malém“ a ne za účelem zisku, anebo naopak ve velkých objemech řádu několika tisíc litrů roční produkce, aby se nám postupně vrátily nemalé náklady na vybavení provozovny.

Jak na medovinu

Ať již bude výroba menší, nebo obrovská, platí tento základní postup výroby: Nejprve vytvoříme hustý medný roztok, který od-

V profi provozu je nezbytná plnicí linka

V dubových sudech dozrává 3 roky ležácká medovina

povídá na moštoměru cukernatosti okolo 30°. V praxi jde zhruba o konev medu na 100 litrů vody. Diskuse se vedou okolo tzv. vařené či za studena zakládané medoviny. Vždy se u toho „za studena“ trochu usmívám, protože bych si od těchto hlasatelů pokroku rád nechal předvést, jak smíchají konev studeného – zpravidla ztuhlého medu se studenou vodou. Vzpomínám na slova přednášejícího, který na výše zmíněném kurzu na téma výroba za studena předpovídal, že devět z deseti medovin skončí jako nepitné v kanále.

Tedy všichni to nakonec stejně smíchají za tepla, protože především voda musí být převařená. Obsahuje totiž normálně nemalé množství mikroorganismů, které se mohou v procesu kvašení rozmnožit natolik, že se celý proces zcela zvrhne. Z rozpuštěného medu musíme sebrat bílkovinu, ať už to provedeme povařením, což nám dává větší jistotu, anebo odstraněním bílé vrstvy z povrchu medu.

Při teplotě roztoku nevyšší než 30° C potom zakvasíme hlubokoprokvášejícími kvasinkami a přidáme živnou sůl. Včelař, který dělá malé objemy, např. v padesátilitrovém demižonu, si může jednoduše zakoupit Dolské kvasinky i s živnou solí.

Další fází je kvašení, které musí probíhat při stálé teplotě. Pro každý druh kvasinek je výrobcem speciálně doporučená. Všeobecně bývá okolo 20 °C. Když po bouřlivém kvašení cca po jednom až dvou měsících kvašení ustává, provedeme přepuštění a provzdušnění s tím, že kaly ponecháme na dně nádoby. Kvašení tím znovu obnovíme a po jeho ukončení stáčíme medovinu do sterilních nádob k dokvašení, a to opět bez usazených kalů.

Následuje dlouhý proces zrání v chlazených či sklepních prostorách při teplotě okolo 10 °C. Během této doby nejméně jednou opět přepouštíme do čistých nádob a odkalíme, případně poprvé filtrujeme. Ztrátu po odstraněných kalech nahradíme další

hotovou medovinou z předchozí výroby nebo napouštíme do menších nádob. Nádob totiž musí být plné.

Jakmile je medovina čirá, což bývá zhruba rok po jejím založení, můžeme ji takto „in natura“ přefiltrovat a plnit do lahví. Zpravidla má ale každý výrobce svůj recept na obohacení o výluh bylin a koření, který v závěru zrání do medoviny přidá. Kvalitní výluh získáme macerací v čistém alkoholu. Někteří výrobci nabízejí vedle své klasické medoviny i další s ovocnými či jinými chuťovými přísadami po ořechech, mandlích apod.

Medovina by měla být v lahvích již vyzrálá a stabilizovaná, aby nedošlo v teple k dalšímu kvašení. K tomu slouží buď dokonalá filtrace, která zachytí i kvasinky, nebo potravinářský stabilizátor na chemické bázi, případně přidá malovýrobce čistý lih a dolihuje nápoj cca na 18 % alkoholu. Samotná medovina si samozřejmě vytvoří svůj alkohol. Dobře vykvašená ho obsahuje mezi 13 až 15 procenty. Chuťově by měla zůstat jemně nasládlá a mírně nahořklá po hlavní bylině, kterou je chmel.

Nesmírně důležitou podmínkou úspěchu je až úzkostlivá čistota výrobních prostor i všech nádob, trubek, hadic s pravidelně prováděnou dezinfekcí.

Chceme-li více zpopularizovat pití medoviny, měli bychom ji vyrábět s péčí a láskou a vždy dbát na dokonalou chuť. Když si lidé zvyknou, že medovina je prostě lahůdka, budou ji i stále více k prospěchu svému i našemu popíjet.

Jiří Sláma

Moderní nerezové kvasné nádoby

Základy genetiky pro včelaře

Část 15. – Rozmnožování (reprodukce)

Rozmnožování neboli reprodukce je základním předpokladem zachování živočišných i rostlinných druhů na Zemi. Rozmnožování můžeme rozdělit na nepohlavní (amixie) a pohlavní (amfimixie).

Nepohlavní (asexuální) rozmnožování

Nepohlavní rozmnožování (amixie) je proces, při kterém vzniká nový jedinec z části těla mateřského organismu, a to buď dělením, pučením nebo fragmentací. Nově vzniklý jedinec je klonem mateřského organismu a jako takový je s mateřským organismem geneticky identický. Výhodu tohoto rozmnožování je rychlost a je nutností u organismů, které žijí přisedle. Tento způsob rozmnožování je typický pro bakterie a kvasinky, z vyšších organismů se takto rozmnožují například žahavci, ploštěnci, mechovky a mnoho rostlin. Zajímavostí je, že k nepohlavnímu rozmnožování může dojít i u savců, včetně člověka. Jedná se o rozdělení rýhujícího se vajíčka na dvě nebo více částí, čímž vzniknou jednovaječná dvojčata či trojčata. Rozlišujeme různé typy nepohlavního rozmnožování:

a) **Binární dělení** – mateřská buňka se rozdělí na dvě buňky dceřiné, a to buď

podélně, nebo příčně (bakterie, kvasinky, prvoci).

b) **Pučení (gemiparie)** – na mateřském organismu vyroste nový organismus, který se následně oddělí a může se osamostatnit (kvasinky, žahavci – nezmaři) nebo vytváří kolonie (živočišné houby, pláštěnci, žahavci) někdy i spojené společnou trávicí dutinou (žahavci – korály)

c) **Dělení (fisiparie)** – mnohobuněčný organismus se rozdělí na několik částí, které poté dorůstají v nové jedince (kroužkovci – mnohoštětinatci, láčkovci, ploštěnci)

d) **Rozpad (schizogonie)** – rozpad jádra a následně celé buňky na několik částí, typické pro prvoky (takto se množí např. zimničky v červených krvinkách savců a vzniká onemocnění malárie)

e) **Polyembryonie** – je výše zmíněné rozdělení rýhujícího se vajíčka na dvě nebo více částí (parazitičtí blanokřídlí, náhodně u savců, např. člověk, pásovci, lumčíci)

f) **Vegetativní rozmnožování** – je charakteristické pro rostliny, díky kterému vytvářejí traviny trsy, jahodníky své šlahouny nebo cibule a česnek cibulky.

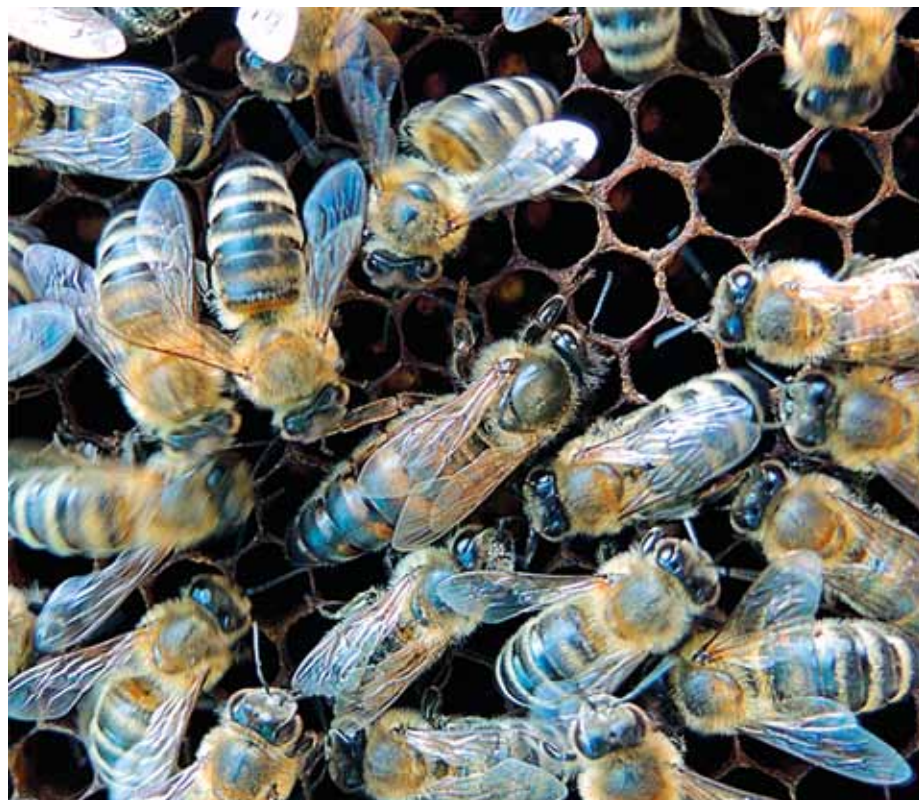
Běžně je tohoto rozmnožování využíváno v zahradnictví (očkování, roubování, odkopky, listové a stonkové řízký)

g) **Apomixie (apogamie)** – je také typická pro rostliny a jde o tvorbu semene bez předchozího opylení květu a následného oplození vajíčka (ostružiníky, jeřáby nebo též smetánka lékařská – pampeliška)

Pohlavní (sexuální) rozmnožování

U pohlavního rozmnožování (amfimixie) včely medonosné produkují rodičovské organismy dva typy pohlavních buněk (gamet). Samičí gamety spermie vznikají ve varlatech, samičí gamety vajíčka vznikají ve vaječnících. Po splnutí haploidních pohlavních buněk vzniká diploidní zygota, která se dále vyvíjí v nového jedince, u včel samozřejmě v samici a zcela ojediněle v diploidního trubce. V zygotě dochází ke kombinaci genů obou rodičů, díky čemuž je nový jedinec proměnlivější a schopnější lépe se přizpůsobovat měnícím se podmínkám prostředí. Vývoj pohlavních buněk probíhá v pohlavních orgánech a je složitým procesem zahrnujícím několik fází. V první fázi rozmnožovací se buňky mitoticky dělí a jejich počet stoupá, v druhé fázi

Pohlavní trimorfismus včely medonosné, někdy je též používán pojem kastový trimorfismus, vlevo je matka obklopená dělnicemi, vpravo trubec (foto autor)

růstové buňky rostou a ve třetí fázi zrací se buňky meioticky dělí a vznikají haploidní pohlavní buňky. Základ pohlavních buněk včely medonosné je vytvořen již v zárodku. Tyto speciální buňky, zvané primordiální gonocyty, se od klasických somatických (tělních) buněk liší počtem, vzhledem i funkcí. Je jich řádově několik set, mají jinak zbarvenou cytoplazmu a žádné jiné než pohlavní buňky z nich nemohou vzniknout. U jednobuněčných organismů nelze rozeznat samčí a samičí pohlavní buňky a tento stav označujeme jako isogamii. Pokud se samčí pohlavní buňky liší od samičích pouze velikostí, mluvíme o anisogamii. Nejdokonaleji jsou rozlišeny pohlavní buňky u oogamie, kdy samičí pohlavní buňka je velká a nepohyblivá a samčí pohlavní buňka je naopak menší a pohyblivá. Vývoj samčích pohlavních buněk označujeme pojmem spermatogeneze, vývoj samičích pohlavních buněk pojmem oogeneze a každý proces má trochu jiný průběh.

Spermatogeneze – v první fázi rozmnožovací vznikají ve varlatech z primordiálních gonocytů buňky spermatogonie, které se mitoticky dělí. V druhé fázi růstové spermatogonie rostou, přestávají se dělit a přeměňují se na spermatocyty I. řádu. Ve třetí fázi zrání probíhá meiotické dělení a jeden spermatocyt I. řádu se rozdělí na dva spermatocyty II. řádu a ty na výsledné čtyři haploidní spermatidy. Spermatidy pak prochází mnoha dalšími drobnými změnami, jako je například vznik bičíku nebo zahuštění cytoplazmy a jádra. Spermatidy se tak přeměňují na spermie. Výše uvedené platí pro partenogeneticky vzniklé trubce jen částečně. Haploidní trubci mají již ve svých primordiálních gonocytech haploidní genetickou výbavu, proto je meióza zbytečná a je nahrazena mitózou.

Oogeneze – v první fázi rozmnožovací vznikají ve vaječnících z primordiálních gonocytů buňky oogonie, které se mitoticky dělí a mění na oocyty I. řádu. V druhé růstové fázi se oocyt zastaví v profázi prvního meiotického dělení a roste. Do cytoplazmy se ukládá velké množství rezervních látek a vytvářejí se primární vaječné obaly. Vzniká oocyt II. řádu, jedna pólóvá buňka a je dokončeno první meiotické dělení. Ve třetí fázi zrání proběhne druhé meiotické dělení, jehož výsledkem je jedno zralé vajíčko (ovum) a tři pólóvé buňky. Díky tomuto netypickému dělení má vajíčko nastrádáno dostatek zásob pro další vývoj.

a) **Hermafrodité** (obojetníci) jsou organismy, které mají ve svém těle samčí i samičí pohlavní orgány. Samooplodnění vajíčka vlastními spermii se

příroda sama brání například tím, že pohlavní buňky dozrávají v různou dobu. Pokud dozrávají dříve spermie, jedná se o proterandrického hermafrodita, pokud vajíčka je to proterogynický hermafrodit. Hermafroditismus se vytvořil u organismů přisedlých, parazitických a obecně tam, kde je malá hustota populace. Příkladem hermafroditů jsou ploštěnci, kroužkovci, plži nebo některé ryby.

b) **Gonochoristé** jsou organismy s odděleným pohlavím. Pro gonochoristy je charakteristický pohlavní dimorfismus čili pohlavní dvojtvárnost. Jedná se o vývoj charakteristických znaků, kterými se od sebe obě pohlaví navzájem odlišují. U včely medonosné se dokonce vytvořil pohlavní trimorfismus, kdy se navzájem liší matka, dělnice a trubec. U gonochoristů se setkáváme s primárními pohlavními znaky, což jsou samotné pohlavní orgány a se sekundárními pohlavními znaky, u včel jsou to velikost a hmotnost těla, velikost složených očí, přítomnost čistícího a sběracího aparátu, žihadla, délka sosáku, přítomnost či absence některých žláz atd.

c) **Partenogeneze** je zvláštním případem, kdy se jedinec vyvíjí z neoplozeného vajíčka. Partenogenetické organismy jsou gonochoristé, mají tedy oddělená pohlaví. Partenogeneze je typická pro bezobratlé živočichy, jako je hmyz, ko-

ryši nebo vírníci. Ojediněle se partenogeneze může vyskytnout i u obratlovců, popsána byla například u paryb a plazů. Rozlišujeme několik typů partenogeneze. **Arrhenotokie** je záležitost včely medonosné a jejích poddruhů původem od Středozemního moře (včela medonosná kraňská, vlašská, tmavá, iberská). Z neoplozených vajíček se líhnou pouze haploidní samci (trubci).

Thelytokie se vyskytuje u afrických včel, například u včely medonosné kapské, ale též u pakobylek a kudlank. Z neoplozeného vajíčka se vyvíjejí pouze samičky, které jsou však diploidní. A nakonec je to **heterogonie**, kdy se střídá partenogeneze s klasickým pohlavním rozmnožováním. Objevuje se u mšic a rozhodujícím faktorem, který určuje, zda se mšice budou rozmnožovat partenogeneticky, je teplota a délka osvětlení (partenogeneticky se rozmnožují pouze letní generace mšic).

d) **Neotenie** – zmiňuji ji jako zajímavost, neboť se jedná o rozmnožování gonochoristických organismů v larválním stadiu, čímž je charakteristický axolotl mexický.

Mgr. Marian Solčanský
Odborný přednášející oborů biologie
včely medonosné a historie včelařství
a středoškolský učitel Gymnázia K. V. Raise Hlinsko.
solcma@centrum.cz,
vcelarstvi-solcansky.webnode.cz

Včela medonosná kapská je příkladem thelytokie, což je jeden z typů partenogeneze.

Zdroj obrázku: commons.wikimedia.org/wiki/File:Cape_Honeybee_gorging.jpg

19. konference zlepšovatelů a vynálezců ve včelařství spojená s mezinárodní výstavou

Ve dnech 26. – 28. září 2014 se na výstavišti Černá louka v Ostravě konala již v pořadí 19. konference zlepšovatelů a vynálezců spojená tradičně s mezinárodní včelařskou výstavou. Pořadatelem byl Český svaz včelařů a spolupořadatelem Slovenský zväz včelárov. Zásadním příspěvkem bylo zapojení Krajského koordinačního výboru Moravskoslezského kraje. Pro výzkumníky, vynálezce a zlepšovatele bylo vyhlášeno 5 tematických oblastí – skupin, kterým se přizpůsobily i přednášky na konferenci. O konferenci samotné budeme informovat v příštím čísle.

Organizačně a věcně byla výstava rozdělena na dvě části: Výstava zlepšovatelů a vynálezců a Výstava výrobců a prodejců výrobků souvisejících se včelařstvím, která probíhala souběžně s výstavou zlepšovatelů.

Výstava zlepšovatelů a vynálezců

Na výstavu se přihlásilo 30 zlepšovatelů, (firem i jednotlivců), s celkem 50 exponáty a publikacemi. Skutečně se zúčastnilo 28 zlepšovatelů s 47 exponáty. Počet zlepšovatelů a vystavovaných exponátů byl v porovnání s rokem 2010 o něco vyšší. Do této části byly přijímány pouze exponáty, které nebyly vystavovány na minulých výstavách. V tomto roce bylo opět umožněno profesionálním výrobcům přihlásit náměty nových výrobků, například pomůcek, popřípadě jejich prototypů.

Vystavené exponáty hodnotila čtyřčlenná komise složená ze dvou zástupců ČSV a dvou zástupců SZV. Každý člen komise přiřadil každému jednotlivému exponátu známku 1-5, 1 nejlepší, 5 nejhorší. Po vyhodnocení jednotlivých exponátů komise vypočetla součtovou známku a z té určila konečné pořadí. U souboru přihlášených exponátů v tomto roce bylo velice obtížné

odděleně, tak jako v roce 2010, hodnotit exponáty, které mají význam pro velké včelařské provozy, a na druhé straně exponáty, významné pro všechny včelaře. Komise hodnotila odděleně pouze exponáty zlepšovatelů a publikace.

Kromě soutěžících vystavovalo ještě celkem 23 výrobců a prodejců včelařských potřeb a produktů. Díky souběhu v podstatě tří akcí, včelařů, zahrádkářů a Zdraví duše, akci navštívilo za 3 dny konání celkem 12 583 návštěvníků.

V podrobnějším přehledu se stručně podíváme na nejlépe vyhodnocené exponáty a publikace.

Nejlépe vyhodnocené exponáty

Hladké válce k výrobě mezistěn

Většina současných systémů pro výrobu válcovaných mezistěn měla k dispozici hladké válce k úpravě pásů – fólií pro vlastní vál-

cování mezistěn se stabilní mezerou. Tento systém neumožňoval dělat dlouhé pásy mezistěn s předem zvolenou výškou mezistěn. Někteří výrobci měli výjimečně k dispozici hladké stavitelné válce firmy bratří Švarců z Kolče, vyráběné v roce 1911. Zkopírovat princip a vyrobit je v současné době by bylo neekonomické. Ing. Jan Jindra podobné válce vystavoval. K stavitelnosti mezery mezi válci využil jiného, nového a netradičního principu. Přispěl tak k možnému rozšíření výroby válcovaných mezistěn z „malých“ množství vosku s minimálním zbytkem odřezků.

Box pro kočování se včelstvy

Kočovné vozy měly u nás velkou tradici. Byly ikonou kočovného způsobu včelaření. V současné době existují velké problémy s převozy kočovných vozů v důsledku jejich stáří a špatného technického stavu. Miloslav Zelený vystavoval převozný

Hladké válce se stavitelnou roztečí pro úpravu voskových pásů

Velký kotel s odstředivkou na vyvařování voští

Čerpadlo př. Řihy na plnění krmítek

Pohled do interiéru kočovného boxu

Box pro převoz včelstev na přívěsu

box pro kočování. V širším slova smyslu tato kočovná zařízení řadíme do skupiny převozných včelínů. Můžeme tak pomoci dopravního prostředku, způsobilého pro normální provoz na pozemních komunikacích, převážet postupně několik boxů, obdobně jako se převážejí plošinové palety za těžšími terénními auty. Box umožňuje komfortní ošetřování včelstev stejně jako ve včelíně nebo kočovném voze.

Čerpací souprava na krmení včel

Michal Říha vystavoval čerpadla na dopravu krmných roztoků ze zásobní nádrže do krmítek v úlu. Návštěvníci mohli vidět variantu poháněnou spalovacím motorem a variantu poháněnou proudem 220 V, na stanovišti zpravidla z agregátu. Je to pomůcka, která řeší krmení na stanovištích větších včelařů. Vynálezce také řeší výkon soupravy a dobu plnění krmítka, která je ovlivněna mnoha faktory, jako například hustotou roztoku, délkou a průměrem hadice s plnicí pistolí, výkonem čerpadla apod.

Velký kotel na vyvařování voští

Miroslav Segeř předvedl svůj kotel na efektivní rozvařování voští s vestavěnou odstředivkou. Podobné zařízení jsme mohli vidět na minulých výstavách, ale to poslední prezentovalo několik velice významných změn. Varná nádoba byla skoro dvakrát delší. Ti, co s tímto zařízením někdy pracovali, to ocení. Výrazně se zvětšil výkon, do části, kde se shromažďuje

„břečka“ před odstřediváním, se jí vejde více a snadněji se odděluje při vybírání směsi vosku a košilek z vody. Umístění vyhřívané odstředivky je výhodnější.

Souprava na krmení cukerným roztokem

Výzkumný ústav včelařský předvedl zařízení pro přípravu cukerného roztoku, jeho transport (symbolicky) a čerpadlo k plnění krmítek ze zásobního roztoku. Cukerný roztok se rozmíchává pomocí kalového čerpadla (400 V, 1 kW) v nádobě, sudu s vyspádaným dnem k čerpadlu. Nádoba je vybavená trojcestným ventilem pro přepínání míchání-plnění. Na stanovišti se k zásobní nádobě připojí čerpadlo (Mountfield SA 30 TLA) s pojistným přepouštěcím ventilem „bypassem“, spojovací hadice s plnicí pistolí je navinuta na odvíjecím bubnu. Pro napojení navíjecího bubnu na čerpadlo bylo nutné použít profesionální rychlospojku o průměru 19 mm. Souprava s 10m ¾" hadicí plnila 1 litr za 2–4 vteřiny. Na tomto exponátu jsme chtěli ukázat, že příprava a použití roztoků z rafinovaného cukru je jednoduchá a zvládnutelná. Odpadá riziko použití dosud neodzkoušených tekutých krmiv.

Nejlépe vyhodnocené publikace a DVD

Včely zdravé a nemocné – CD

Kolektiv autorů z Výzkumného ústavu včelařského v Dole sestavil kolekci foto-

grafíí s popiskami v češtině, angličtině a němčině. CD seznamuje názornou formou nenáročnou na čas se základy znalostí o nemocech a nákazách včel. Kolektiv autorů se snažil prezentovat včelařské veřejnosti důležitou oblast včelařství, která je v současnosti velice aktuální.

Včely a ľudia – DVD

V tomto slovenském dokumentárním filmu je formou mikrozáběrů zpracovaný život včel v úlu i mimo něj. Divák má možnost vidět způsob sběru nektaru a pylu včelami a jejich ukládání do buněk plástů. Dále stavbu plástů, dorozumívání včel formou tance a získávání medovice od jejich producentů. Zajímavé jsou záběry líhnutí dělnic, trubců a matky, souboj matek, páření matky, kladení vajíček matkou a činnost některých škůdců včel (vosy, sršně). Film získal stříbrnou medaili v Kyjevě. Hodnotící komise vyhodnotila DVD jako vhodné pro včelařské kroužky, dokonce doporučila, aby jej zhlédla většina našich včelařů.

Soubor včelařských plakátů

Soubor 10 plakátů názorně zobrazuje základy života včel a jejich přínos pro naši společnost. Soubor dodává VÚVČ v různých provedeních. Je vhodný pro včelařské kroužky, do škol, na různé propagační akce pořádané pro veřejnost apod.

Bližší informace o některých exponátech jsou uvedeny v popiskách exponátů. Seznam všech vystavovaných exponátů s adresami autorů byl zveřejněn asi tři měsíce bude k vidění na www.vcelarstvi.cz.

Jak mám hodnotit tuto část výstavy z pozice mé funkce? Jako pokaždé velice obtížně získáváme a přesvědčujeme včelaře s dobrými nápady k tomu, aby se výstavy zúčastnili, aby svůj nápad prezentovali a pomohli tak svou kapkou k rozvoji včelařství. O všech vyhodnocených exponátech lze s určitostí říci, že určitě najdou uplatnění v naší včelařské praxi. Jsem toho názoru, že pravidelné pořádání této akce přispívá k rozvoji našeho včelařství. Touto cestou bych rád poděkoval nejen hodnoceným, ale i dalším zúčastněným a organizátorům jménem svým a jménem Republikového výboru Českého svazu včelařů, předsednictva RV ČSV a racionalizační komise.

Pokračování o vlastní konferenci v příštím čísle.

Dr. Ing. František Kamler,
předseda racionalizační komise

Vyhodnocené exponáty	Autor	Součet známek
Hladké válce k výrobě mezistěn	J. Jindra, Roudnice	4
Box pro kočování se včelstvy	M. Zelený, Příbyslav	5
Čerpací souprava na krmení včel	M. Říha, Pravčice	5
Velký kotel na vyvařování voští	M. Segeř, Fulnek	6
Souprava na krmení cukerným roztokem	F. Kamler, VÚVČ Dol	6
Vyvrtačka rámků se stavitelnou roztečí	F. Kamler, J. Jindra	9
Sklápěcí zvedák	J. Jindra, Roudnice	9
Univerzální rámek APINOVO	V. Novotný, Bruntál	9
Vnitřní víko Langstroth	S.O.Š. Banská Bystrica	9
Oplozovací plemenáč	S.O.Š. Banská Bystrica	9
Montáž registr.úlové váhy do koč.palet	P. a J. Karáskovi, K.Vary	9

Vyhodnocené publikace	Autor	Součet známek
Včely zdravé a nemocné – CD	J. Tyl, M.Kamler, D.Titěra	4
Včely a ľudia – DVD	M. Mačička	4
Soubor 10 včelařských plakátů	Foto H. Gritsh, text D.Titěra	4
Správná chovatelská praxe – brožura	F. Kamler	6

Ostrava podruhé

O tom, že na Mezinárodní včelařské výstavě, která se konala koncem září na ostravském výstavišti Černá louka, se bylo opravdu na co dívat, jsme už psali. Přesto bychom se ještě rádi vrátili k jednotlivým exponátům od včelařských zlepšovatelů. Podle zájmu návštěvníků si myslím, že vystavovatelé a jejich výrobky oslovili publikum. U některých z nich si mnohý z přihlížejících pomyslel, jak to, že na tak jednoduchou věc nepřišel sám. A mohl si i odpovědět. Prostě protože není zlepšovatel ani vynálezce a jeho taková řešení nenapadají. Proto je zmíněných osob tak málo, a proto si jich musíme vážit. Třeba i tím, že představíme jejich nápady v časopisu...

Karáskovy váhy

Vystavoval je otec Ing. Josef Karásek a jeho syn Ing. Pavel Karásek. Do Ostravy přivezli registrační úlové váhy určené do kočových palet. Kočovní palety s úly totiž vyžadují při montáži určitá specifika, jiná, než je montáž vah pod úly na stanovišti nebo včelínu. Důležité je u kočových palet zajistit stabilitu váhy, aby se v paletě neposouvala, a také to, když se paleta převáží, aby ji nebylo nutné z palety demontovat a mohla se také na místě nechávat celoročně. „Pro tento účel jsme váhu ApisDigital upravili tím, že z nožiček každé vybíhají trny, pomocí nich se váha zasouvá do držáku, který je jednoduše zavěšený mezi nosníky palety. Tento držák je právě podstatnou novinkou u našeho vystaveného exponátu. Zkonstruovali jsme ho ze dvou ocelových pásnic v šířce 60 mm a je uzpůsobený tak, že lze jednoduším povolením křídlových matic přizpůsobit na rozteč nosníků palet podle potřeby v rozmezí od 370 do 550 mm. Váha je usazená v těchto pásnicích, které jsou zavěšené mezi nosníky palety. Na horní

Otec a syn Karáskovi se svými úlovými váhami

straně váhy jsou opět trny. Na ně je nasazené úlové dno pomocí roznášecích latí, ve kterých jsou otvory. Dno zapadne na horní trny váhy, tím je fixované. Můžeme začít vážit. Důležitým faktorem paletových vah je ale jejich odolnost při převozu, kdy je třeba váhu odlehčit, aby se dynamickými otřesy nepoškodila. To jsme vyřešili vkládáním jednoduché podložky mezi úl a paletu na každé straně závěsu, po malém nadzvednutí úlu. Jak známo, úl může vážit i 150 kg. Protože takovou hmotu je velmi těžké nadzvednout, máme na to opět velmi jednoduchý přípravek, který může obsluhovat pouze jedna osoba. Ten jednoduše vsuneme jako páku pod dno, to se nazvedne a do vniklé mezery vložíme podložku. Po uvolnění páky se dno opře přes podložku o nosník palety a váha je aretovaná,“ říká mladší z vystavovatelů. Jejich exponát je z velké části zkonstruovaný z masivní pásovin, založený na principu klasických mechanických vah, ovšem s elektronickým systémem a snímači. „Váha měří celkovou hmotnost a čistou hmotnost, což je přímo hodnota zásob. Můžete si sám nastavit hodnotu nuly, kdy se hmotnost tzv. mrtvé váhy sama odečítá. Každá váha má svoji paměť této nuly, proto může udávat přímo hodnotu čisté hmotnosti. Jako bonus ke všemu, co váha měří, jsme přidali ještě čidlo okolní teploty. Váha je vlastně registrační. Má v sobě záznamník naměřených hodnot a vy si můžete zvolit, zda si data budete zasílat na dálku pomocí mobilní sítě přímo do vašeho počítače, nebo si pro ně budete sám docházet. Pro dálkový přenos dat nepotřebujete žádné připojení k internetu. Stačí jen vložit jednu SIM kartu do váhy, druhou vložit do počítače a máte zajištěný přenos dat. SMS zprávy, které karty přijímají, jsou zdarma, odesílání SMS zpráv je velice levné, takže i provozní náklady našich vah jsou velice nízké. K jedné vážící a záznamové jednotce můžete navíc jednoduše připojit kablíky až 31 rozšiřujících vážících jednotek pouze s čidly, takže si sám můžete vybrat, kolik vah si na stanovišti chcete připojit. Řídící

jednotka v té hlavní se už postará o další!“, dodává starší.

Kombinace dřeva a plastu

Jmenuje se Rostislav Ovčarik, a právě zaskočil za Ing. Vladimíra Novotného z Bruntálu. „Nabízíme stroje a včelařské potřeby pro rychlé a snadné včelaření. Snažíme se přinášet na trh výrobky, které jsou naším know how, nekopírujeme je jinde a jsou opravdu unikátní. Navíc je v Čechách nikdo jiný nenabízí,“ tvrdí. Ukazuje přihlížejícím difúzní strůpkovou folii Apinovo, údajně jedinou strůpkovou folii s těmito vlastnostmi na českém trhu. Umožňuje totiž odvádění vodních par z úlu. Určitě zaujaly i patentní rámkové Easy Click, kombinace plastových bočnic a dřevěných louček. Rámky jsou velice univerzální, a pasují na všechny rámkové míry, které se u nás standardně používají. „Nabízíme bočnice o různých výškách rámků od nejnižších dvoutřetinových Langstrothů, tedy 15 až 17 cm, Adamcovy míry nebo Optimály. Máme v nabídce i ty nejvyšší rámkové 39×30. Naše skládací

Dřevěný rámeček s plastovými bočnicemi. Takhle jednoduše se do něj upíná mezistěna

rámky můžeme kombinovat. Dají se použít jak pro klasické mezistěny, tak i pro volnou stavbu. Dají se dokonce použít i pro speciální plastové mezistěny, které se na našem trhu objevují. Naše plastové rámky, kombinované se dřevem, mají oproti klasickým dřevěným rámkům řadu výhod. Snadno se skládají. Horní a spodní loučky jsou dřevěné a bočnice plastové z tzv. olefinů, což je speciální plast, 100% recyklovatelný. Mimochodem bez problémů vydrží teplotu varu, hoří jako svíčka a při hoření nevznikají žádné škodlivé zplodiny. Bočnice jsou důmyslně tvarované, takže přinášejí řadu výhod pro včely i včelaře. Mnozí včelaři sice namítají, že plast do úlu nepatří. K tomu tvrdím, že úl stejně není pro včely přirozeným prostředím, ale včelařským zařízením, které umožňuje včelaři, aby mohl ve včelstvu pohodlněji pracovat. I rámky jsou vlastně prostředkem pro získávání včelích produktů a plast včelám evidentně nejen neškodí, ale ani nevadí. Nižší rámkové míry nepotřebujete drátkovat. Stačí, když mezistěnu vložíte mezi dvě části horní pololoučky. V Ostravě jsme přihlásili do soutěže naše rámky, difúzní fólie a ještě speciální profesionální včelařské kleště, které vynikají odolností, robustností a ergonomickým designem," dodal R. Ovčářík. Mimo soutěž vystavovali i plastová krmítka z produktové řady Easy Feed. Jedná se o kapsová krmítka s dřevěnými loučkami, tedy jakési plastové kapsy, které se za ucha pověsí místo jednoho nebo dvou rámků přímo do úlů a cukerný roztok se nalévá se shora. Jsou určená pro krmení oddělků a zakrmování včelstev v průběhu sezony. Mne osobně zaujalo velké stropní krmítko,

snad největší krmítko u nás na trhu o objemu až 25 litrů pro zakrmování včel na zimu. Opět bylo z ohebného plastu a vyplňovalo celý nástavek. Krmítka fungují jednoduše. Do plastové kapsy z materiálu podobnému například igelitu nalijete cukerný roztok. Na roztoku plave plovák, z kterého se včely krmí. U jedno a dvou rámkových krmítek dřevěný, u stropního krmítka z bublinkové fólie. Bubliny plné vzduchu brání tomu, aby se včely při krmení topily. Kromě toho včely obvykle během jednoho či dvou dnů roztok zpracují a po fólii se jim prý dobře chodí.

Kartonplast opět na scéně

Jiří Přeslička přijel až ze Strakonice. Ve své expozici představil netradiční box na včely z velice zajímavého materiálu, o kterém jsme už kdysi psali. Tenkrát sloužil k výrobě nijak laciných oplodňáčků. „Na box jsem použil kartonplast (dutinkový polypropylen). S boxy z tohoto materiálu jsem se setkal při práci na včelařském projektu v jižní Africe. Byly to jednoduché krabice na chytání rojů“, říká vystavovatel. „Plast obecně špatně vede teplo. Tady ho máme 3 mm, což je podle mne dostatečná izolace. Navíc jsou v kartonplastu ony zmiňované dutinky, takže k plastu se přidává ještě izolace vzduchem. Mou původní vizí a nakonec i výsledkem byl plemenáč na 5 rámků, který se dá použít i jako rojáček nebo paketová bednička. Při vývoji jsem musel postupovat tak, aby celý výsek byl z jediného kusu kartonplastu, aby plemenáč neměl další díly, na montáž aby včelař nepotřeboval nějaká speciální zařízení či pomůcky. Také, aby se nic nemuselo lepit či svařovat. Tomu jsem musel podřídit kon-

J. Přeslička a jeho kartonplastové boxy na včely

strukci plemenáče. Výsledkem je plemenáč na rámkovou míru 44,8×15,9 cm, což je dvoutřetinový Langstroth, s tím, že s malou úpravou (vložení laťky 16×10 mm do závěsu pro rámky) jde použít i na tříčtvrteční Langstroth s výškou rámu 185 mm. Vše je konstruované tak, že když se plemenáč složí, tak zámkové zabraňující otevření úlu tvoří zároveň na bocích mezer-níky. Rámkům zabráni dorazit až na bok a mačkat včely. Pod dolní loučkou a dnem je mezera 20 mm, což je vyhovující. Nad horními loučkami také najdeme 20 mm mezeru, takže tam můžeme vložit fólii i např. polystyrenovou utěplivku. Box má zajištění proti otvírání např. větrem. Má zámek, který se jednoduchým úkonem zavře nebo otevře, takže nemusíte například dávat na víko kameny a tak ho jistit proti otevření. Plemenáč jsem zkonstruoval tak, že ho můžete postavit např. na trávu, může na něj přšet či svítit sluníčko a nic se neděje. Na přední a zadní straně má větrání, tedy připravené výseky. Pokud máte plemenáče stabilně na stanovišti, nemusíte tyto výseky vymáčknout, takže čelní i zadní stěna je bez větrání. Pokud výseky odstraníte, můžete jednoduše vložit polynet, tedy plastovou sítku, a máte box připravený pro transport včel. Totéž platí o česnu, které jednoduchým pohybem před převozem zasunete. Při dojezdu otevřete a včely mohou opět létat.“ Podle slov zlepšovatele by cena měla být mnohem přátelštější než u zmíněných oplodňáčků.

Antonín Karoch

R. Ovčářík vystavoval velice zajímavé pomůcky

Když se laici ptají

Z mnoha dotazů, které jsem během ročního „angažmá“ pro časopis nasbíral, jsem vybral některé unikáty, které možná začínající včelaře potěší a ostatním leccos připomenou.

Kolik je včel v běžném úlu?

Marie Dvořáková, Plzeň

Včely se dělí na tzv. dlouhovčkové a krátkovčkové. Dlouhovčkové včely, které zimují a jsou tělesně velmi dobře připraveny na dobu strádání, vyskytují se od podzimu do časněho jara, a protože z úsporných důvodů včelstvo provedlo na konci sezóny početní seberedukci, aby ušetřilo co nejvíce glycidových zásob (medu), je jejich počet pouze 10 000 až 15 000 jedinců, což je přibližně 1 – 1,5 kg včel. Letních včel, které se začínou ve včelstvu vykulovat nejvíce na jaře až po plné léto, je daleko více, protože v tomto období mají mnoho práce nejen v úlu, ale i mimo něj. Musí například sbírat nektar, medovici, pyl, vodu či propolis. Když je včelstvo ve svém vrcholu, počet včel dosáhne v prostorném úlu až 60 000, někdy dokonce až 100 000 vylihých jedinců. V plné sezoně je třeba brát zřetel, že matka klade vajíčka v počtu 1 500 – 2 000 denně, z nich se líhnou mladé včely a přibližně stejný počet včel za den uhynie.

Jak často se musí měnit včelstvo?

Petra Martínková, Louny

Včelstvo jako takové se měnit nemusí, maximálně, když je slabé, tak ho spojujeme s druhým, nebo zrušíme (vymete se před úl). Měníme pouze včelí matky, a to nejlépe druhým rokem. Jak často a rád říkám: „Jedině mladá, krásná, atraktivní a hlavně plodná matka nám naklade nejvíce vajíček, a proto máme nejvíce včel, a tím pádem i nejvíce medu.“

Kolik medu je v plástu?

RNDr. Jan Novák, Praha

V plástu na rámkové míře 39×24 cm je 2 – 2,5 kg medu, je-li plně zavičkováný.

Je med zvratkami včel?

Ing. Pavel Šiller, Frýdek Místek

Kolego, prosím použít méně imperativ. Připomněl jste mi jeden dotaz od studenta základní školy, který se ptal na to, zda jsou včely magoři, protože stále pracují. Tehdy jsme si povídali o včelích instinktech a jejich společenském životě. Nakonec rozhovor byl velmi zajímavý pro obě strany. Přesto zkusím odpovědět. Včely dělnice přenášejí sladidlo, nebo medovici ve svém medném váčku,

kde se tvoří med za pomoci hltanových žláz. Ty má včela umístěné v hlavě a svojí produkcí enzymů obohacuje vznikající med specifickými látkami (člověk je uměle neumí vyrobit, proto se takto vyrobený produkt může nazývat med. Med pochází pouze od včel). V případě, že se chce včela „najíst“, tedy využít energii z medu, „pošle“ si část medného váčku přes česlo do žaludku a tam dojde k trávení podobně jako u lidí. Naopak, když včela obsah medného váčku vyloučí do buňky v plástu, aby ho uskladnila, další včely tento medu postupně zahušťují (podíl vody klesá pod 21 % i více, aby včelám med nezkvasil. Teprve potom ho zavičkovávají voskem.) Nejedná se tedy o zvratky (tj. na trávenou potravu jako takovou), protože by se muselo jednat o obsah žaludku. Uzávěr česla funguje na 100 % a brání smícháním obsahu žaludku s medným váčkem.

Kolik je vstupní investice do včelařství?

Ladislav Kovalčík, Ostrov nad Ohří

Jako každé hobby i zde je třeba počítat s náklady. Tento dotaz považuji za jeden ze základních, který by si měl položit začátečník. Po jeho zodpovězení zjistí, zda chce vůbec včelařit a v jakém rozsahu. Jedná se o zcela individuální přístup, ale přestože na mnohých věcech lze ušetřit, nikdy nedoporučuji, aby si včelař pořizoval zastaralé nebo již použité včelařské zařízení, ale aby spíše hledal pro sebe jednoduchý systém. Víte, proč nepoužité nebo dokonce staré věci? Nikdy si nebudete jistí, že například ve starých úlech, plástech nebo třeba jen na rozpěráku či smetáčku nebudete mít nějakou nebezpečnou nákazu včel a tato nemoc pak u vás propukne. Proto vždy kupujeme nové věci. Dokonce i včely to ocení. Pro začátečníka min. tři kusy nástavkových úlů, cena

s varroa dnem za kus cca 2 500 Kč. Celkem tedy 7 500 Kč, rámkový kus za 10 Kč, celkem 1 500 Kč, mezistěny 200 Kč za kg, celkem 2 400 Kč, ochranné pomůcky: 1 000 Kč, kuřák 500 Kč, smetáček 150 Kč, rozpěrák 100 Kč, odvíčkovací vidlička 200 Kč a největší náklady je medomet malý za 5 000 Kč, včelí oddělky po 1 200 Kč, včetně matky F1, celkem 3 600 Kč. A jaká je konečná cena? Bez práce a bez dalších položek, jako je cesta, léčiva, apod. to vychází suma sumárum na 22 000 Kč. Samozřejmě je to cena velmi hrubá, protože každý máme jiné možnosti si věci za různé ceny opatřit, např. ze zahraničí. Naopak, například truhlář si většinu vybavení vyrobí sám, apod.

Jak se včela brání útokům na úl?

Petr Řasa, Praha 4 – Chodov

Pomocí včel strážkyň, které hlídají u vstupu do úlu. Na česnu tyto strážkyně velmi pečlivě kontrolují přilétávající včely, případně identifikují nebezpečí od jiného hmyzu nebo vetřelců. Potom útočí a nasazují vlastní život. Nejvíce jim zde pomáhají feromony, pachy specifické pro včely. Na obranu použijí kusadla, a je-li třeba i žihadlo s jadem obsahující apitoxin.

Jaké by mělo být okolí včelínu?

Adéla Stáhlková, Cheb

Privětivé k životu včelstev tak, aby v každém ročním včelařském období se včelám dařilo zvládat všechny nástrahy bez „ztráty kytičky“ a nám lidem daly co největší užitek v opylování všech hmyzosnubných rostlin. Protože tato odpověď by vyžádala celou kapitolu, dovoluji si vás odkázat na místního včelaře, který jistě rád poradí.

Dovětek:

Přátelé včel, všem velmi děkuji za podporu a vyprávění mnoha příběhů, která jsem si od vás vyslechl formou „živé“, e-mailové nebo telefonní komunikace. Bylo mi ctí se podílet o své zkušenosti a zároveň slyšet vaše názory a nápady. Přeji všem začínajícím včelařům odvalu začít a pevně věřím, že kdo začal, ten již tento krásný obor neopustí. Loučím se s vámi slovy „Včelám díky“ a jsem vám stále k dispozici jak v přednáškové činnosti učitele včelařství při ČSV, tak v osobním životě. Sledovat včely na živo můžete neustále i pomocí mých 4 kamer v následujícím roce zdarma na www.VcelyOnline.cz.

Přeji všem úspěšný rok 2015.

Augustin Uváčik,
učitel včelařství,
uva@centrum.cz

Otázky ze včelařské praxe

Starala jsem se o dva roje, které po zakrmení a následném čtrnáctidením loupění podlehly masivnímu náletu hladových včel. Za použití mouky jsem identifikovala včelstvo, které loupilo. Jeho majitel byl přítomen. Podobná situace se opakuje již třetím rokem. Nevím, jak zasáhnout, a u své základní organizace jsem nenašla v tomto ohledu pochopení. Mám nárok na náhradu škody?

Píšete, že jste se starala o dva roje. Nevím, jakým způsobem, ale předpokládám, že jste někdy zjara nebo počátkem léta prostě usadila dva roje. V tu chvíli jsou to včelstva, o která se staráme. Bývají zhruba v poloviční síle, než jsou ta produkční. Záleží jenom na nás a na výkonnosti matky, zda se budou vyvíjet v silná včelstva. Podstatnou roli zde hraje i počasí a snůškové podmínky. Nedostatek pastvy lze nahradit citlivým podněcováním. Někdy sehraje negativní roli špatný zdravotní stav včelstva, anebo silně namnožená varroáza a včelstvo zůstává spíše slabší. Občas se stane, že roj vylétne s mladou, neoplozenou matkou, ta se poté nevrátí ze snubního proletu a včelstvo zůstane bezmatečné. To se většinou nebrání, slábne a často podlehne loupeži. Zákonitosti přírody jsou někdy velmi kruté, protože platí, že slabší a nemocné jedince likvidují ti silní a vitální. I ve vašem případě jsem přesvědčen o tom, že vaše dvě včelstva musela být velmi slabá, případně některé i bezmatečné, když se nedokázala ubránit náletu slídících včel. Letošní včelařská sezona byla velmi náročná pro včely i pro včelaře. Rojů bylo relativně mnoho, protože jaro bylo plné teplotních výkyvů s dlouhými obdobími sucha a tepla, a v kontrastu k tomu následně přišly deště a chlad. Na většině území naší republiky bylo velmi málo pěkných snůškových dnů. Zvláště ve druhé polovině června a celý červenec včely spíše paběrkovaly a přínosy nektaru byly i díky velmi chudé krajině na kvetoucí porosty velmi malé. Medovice se nevyskytovala téměř nikde, a když ano, potom velmi krátce a v malé vydatnosti. Píšete, že jste zakrmila včely, a ty byly následně masivně loupěny. Otázkou je, kdy jste je zakrmila a jak? Pokud by šlo o včelstvo z časného roje, pak je rozumné spíše jej podněcovat pouze v besnůškovém období, nejlépe mednými plásty nebo medocukrovým těstem. Neopatrné krmení cukerným roztokem v době hladu může lehce vyprovokovat nálet slídících včel, kterému se slabší včelstva nemusí ubránit. Jestliže šlo o zakrmení v podletí,

měla by v té době být včelstva již tak silná, že se náletům slídících včel ubrání. Ve váš neprospěch hrála zřejmě ta skutečnost, že váš soused – včelař, lidově řečeno „zaspal dobu“, kdy bylo třeba ne čekat na přínos, ale rychle krmit, protože již od první dekády července zásoby v úlech ubývaly a mnohá včelstva hladověla. Kdo chtěl mít nějaký med, musel brzy vytočit a urychleně začít krmit. Ze svého okolí vím, že většina včelařů podcenila tuto skutečnost, a nejen že v závěru července již nic nevytočili, ale paradoxně nacházeli včely v zuboženém stavu. Výjimkou nebyly úhyny včel hladem na počátku podletí. To mělo za důsledek v lepším případě omezené kladení matek a ztráty otevřeného plodu právě v době, kdy má být zakladena bohatá zimní generace včel. Svou zákeřnost zde sehrál i roztoč *Varroa destructor*, který se bohatě množil v malých plochách zavíčkovaného plodu a poškodil dlouhověkové včely. Nedivme se, že z celé republiky již v časném podzimu přicházely katastrofické zprávy o úlech bez včel a o velkých ztrátách na vyloupených slabých včelách.

Asi vás moc nepotěším, ale věřte mi, že letos mělo mnoho včelařů podobný problém jako vy. Slabší a bezmatečná včelstva se neubráníla náporu hladových včel z okolí a byla vyloupena. Přiznám se, že od těchto včelařů jsem vnímal a i chápal jejich zlost na lajdáky v okolí, kteří mají hladová a agresivní včelstva. Nikdo z nich ale nemluvil o náhradě škody. Svépomocný fond našeho svazu ani vaše základní organizace náhradu za vyloupená včelstva neproplácí, na toto vyčleněné prostředky nemá, a že by soused zaplatil ztrátu vašich včel? Tomu asi ani sama nevěříte. Nedělejme si iluze o tom, že včelaři v našem okolí vždy správně vyhodnotí momentální bídu a hlad v okolí a budou včas

svá včelstva krmit. Vždy je třeba učinit vše proto, abychom sami chovali silná a zdravá včelstva, která se dokážou ubránit náletům loupeživých včel a svoje poklady si ukrást nenechají.

Podle návodu na fumigaci je třeba na pásek nakapat při zimování v jednom nástavku dvě kapky léčiva, u dvou prostor max. 4 kapky. Zimují některá včelstva ve dvou nástavcích, ale na 26 plástech rámkové míry 39×24 cm, a jiná ve třech nástavcích. Kolik je u tohoto prostoru potřeba dát kapek?

O tom, kolik kapek léčiva má být na fumigačním pásku, nerozhoduje počet nástavků, ale síla včelstva. Včelař, který doslova „namačká“ třeba i silné včelstvo do jednoho prostoru běžné rámkové míry zapříčiní zákonitě jeho zeslabení. Dá matce malý prostor k zaklazení zimní generace, včely pak naplní při krmení plásty na studené desky a část včel ostatní vyženou. Výsledkem je zpravidla slabší zazimované i vyzimované včelstvo v malém prostoru, na jehož zaléčení fumigací postačí ony dvě kapky léčiva. U víceprostorového zimování na vaší rámkové míře předpokládám větší sílu včelstva a podstatně více prostoru pro optimální rozmístění glycidových a pylových zásob. V podletí i předjaří má matka daleko lepší podmínky k založení silné generace včel, a proto se pro větší prostor úlu a pro silné včelstvo v něm doporučuje nakapat na fumigační pásek tři až čtyři kapky léčiva. Více dalších nástavků však neznamená více kapek, čtyři kapičky obsahují dostatek účinné látky i pro velmi silná včelstva.

Jiří Sláma

Krosna na kompresor

Doba aerosolového ošetření proti varroáze je tady. V minulém roce jsme v naší organizaci otestovali nový způsob transportu kompresoru. Důvody jsou všeobecně známé. Těžko se přenáší v ruce, kolečko s sebou do auta nevezmete a na sněhu používané sáňky nebo dětský „pekáč“ se také příliš neosvědčily, nehledě k faktu, zda vůbec bude letos sníh. Od nápadu přenášet kompresor na zádech s pomocí jakési krosny nebylo daleko k jeho realizaci. Jedinou podmínkou bylo, že zásah do konstrukce kompresoru nebude nevratný (kdyby se náhodou tenhle nápad neosvědčil). Nám stačilo jen sejmut kryt řemenic. Vznikla konstruk-

ce z oblíbených jeleků se sklopnou horní částí (roxor). Při konstrukci jsme dbali na to, aby se všechno vešlo do kufru auta. Aby nás nic netlačilo, jsou záda krosny z deskového plastu 5 mm silného CDD (co dům dal, znáte to, že?). Obrázky asi napoví více. Zkušenosti máme jednoznačně pozitivní! Nasadit zařízení na záda v kombíku není problém a sundat u včel s pomocí kolegy také ne. Navíc ještě máte volně ruce k případnému balancování po včelnici!

Oldřich Havlíček,
ZO ČSV Štěnovice,
ohavl@seznam.cz

Přepavní krosna

Manipulace s kompresorem je mnohem snadnější

Instalace kompresoru

Kapsové krmítko

Většinou používám k nakrmení včelstev okurkové čtyřlitrové lahve s prosakovacími krmítky. Osvědčilo se mi také krmítko jakubovského typu. Někdy se velice hodí také tzv. kapsové krmítko. Pokud je včelstvo v době krmení hodně silné, je potřeba ponechat včelstvu ještě třetí (možná dokonce čtvrtý) nástavek. Prostor nad ním, který by měl sloužit pro krmení, resp. k manipulaci s prázdným nástavkem a se 4 l lahví, je již dost vysoko, čímž se obsluha stává poměrně náročná či nepohodlná. Jednou z možností je využití kapsového krmítka, které umístíme do posledního nástavku a krmení je tak „o patro“ pohodlnější. Kapsové krmítko jistě není žádná novinka, nyní však po určité úpravě a úspěšném vyzkoušení uvažuji o jeho podstatně větším využívání. Jde v podstatě o aplikaci principu jakubovského krmítka pro běžné kapsové krmítko. Krmítko jsem vyrobil na rámkovou míru 39×24 cm, jeho vnitřní šíře je 6,5 cm. Při těchto rozměrech pojme rovněž cca 4 l cukerného roztoku. Je slepené z plastových desek o tloušťce 4 mm. Pod vrchním okrajem jsem vlepil dvě výztuhy, které zároveň tvoří opěrku pro víčko, které jsem vyrobil z průhledného plexiskla o tloušťce 5 mm. Víčko přesně zakrývá krmítko, přičemž vrchní plocha víčka lícuje s hranami krmítka. Uprostřed víčka jsem vlepil kou-

Krmítko v úlu

Jak zakrmit úl s oddělkem

Pyl zvyšuje odolnost včel k akaricidům

sek širší polyetylenové hadice, která končí u dna krmítka a slouží k nalévání roztoku. Jako plovák mi slouží 2 cm vrstva keramzitu. Včely se k roztoku dostávají výřezem cca 2×10 cm v jedné (vnitřní) stěně krmítka. Používám stropní prkénka, která zcela těsně překrývají rovněž krmítko. Okraj nalévacího otvoru (hadice) nesmí proto přechýlávat plochu víčka. Odklopením posledního prkénka mám zajištěný přístup k nalévacímu otvoru, přičemž další stropní prkénko již nepatrně překrývá vnitřní hranu krmítka, a včely tak zůstávají uzavřené v úlu. Při obsluze krmítka nepřicházím do styku se včelami. Odpadá manipulace s poměrně těžkými skleněnými lahvemi. Nalévání roztoku z konve „přímo do úlu“ je pohodlné. Také se toto krmítko hodí pro případy, kdy je nad včelstvem ještě oddělek, tedy každý prostor je třeba zakrmit zvlášť. Oddělek lze trochu posunout dopředu, tak, abychom umožnili přístup k dolnímu včelstvu, resp. ke kapsovému krmítku. Mohu konstatovat, že včely vybírají cukr z těchto krmítek velmi dobře. Po odebrání krmítka máme již připravený prostor pro podzimní fumigaci. Vše je patrné z několika připojených fotografií.

Ing. Kamil Kaulich,
zájmový včelař,
e-mail: kaulich@volny.cz

Doplňování roztoku je snadné

I velmi nízké dávky pesticidů razantně mění funkci včelích genů. Pokud jsou včely krmeny přirozenou dietou obsahující pyl, vykazují vyšší odolnost k pesticidům.

„Včely medonosné jsou vystaveny stovkám pesticidů, když sbírají potravu na květech, a také když včelaři používají tyto látky k hubení škůdců v úlech,“ říká entomoložka Christina Grozingerová z Center for Pollinator Research při Pennsylvania State University. „Naše studie prokázala, že přinejmenším dva z těchto pesticidů vyvolávají velké změny v expresi genů, jež se podílejí na řízení detoxikace organismu, na regulaci imunity a na reakci včelího organismu na výživnou hodnotu potravy. To jen potvrdilo výsledky předchozích studií, které prokázaly, že pesticidy narušují imunitní systém včel. My jsme odhalili na molekulární úrovni velmi silnou vazbu mezi výživou, skladbou potravy a vystavením včel pesticidům.“

Ve studii, kterou publikovali v Journal of Insect Physiology, ukázal tým vedený Christinou Grozingerovou, že složení potravy velmi významně určuje, jak dlouho dokážou včely vzdorovat smrtícím dávkám pesticidů. Právě tato interakce hraje klíčovou roli při zvýšené náchylnosti k účinkům pesticidů u včel krmených umělými náhražkami přirozené potravy.

Grozingerová a její spolupracovníci testovali dva pesticidy s akaricidním účinkem, konkrétně kumafos a fluvalinát. Podávali včelám jeden či druhý pesticid po dobu jednoho týdne a sledovali, jak se mění aktivita včelích genů, která se odráží v množství a spektru produkováných molekul ribonukleových kyselin. Po konzumaci pesticidu se zásadně změnila aktivita 1118 genů. Mezi těmito geny byly ve zvýšené míře zastoupeny geny regulující odbourávání toxic-kých látek, imunitu a výživu.

Celkově se skládá včelí dědičná informace z 268 milionů písmen genetického kódu a nese asi 10 000 genů. Podíl genů, jejich aktivita je významně poznamenána působením pesticidů, je tedy značný. O závažnosti efektu pesticidů svědčí i fakt, že včely mají ve srovnání s jinými

Pyl z různých běžných rostlin, zvětšeno 500×.

Zdroj: William Crochot Dartmouth Electron Microscope Facility, Dartmouth College

mi druhy hmyzu chudší právě genetickou výbavu pro detoxikaci organismu a pro imunitu. Je to zřejmě daň za jejich eusociálnitu, protože řadu ochranných mechanismů nemají založenou na fyziologické odpovědi organismu jedince, ale zajišťují ji změnami chování na úrovni včelstva. Ve srovnání s genomy jiných druhů hmyzu má i včelí genom zřejmě i z těchto důvodů o poznání pomalejší evoluci.

Zajímavé výsledky přineslo srovnání citlivosti k pesticidu chlorpyrifosu u včel krmených přirozenou dietou obsahující pyl a včel krmených umělými náhražkami, tedy proteinovým krmivem na bázi sóji nebo neproteinovým krmivem. Včely byly na vybraném typu diety a přitom dostávaly letální dávky chlorpyrifosu. Vědci sledovali úmrtnost včel po dobu 16 dní. Průkazně nejnižší byla citlivost k chlorpyrifosu u včel krmených pylem.

„Výživa může velmi zásadně promlouvat do schopnosti včel odolávat nejen účinkům pesticidů, ale také jiným typům stresu. Současné zemědělství a urbanizace krajiny redukovaly celkové množství dostupných květů, tak i jejich druhovou diverzitu. To působí na včely jako stres, který dále zvyšuje vnímavost včel k jiným typům stresu. Pokud zjistíme, jaká výživa a jaké kvetoucí rostliny jsou pro výživu včel optimální, pak navodíme podmínky, za kterých se celková odolnost včel k nepříznivým vlivům výrazně zvýší,“ konstatuje Christina Grozingerová.

Jaroslav Petr

Co uděláš s tou starou matkou?

Rozhodla jsem se, že koncem léta vyměním v některých včelstvech matky. Po pravdě řečeno, nechtělo se mi, ale odhodlala jsem se k tomu poté, co se letos na jaře nekontrolovatelně rojily. Bylo teplé, dlouhé jaro, hojnost pastvy, a včely se množily jako o závod. Tři roky jsem tvrdošíjně zastávala názor, že vnutit včelám již oplodněnou matku, označenou navíc barvou a číslem na hrudi, je proti přírodě. Včely přece vědí nejlépe, kdy si mají vychovat novou matku, a zvítězí mezi nimi ta, která je pro ně nejlepší. Spáří se s těmi nejschopnějšími trubci, kteří se jí v letu vyrovnají, kteří jsou jí hodni. Nerušit přirozený výběr, nejit proti přírodě. Respekt k druhým bytostem. Láska k přírodě. A tak dále.

Jenže...to nebývaly roky, jako byl ten letošní. Letos přišlo neobvyklé jaro. Příroda byla velmi štedrá. Ještě neodkvetly stromy a už rozkvétala žlutá pole řepky. Včely se množily jako poblázněné, jako kdyby zešílely. Dokonce už i jednou vyrojené vylétávaly znovu a znovu. Nestačili jsme je sbírat, nebyly kam dát. Šileli i sousedi.

Tak jo, řekla jsem si, zkusím to. Vyměním matku v tom nejvíce rojivém včelstvu a v nově usazených rojích. A pak je tam ještě jedno, které je hodně bodavé, a jedno matku nemá, uhynula nám zřejmě při vytáčení medu. Dala jsem se do toho. Jenže... člověk má záměr, ale příroda se směje. Jako první jsem otevřela svůj „alternativní“ úl, do kterého příliš nezasahuji; co jde, nechávám svému přirozenému vývoji. Včely si zde staví dílo samy, bez mezistěn...bohužel musím přiznat, že většina rojů pochází právě odsud. Jsou divoké, ryzí, zdravé, plástve mají křehoučké, leckde nedostavěné, ale plné medu... Přehrabala jsem úl shora dolů a zase nahoru, ale nenašla jsem nic. Podobně v dalším úle. Jelikož se matky líhnou bez mého zásahu, nemám je nijak označené.

Když jsem skončila, měla jsem všehovšudy jednu matku, kterou jsem za použití kuchyňského trychtýře, kterým stáčím domácí šťávu do lahví s úzkým hrdlem, vpravila do klícky a tu nechala zavěšenou v úle. Snažila jsem se potlačit své ženské citění a nemyslet na to, že trápím zvířata, zavírám je do klece a mučím hladem. Zavolala jsem nejzkušenějšímu včelaři ze spolku a objednala u něj tři matky. Pak jsem pečlivě zavřela úly a přikryla jsem stříškami, neboť se schylovalo k dešti, a rozjela se pro nové matky.

Jak na nové matky

Když jsem dorazila k přítelově včelnici, začínalo krápat. Přivítal mne s úsměvem, jako vždycky, a v ruce držel tři klícky. „Tak tady je máš. Vyfoukneš si je sama?“ Nechápatě jsem se podívala na klícku, v které sem a tam přebíhala matka se zelenou tečkou na hrudi. Kolem ní se hemžilo asi osm dělnic. To mluví o vajíčkách? Slabomyslně jsem se zeptala, co že to mám vyfouknout. „Ty včely přece. Do

Je tam někde matka?

úlu je radši nepouštěj, mohly by popudit včelstvo proti matce. Musíš je dostat ven z klícky, ale matka ti nesmí utéci. Ukaž, já to udělám.“ Posadil se na schody do verandy, vyndal z otvoru v klícce malou molitanovou zátku a přes sítkovaný otvor několikrát silně foukl do klícky. Jeho prsty přitom obratně hlídaly, aby spolu s včelami nevyfoukl matku. Znovu a ještě potřetí; pak mi všechny tři klícky podal a řekl: „Hotovo. Zítra ráno zkontroluj, jestli matku přijaly. Kdyby něco neklapalo, zavolej.“ Zaplatila jsem, poděkovala a matky uložila do kufru staříčkého fiata do krabice od bot.

Když jsem vcházela do vrátek našeho domu a manžel uviděl v mých rukou krabici od bot s novými matkami, položil mi záladnou otázku: „Hele, a přemýšlela jsi už, co uděláš s těmi starými matkami?“ Otázku jsem jakoby přeslechla. „Dělej, pomoz mi. Musíme dát ty klícky do úlů, než začne pršet. Večer se podíváme, jak se včely k matkám chovají, a když je budou

přijímat, uvolníme otvor s medocukrovým těstem. A pospěš si.“

Klícky jsme zavěsili do úlů; přitom jsem vyndala tu jedinou klícku se starou odchycenou matkou a uložila ji do sklepa do papírové krabice od bot. No jo, co s ní udělám? Kdybych ji byla nenašla, prostě bych teď přidala novou, a ať si včely samy vyberou, která jim lépe voní. Ale co udělám s touhle? Manželova dotěrná otázka mi stále zněla v uších. Pozorovala jsem včeli matku, jak nervózně pobíhá klíckou sem a tam. Nezabiju ani klíště. Když ho vyndám psovi z kožichu, pustím ho zpátky do přírody. Sajícího komára prostě jen odfouknu. Každý tvor má přece právo žít svůj život, snít si svůj posvátný sen... Já, která miluji celý svět, mám teď vraždit? Když jsem se vrátila ze sklepa, manžel se na mne opět zkoumavě zadíval; zdálo se mi, že v jeho pohledu jsem zachytila známku úsměvu. „Tak co, už jsi ji zamáčkla?“ „Ne, musím počkat, jestli novou matku přijmou. Ne-nechám je přece bez matky, to dá rozum“,

snažila jsem se z toho vylhat. „A neptej se mě pořád na takové hlouposti,“ usadila jsem ho. Když slunce zapadlo, vzala jsem si kuklu a zapálila dýmák. Manžel rychle sáhl po obojku s vodítkem. „Jdu vyvenčit psa. Zvládneš to sama, vid?“ Ve vteřině byl za vraty.

Otevřela jsem první úl (byl to ten, kde matka zřejmě uhynula při stáčení medu) a pomalinku povytáhla klíčku s mladou

nerací, nakladla statisíce vajíček, byla duchem celého úlu....To přece nemůžu... Najednou mi něco napadne. Odcházím do domu a vracím se s ručně vyrobeným šamanským bubnem, paličkou a barevným šátkem se vzorem slunce. Matku odnáším k záhonu s květinami. Utrhnu několik květů a vše i s klíčkou položím na trávník, na šátek ozdobený zlatavým slunečním kotoučem. Bubnuji a přitom

Zamáčknout nebo ne?

matkou. Zaujal mne zvláštní zvuk, trochu vzrušený, spokojený, z úlu byla cítit radost. Rušno jak na nádvoří, kam se seběhli poddaní uvítat svou královnu. Včely, zavěšené v provazcích na klícce, olizovaly matku skrze drátěnou mřížku. Uvolnila jsem tenký kovový plátek zakrývající medocukrové těsto a zavěsila klíčku zpátky mezi rámky. Zítra nebo pozítří se k ní prokousají. Hotovo. Ve druhém úle, kde je víc než dvouletá matka, téměř stejná situace. Jsem spokojena. Co uvidím v tom třetím? Myslím na matku uloženou ve sklepe. I třetí klíčka je doslova obalena včelami, které k ní natahují sosáčky. Nedá se nic dělat, budu muset starou matku zahubit. Bezťak jí není, samotné v chladném sklepe, dvakrát dobře.

V roli kata

Zabít, co je živé? Přece ji jen tak nezašlápnu a nenechám ležet na zemi? Zahodím ji do trávy? Nebo ji odnesu na kompost? Vždyť byla matkou tolika ge-

promlouvám k včelí královně, propěvuji právě vymyšlenou, oslavnou píseň: „Ty, jež jsi se zrodila z malinkého vajíčka... ty, která jsi byla krmena mateří kašičkou a zvítězila pak v nelíostném souboji nad ostatními matkami. Pobláznila jsi svojí vůní trubce tak, že letěli za tebou až do nejvyšších výšin. Ty, která jsi kladla denně stovky, tisíce vajíček, stmelovala svou vůni včelstvo a dovedla ho k největšímu rozkvětu, že dokázalo přežít několik zim... Tobě vzdávám úctu, tobě děkuji. Za úrodu medu i za tvoji plodnost. Tvůj život byl naplněn: hojností, prací, vytrvalostí. Teď se naplnil i tvůj čas; odcházíš. I tvá smrt má smysl; umíráš, abys uvolnila místo mladší družce, aby rod přežil a rozvíjel se dál. Královno i vězenkyně, projevují ti vděčnost...“ Poklonila jsem se k zemi, pak jsem otevřela klíčku. Pozorovala jsem ji, jak leze po stéblech trávy. Mám ji nechat, ať jde, kam sama chce? Aby někde zemřela hladem a její mrtvolka se povalovala v trávě? Chvilí jsem váhala, pak jsem silně

dupla botou. Než se manžel stačil vrátit z procházky, pohrblila jsem ji do hlíny v záhoně s ostálkami a materiďouškou. „Tak už jsi ji zabubnovala?“ zeptal se manžel, napůl ironicky, napůl překvapeně. „No jo, už uklízím“, odvětila jsem smířeně. „Myslím, že všechny matky jsou přijaty. Uděláme kontrolu ještě za čtrnáct dní a uvidíme.“

Večer jsem sedla k počítači. Hledala jsem informace, myšlenky se mi honily pořád dokola. Jak je to, kde je pravda? Co je vlastně správné – z hlediska zkušených včelařů a odborníků, z hlediska přírody, přirozeného koloběhu života a jeho ochrany, z hlediska filozofie, náboženství, víry...nezabiješ? Kolegové včelaři matku prostě zamáčknou a hotovo. Ale já jsem přece žena... Četla jsem dokonce, že někdo dává mrtvolku staré matky do klíčky k mladé, aby se jejich vůně smísily. Mladá matka do mrtvolky několikrát bodne, načichne její vůní...Nebo včelař rozetře mrtvolku po stěnách a rámcích, včely pak prý novou matku lépe přijímají, když cítí vůni té staré...Při prvním čtení jsem se otrásla. Br... Jenže dnes jsem zabíjela také. Ale není to tak, že když ze zásady nezabím, jsem to vlastně já, kdo popírá přirozený běh života, právě proto, že odmítám smrt? Nechci s ní nic mít, zasouvám ji někam hluboko jako něco špatného, krutého a zlého, jako to dělá i celá naše dnešní civilizace? Zavíráme smrt do skříně, do sudu či do chlívků, jako v té pohádce...? A já teď dělám totéž, když odmítám zabít cokoli živého, i to, co je stejně odsouzeno k zániku? Znovu mám před očima matku, jak vylézá z klíčky a bloudí mezi stébly trávy. Jak se asi cítí? Ajaký bude mít smysl, když ji pohrbím do hlíny mezi květiny? Včely přece nepatří do země, patří vzduchu a slunci. To lidé se pohrbívají do země. Z Tebe jsme vzešli a do Tebe se navracíme... Tahle matka sloužila celý život včelstvu... a život v úle pokračuje dál. Najednou mi přišlo, že zabít ji a použít její tělo, které dávalo život v podobě nových a nových vajíček, rozmnožit ho a ovonět s ním rámky, není tak kruté. Její podstata zůstane v úle, pomůže transformaci, pomůže nové matce v jejích začátcích. Možná by si to tak přála, být i po smrti užitečná. Pokračovat ve svém poslání, a tak dát nejen životu, ale i smrti svůj smysl. Její tělo i duch bude žít v úle dál, tam přece patří, a včely jej nasají, olížou, vdechnou vzduch nasycený její vůní, a pak vylétnou do slunce. Tak je to dobře. Patří vzduchu, patří slunci, patří úlu.

Pavla Macháčková

Návštěva přítele včelaře v Norsku

Přítel Frak a já

Začátkem září jsem byl v Norsku, mimo jiné také na návštěvě norského včelaře Franka Ekeberga. Včelaři už více než 45 roků. Tento koníček, podle jeho slov kůň, podědil po svých předcích, kteří včelařili dříve pouze v okolí bydliště. Farma se nachází v malé vesničce Begby nedaleko starobylého města Fredrikstad. Tato vesnička je také světově proslulá kresbami ve skálách, které vytvořili naši předkové. Na první pohled včelaře by

se zdálo, že je to místo velice příhodné pro včelaření v norských podmínkách. Vesnička se totiž nalézá asi 180 km jihovýchodně od Osla. Byl jsem velice překvapen, když jsem se dozvěděl, že se včelkami kočuje do velmi vzdálené lesnaté části severní oblasti Lillehammeru se všemi 38 úly. Na stanovišti usadí úly do připravených kolejnic, v plodišti ponechá matku na mírně zakladeném rámku se zásobou cukru v okolí rámků. Na-

sadí 2-3 nádstavky. V sezoně mu vystaví úl v průměru 10-12 rámečků. Na lesní stanoviště jezdí 2x během jara a léta. Jednou pro už některé zavíčkované plásty a po druhé zpět na zazimování a vytočení medu. Také jsem byl překvapen barvou lesního medu, který byl velice světlý. Cena, za který med prodával, byla 120 norských korun, což je v kurzu ke koruně asi 1 : 3,45 Kč. Rojivost včel při tak minimální frekvenci prohlídek byla také pozoruhodná. Z již výše uvedeného počtu včelstev se mu ročně vyrojí 2-3 úly. Průměr medového výnosu činí 35 kg na úl. Během absence včel doma v Begby pěstuje matky. Ve všech včelstvech má výhradně kraňky, kterým říká Rakušanky. Když toto číslo srovnám se svým výnosem při zhruba stejných povětrnostních podmínkách, které vládly v letošní včelařské sezoně u nás, jsou tyto výsledky norského včelaře úctyhodné.

Pavel Roháček

Včelaříte? Fotografujete?

Vážení čtenáři! Máme tu pro vás výzvu. Pokud jste vášnivým včelařem a chvíle se svými včelami si pečlivě fotograficky dokumentujete, máte ve svém archivu zajímavé fotografie, o které byste se rádi podělili prostřednictvím našeho časopisu a webu, je tu ta správná chvíle. Pošlete vaše fotografie přes úschovnu a podílejte se tak na tvorbě časopisu, ale i na fotografickém archivu ČSV. Vaše ZO ČSV již obdržely e-mail se základními informacemi a stručné shrnutí o odstavec níže. Velice nás zajímá váš pohled na včelaření a včelí svět, na to, jak provádíte jednotlivé úkony a jak trávíte svůj čas u včel.

Každý měsíc můžete zaslat 12 kvalitních fotografií se stručným popisem, ve kterém uvedete měsíc, celé jméno, kontakt a případně číslo nebo název fotografie. Jestliže není tematicky zařaditelná podle kalendářních měsíců, označte ji JINÉ. Např.: „LEDEN, Jan Novák, 5“, nebo „JINÉ, Jan Novák, (adresa + e-mail), V zahradě“. Více informací naleznete na www.vcelarstvi.cz v záložce aktuality. Velice se těšíme na spolupráci.

Ing. Nikola Grätzová,
gratzova@vcelarstvi.cz

Krmítko

Přístroj na odvíčkování. Dánský patent z roku 1929.

Kartáče na očistění rámečků po odvíčkování

Medomet

Ambrožici po stopách Johanna Gregora Mendela

Johann Gregor Mendel byl objevitel základních principů dědičnosti a na celém světě je považován za otce genetiky. Byl neuvěřitelně všestranný, ale jeho velkou vášní bylo včelařství. S programem včelařských výletů se děti seznámily už 6. ledna v den 130. výročí úmrtí tohoto geniálního vědce a dostaly úkol zjistit si na internetu co nejvíce podrobností z jeho životopisu.

První vyšlápnutí jsme uskutečnili v sobotu 19. července. Vlakem jsme jeli z Havířova do Jeseníku nad Odrou a pak pěšky po ní cestou asi 6 km do Hynčic. Bylo krásné počasí a nám se naskytl nádherný pohled na krajinu Oderských vrchů. Cesta byla lemována bujnou vegetací se spoustou květů, a tak nám dělaly společnost i včely. Děti měly příležitost si procvičit i znalost angličtiny. S námi totiž jel Angličan, čtrnáctiletý kluk, který do Havířova jezdí na prázdniny k dědečkovi. Byl s námi na včelařském výletu i před dvěma roky. To jsme byli ve Strážisku na exkurzi ve výrobně mezistěn. V našem kroužku má už i své kamarády.

Hynčice je malá obec, která patří k obci Vražné. Tam měl Mendel příležitost se seznámit se základy včelaření. Hned u domu měl jeho tatínek sad, kde pěstoval nové odrůdy ovocných stromů a kde také choval včely. Rodný dům J. G. Mendela je upravený jako muzeum, informační centrum, knihovna i ubytovna. Po prohlídce muzea jsme pokračovali po silnici do obce Vražné, kde vrcholily přípravy na odpolední oslavy. Je škoda, že jsme už nestihli návštěvu krásného včelínu přítele, který dělá v této obci předsedu včelařské organizace. Museli jsme odcestovat zpět do Havířova, kde už své ratolesti čekali na nádraží rodiče.

Ambrožici ve Vražných Hynčicích

Další vyšlápnutí jsme podnikli ve dnech 13., 14., 15. srpna do Brna. Tam jsme docestovali s menšími problémy, které zapříčinily výluky na trati. Po příjezdu do Brna naši pozornost zaujal jako první automat na jízdenky. Po prostudování návodu na obsluhu jsme se vybavili několika jízdenkami na tramvaj, i když jsme pak většinou chodili pěšky. První naše cesta vedla do Grohovy ulice, kde jsme byli ubytováni v Církevním domově mládeže. Byli jsme uvítáni představenou sestrou Bogdanou, která už nás vyhlížela z okna. Po ubytování jsme vyrazili na další putování. Setkali jsme se také se skupinkou včelařského kroužku z Bobrové u Nového Města na Moravě. Společně jsme pak pokračovali za naším cílem, což bylo Mendelovo náměstí na Starém Brně, kde je augustiánský kláš-

ter, ve kterém Mendel působil jako opat a kde je nyní Mendelovo muzeum. V muzeu jsme si prohlédli expozice, které seznamují s jeho výzkumy, prováděnými na rostlinách, především na hrachu setém, ale také expozice připomínající jeho další bádání v oblasti meteorologie. Prohlédli jsme si rovněž Mendelův včelín s pracovním, který nechal postavit na zahradě opatství. V této zahradě mívával Mendel až 50 včelstev a tam také prováděl šlechtění včel. Některé jeho zásady v ošetrování včelstev v jeho podstatě platí dodnes. V augustiánském opatství jsme si prohlédli rovněž baziliku Nanebevzetí Panny Marie. V této bazilice působil rovněž Leoš Janáček.

Po prohlídce muzea jsme pak zajeli na Ústřední hřbitov, kde jsme navštívili hrob Johanna Gregora Mendela, u kterého jsme položili kytičku květů a zapálili svíčku. Pak už se naše pozornost soustředila na poznávání pozoruhodností města Brna. Ráno jsme navštívili brněnskou ZOO, její vstupenka byla součástí lodního lístku, a tak jsme po prohlídce ZOO zašli do přístaviště a lodí se přepravili pod hrad Veverčí, který jsme navštívili. Pak jsme se znovu lodí vrátili zpět. Po večeri jsme překonali částečnou únavu a vystoupali na hrad Špilberk. Další den po společné snídani jsme sbalili své věci a vyrazili na prohlídku botanické zahrady. V zahradě toho už moc nekvetlo, ale přesto nás zaujal jeden rozkvetlý keř sporýše klasnatého, na kterém byla spousta včel.

U Mendelova včelínu

Jiří Vavřík,
vedoucí včelařského kroužku Ambrožici Havířov

Není vrba jako vrba

2. část

Z minulého čísla již víme, že vrby jsou všestranně využitelné dřeviny, a víme i to, že pro včely mají nezastupitelný význam, a víme také, že lze pozorovat řadu aspektů, kterým se dnes budeme věnovat. Co se týká výšky vrb, je důležité se o ni zajímat, protože od výšky dospělé dřeviny se vyvíjí již vzdálenost výsadby a jejich celkové uplatnění. V následujícím grafu je několik příkladů s výraznou odlišností, takže si vybere každý – na výsadbu velkých ploch i malých zahrad a včelnic.

Pro včelaře je samozřejmě velmi důležitá doba květu. I tady můžeme vybírat. Vrby lze podle doby květu dělit na raně, středně a pozdně kvetoucí. Většinou sice volíme raně kvetoucí, ale proč nevytvořit souvisle kvetoucí pás, který nabídne včelám bohaté zdroje po dlouhou dobu vegetace? Jasně, časněji kvetoucích vrb jsou chráněné stříbřitými chloupky a lépe odolávají mrazu než jiné časně kvetoucí dřeviny, jako např. líska. Středně kvetoucí druhy prodlužují období časně včelí pastvy a zvyšují pravděpodobnost využití produkce pylu včelami i při proměnlivém počasí. Později kvetoucí vrby vyplňují snůškovou mezeru pylu do rozkvetu ovocných stromů a pozdní právě na ovocné stromy navazují. Včely sbírají vrbový pyl i v období, kdy mají k dispozici pyl jiných rostlin, a to pro jeho vysokou kvalitu. V následující tabulce je uvedeno několik druhů, které by mohly svojí postupnou dobou květu dodávat včelám pyl po celý rok. Jedná se jen o několik příkladů, samozřejmě lze volit i jiné druhy. Zvláštní svojí dobou květu je kultivar vrby trojmužné – *Salix triandra Semperflorens*,

Červenec a vrba stále kvete

Vrba na jaře

která kvete od poloviny dubna do počátku května a pak opět od června do konce září. Plně si tedy zaslouží název „stálekvetoucí“. Na následujícím obrázku je právě včela při sběru na této vrbě v polovině září. Jasně, mezi listy trochu zanikají na rozdíl např. od nejraněji kvetoucího křížence vrby jívy a vrby mechovitě na dalším obrázku.

Samozřejmě jako u všech dřevin je nutné vzít v úvahu i nároky vrb na stanoviště. I když název „vrba“ evokuje mokrý, je celá řada druhů, které velmi dobře snášejí sucha. Některé vyžadují nižší polohy, jiné můžeme nacházet i v podhorských oblastech. Můžete tedy vybírat podle podmínek svého stanoviště a podstatně tak rozšířit včelí pastvu prakticky všude.

Většině druhů se daří ve vlhčích půdách. Zaplavované lokality snáší dobře vrba popelavá, bílá, nachová nebo košařská, naopak je nesnáší vrba egyptská (*Salix medemii*). Suché půdy dobře snášejí např. vrba jíva, vrba nachová a vrba mechovitá a přechodně i vrba lýkocová. Do nižších poloh je vhodná vrba bílá, košařská nebo popelavá, naopak do horských oblastí např. vrba křehká nebo ušatá. Některé druhy, jako vrba jíva, lýkocová nebo nachová, jsou velmi plastické a rostou od nížin až po horské oblasti. Některé vrby, např. křehká nebo pětimužná, snášejí i mrazové kotliny, kde je výběr rostlin pro výsadbu velmi omezený. Některé z nich

však, jako například vrba pětimužná nebo lesklá, nesnášejí v půdě vápno (trpí pak chlorózou). Většina vrb je světlomilných, ale vrby pětimužná nebo popelavá snášejí i slabší zastínění. V úvahu je nutno brát i ten fakt, že zatímco některé vrby, jako například nachová, mají listy hořké chuti, a proto netrpí okusem, jiné zvěři bohužel velice chutnají a ta je silně poškozuje (trojmužná nebo košařská).

Od jednotlivých druhů vrb existuje řada klonů, které se mohou svými vlastnostmi nebo nároky lišit. Jako příklad uvádím vrbu jívu (*Salix caprea*). Klon S-026 je stromovitý růst s úzce oválnou korunou a výrazným průběžným kmenem, klon S-028 je vzrůstnější a má širokou korunu, klon S-080 je méně vzrůstný, zato s velmi širokou korunou. Dalším příkladem je vrba Smithova. Jedná se o křížence vrby jívy a vrby košařské (*Salix caprea x smithiana*). Klon S-008 kvete dříve než ostatní klony, ale jasně, jsou rozmístěny nepravidelně a konce výhonů zůstávají často bez nich. Naopak klon S-215 vykvetá sice později, ale má pravidelnější násadu jasně a kvete bohatěji.

Pokud jste tedy vzali v úvahu všechna hlediska volby pro vaše stanoviště a máte již vybráno, sejdeme se příště u dalšího „vrbového“ pokračování.

Ing. Miroslava Novotná

Polští včelaři v Nasavrkách

Přibližně jen dvě hodiny trvala během jednoho podzimního víkendu sedmnácti včelařům z polské oblasti Klodzko cesta autobusem do včelařského učiliště v Nasavrkách. Přijeli, aby se dozvěděli, jak čeští včelaři bojují proti včelím chorobám a škůdcům, získali zkušenosti s výchovou mladé včelařské generace a zúčastnili se akcí, které v tu dobu pořádalo nasavrecké učiliště.

V sobotní podvečer mezi ně přišel starosta města Nasavrky, Mgr. Milan Chvojka, bývalý dlouholetý ředitel nasavreckého učiliště a význačný funkcionář ČSV, Ing. Josef Mandík a dlouholetý učitel, chovatel matek ve včelařském učilišti, Ing. Václav Ducháč. Starosta města s více než šestnácti sty obyvateli, Mgr. Jan Chvojka, seznámil polské včelaře s bohatou historií Nasavrky, které bylo kdysi významným sídlem Keltů na jantarové stezce. V polovině 14. století vlastnil Nasavrky dokonce císař Karel IV., který v roce 1355 panství Strádoz i s Nasavrkami daroval olomouckému biskupovi Janu Očkovi z Vlašimi. Evropskou raritou je zdejší sad jedlých kaštanů, vysazovaný už od roku 1776. Z té doby je nejstarším „pamětníkem“ nasavreckých dějin kaštan zvaný Kníže. Jeho mohutnou rozložitost obdivovali polští včelaři při nedělní prohlídce města, obdobně jako ve zdejší zámku expozici keltské kultury.

Se specifiky českého včelařství, léčení chorob a škůdců a novými poznatky ze včelařské praxe seznámili polské hosty Ing. Josef Mandík a Ing. Václav Ducháč, který se zhostil i úlohy překladatele. V. Ducháč, v této souvislosti uvedl, že v současnosti nasavrecké učiliště nemůže uspokojit ani poptávku z Česka. Do prvního ročníku dálkového studia letos nastoupilo do tří tříd celkem devadesát studentů a celkem jich je ve třech ročnících přes dvě stě, což je rekordní počet, a víc už nyní kapacita školy neumožňuje. Zajímavé je, že o získání výučního listu

v oboru včelař usiluje stále více žen, kterých se hlásí až třetina, což v minulých letech nebývalo. Stoupá zájem laické veřejnosti, která včelařit teprve chce nebo začíná. Tito včelaři tvoří dvě třetiny z letos přijatých studentů. V neděli jim ředitel učiliště, Josef Lojda, ukázal technologický pavilon a výukové zázemí učiliště včetně včelnice na Libáni. Zde jsme využili příležitost ke krátkému rozhovoru s vedoucím zájezdu Henrychem Zarembou.

Můžete nám představit vaše včelařství?

Chovám v oblasti Klodzko přibližně stovku včelstev. Specializuji se na produkci oddělků. Ročně prodám přibližně 130 čtyřrámkových oddělků, každý v přepočtu po 1 300 Kč a zhruba 300 matek (po 300 Kč). K tomu vytočím ročně od 250 do 400 kg medu.

Co z českého včelařství může být pro polské přínosné?

Od českých přátel se máme ještě hodně co učit v oblasti práce s dětmi a mládeží, pro něž se nejen v tomto učilišti, ale prakticky po celé České republice pořádá mnoho akcí a výstav, které jim přibližují včelí svět. V mnoha základních školách jsou včelařské kroužky, v nichž mladí získávají odborné znalosti a návyky potřebné k úspěšnému chovu včelstev. Obdivujeme, jak máte dobře vybavenou zdejší včelařskou školu v Nasavrkách. V Polsku taky máme včelařskou školu, není však tak dobře vybavena.

Měli by Poláci zájem o studium včelařství ve zdejší učilišti?

Pokud by to legislativní podmínky dovolily, tak by z Polska nepochybně byl zájem o studium v Nasavrkách.

V čem se naopak mohou čeští včelaři od polských přiučit?

Především v systému kočování pro zvýšení medné produkce. Také umíme lépe prodávat nejen med, ale i další včelí produkty. Máme jednoho včelaře, který za rok získá ze svých včelstev půl tuny pylu, který prodá k dalšímu zpracování. Mimo to polští včelaři velmi intenzivně sbírají propolis, mateří kašičku, a to vše umí dobře ze dvora i v tržnicích zpracovat. Nabízíme hodně jednodruhové medy, mezi nimiž zaujímá přední místo vřesový med, na jehož produkci se někteří včelaři dokonce specializují. Navíc si svého medu podstatně více vážeme. V přímé nabídce nemáme problém jej zákazníkům prodat za 35 – 40 zlotých (v přepočtu za 230 až 260 Kč), tedy za dvakrát více než jsme viděli na cedulích u silnic v Česku. Medovicový med nebo vřesový dobře prodáváme dokonce za 50 – 60 zlotých, tedy 330 až skoro 400 Kč. My spotřebitelé učíme, že včela produkuje čistý produkt, za který se jim vyplatí zaplatit přiměřenou cenu.

Máte nějakou novinku v nabídce včelích produktů?

Ke včelařskému marketingu patří i nové směry v nabídce včelích produktů pro léčení nemocí. V Polsku jsou v současnosti tři sanatoria, kde laická veřejnost podle doporučení lékaře využívá léčivé vlastnosti včelích produktů, tedy apiterapii. Jsou to lidé, kteří mají problém s průduškami, dýcháním či alergií. Je ověřeno, že uprostřed včeliny a uprostřed úlu se včelami je naprosto sterilní prostředí prosycené biologicky aktivními látkami. Už jenom pobyt ve včelínu nabíjí člověka pozitivní energií.

V čem vidíte další možnosti spolupráce mezi českými a polskými včelaři?

V Česku včelaři získávají větší vzdělání. Kdyby se od nás naučili marketing s uměním prodeje a naopak, tak bychom v obou zemích měli maximálně úspěšné včelaře.

Polští včelaři na Libáni

Ing. Zdeněk Kulhánek

Chrudimští včelaři důstojně oslavili své 150. výročí

Chrudimští včelaři se na oslavy spojené se 150. výročím založení Prvního včelařského spolku v Chrudimi rádně připravili. Již v roce 2013 vytvořili kompletní projekt, který obsahoval několik částí. Jeho realizace byla postupná. Vrchol oslav proběhl o víkendu 17. – 19. října, kdy byly ukončené oslavy, připomínkové a vzdělávací akce.

Programy pro děti

Program pro děti měl dvě části. Přednášky ve školách s ukázkou demonstračního úlu s živými včelami a výtvarnou soutěž „Bez včel to nejde“. Přednášky se živými včelami byly cílené na všechny skupiny dětí. Rovněž i propozice a vyhodnocení nejlepších děl pro výtvarnou soutěž (kresby bez omezení technik) byly rozdělené do kategorií podle věku.

Celkem oslovili 12 mateřských, základních, základních uměleckých a speciálních škol a gymnázií. Od května do října také realizovali 6 přednášek. Porotci výtvarné soutěže vybírali z 90 obrázků. Výsledky výtvarné soutěže byly vyhlášené na jarmarku a společenském odpoledni v hlavních dnech oslav. Všechna výtvarná díla byla vystavena v rámci včelařské výstavy v Regionálním muzeu v Chrudimi.

Výstava v muzeu a bulletin

Výstava v Regionálním muzeu v Chrudimi začala 17. září a skončila 16. listopadu. Šlo o iniciativu především jeho pracovníků. Předseda ZO ČSV Chrudim, Marcel Gregor, pouze pomohl s korekturou textů a se zajištěním živých včel, které byly na výstavě po celou dobu konání. Výstava obsahovala mnoho exponátů přesně dokumentujících vznik a první roky existence chrudimského spolku. Dále mapovala technický vývoj včelařství, a to především velkým zastoupením úlů a medometů. S realizací výstavy také výrazně pomohlo SOUVČ VVS Nasavrky především zapůjčením exponátů. Bulletin ke 150 letům včelařského spolku v Chrudimi obsahuje dobové texty a zároveň navazuje na bulletin, který včelaři vydali k výročí 140 let trvání spolku, který vydali v roce 2004. Bulletin aktualizovali o údaje vzniklé za posledních 10 let a přidali informace z posledního dění spolku. V Regionálním muzeu v Chrudimi se v pátek 17. 10. také konaly přednášky pro veřejnost. Přednášejícími byli Ing. Jeřábek (včelaření v ČR) a MUDr. Brožek (včelí produkty a apiterapie). Přednáškového pásma se zúčastnilo 30 návštěvníků z řad včelařů i veřejnosti.

Návštěva zahraničních včelařů

Chrudimští včelaři také oslovili včelaře z partnerských měst Chrudimi z Ede v Holandsku, z Olešnice v Polsku, ze Svidníku na Slovensku a z města Motovun v Chorvatsku. Shodou okolností měli včelaři ve Svidníku v termínu své včelařské slavnosti a včelaři z Chorvatska se také omluvili. Zástupci z Ede a Olešnice však přijeli. Pro zahraniční hosty byl připraven třídní program. V pátek 17. 10. navštívili včelařské učiliště v Nasavrkách, v sobotu měli možnost prezentace a prodeje svých výrobků na včelařském

Slavnostní oceňování včelařů seniorů

jarmarku (využili především polští včelaři). V sobotu odpoledne byli hosty na včelařském společenském odpoledni, večer se zúčastnili slavnostní recepce u starosty města Chrudimi a v neděli dopoledne se účastnili pietnímu uctění uctění památky zakladatele chrudimského spolku, Aloise Thumy.

Jarmark

Včelařský jarmark se konal 18. 10. na chrudimském Resselově náměstí. S jeho organizací a technickým zajištěním pomohlo město Chrudim. Na jarmark nakonec dorazilo na něj odhadem 2 500 lidí. Přítomní ocenili kulturní program vystoupení včetně mažoretek a prezentaci loutkových pohádek se včelí tematikou. Na jarmarku opět nechyběly živé včely. Program pro děti si připravil včelařský kroužek mládeže při ZO ČSV Chrudim, jehož členové děti informovali o životě včel pomocí kvízů, pomáhali dětem vyrábět svíčky ze včelího vosku a zdobit perníčky. Hlavním důvodem pořádání jarmarku bylo seznámit veřejnost s „jejich“ včelaři a tak propagovat nákup medu ze dvora. To se však moc nepovedlo, protože vinou nízké produkce většina včelařů med již dávno vyprodala.

Společenské odpoledne

Společenské odpoledne bylo vrcholem celých oslav. Proběhlo ve velkém sále chrudimského muzea. Pozvaní byli chrudimští včelaři, zástupci samosprávy, kraje, ústředního výboru ČSV, škol, sponzorů a další významní hosté kulturního, společenského a politického života Chrudimi a Pardubického kraje. Slavnostní slovo a připítek pronesl předseda ZO ČSV Chrudim Marcel Gregor. Během akce byli vyhlášeni i absolutní vítězové výtvarné soutěže, proběhla zdravotní prohlídka zahraničních včelařů, starosty města, zástupce kraje a Republikového výboru ČSV. Program doplňovaly vystupy žáků chrudimské Základní umělecké školy. Vrcholem slavnostního odpoledne byl nástup zasluhujících včelařů, kteří se narodili před rokem 1935. Před rozvinutým praporem Chrudimi a praporem Českého svazu včelařů dostali od své organizace

Záběr z chrudimského jarmarku

Vysvědčení ze včelařství, jehož vznik je datován v chrudimském spolku do 80. let 19. století. Na závěr akce jim zazpívaly žákyně píseň Ach synku, synku...

Uctění památky zakladatele Aloise Thumy

V letošním roce si zároveň připomínáme 100 let od úmrtí tohoto významného českého včelaře a chrudimského rodáka. Setkání u hrobu zakladatele chrudimského včelařského spolku bylo důstojným ukončením celoročního programu oslav. Na závěr aktu položili společně Marcel Gregor a Jaroslav Hrabák na hrobku Aloise Thumy smuteční kytici. Smuteční akt byl zároveň symbolickým ukončením oslav 150. výročí založení Prvního včelařského spolku v Chrudimi.

Pár slov na závěr

Oslavy, připomínkové a vzdělávací akce v rámci 150. výročí založení prvního včelařského spolku v Čechách se svým rozsahem, programy pro děti i dospělé, počtem oslovených spoluobčanů, rozpočtem a medializací řadí mezi největší včelařské akce v historii ČSV i ČR. Jejich realizace je důstojnou odpovědí na odkaz prvních chrudimských včelařů, navázání na velkolepé včelařské mezinárodní výstavy, konané v Chrudimi již na konci 19. století. Celkové náklady na chrudimské oslavy se vyšplhaly na 150 tis. korun. Nejvíce finančně a sponzorsky pomohlo Město Chrudim, významnou částkou přispěl Pardubický kraj, Regionální muzeum v Chrudimi, Český svaz včelařů a Chrudimská beseda. Menšími částkami přispěly i chrudimské firmy a fyzické osoby. Pouze třetinu celkových nákladů akce bude financovat ZO ČSV Chrudim. Rád bych na závěr poděkoval celému přípravnému týmu oslav, nejvíce manželům Dorazilovým, dále panu Čáslavskovi, Pavlovskému a paní Žemberyové. Poděkování patří spolutvůrci scénáře oslav a moderátorovi všech akcí Martinu Culkovi.

Marcel Gregor,
předseda ZO ČSV Chrudim

Asijský původ včely medonosné?

Původ včely medonosné (*Apis mellifera*) vědci kladou na africký kontinent. Nová geneticko-evoluční studie ale ukazuje na asijský původ tohoto hmyzu.

Tým genetiků z university ve švédské Uppsale pod vedením Matthewa Webstera porovnal genomy 140 včel medonosných z celého světa. Celkem byla dědičná informace včel přečtena více než šestsetkrát, což dává poměrně vysokou záruku přesnosti. Na základě takto získaného obrovského množství dat mohli vědci rekonstruovat „evoluční strom“ tohoto užitečného hmyzu. Zrod včely medonosné bývá tradičně spojován s Afrikou. M. Webster a jeho spolupracovníci ale africký původ včely medonosné vylučují. Za nejpravděpodobnější považují vznik včely medonosné v Asii, odkud se pak rozšířila následně do Evropy i do Afriky. Současná světová populace včely medonosné disponuje velmi rozmanitou dědičnou informací. Vědci z toho usuzují, že při domestikaci neprošla včela medonosná tím, čemu genetici říkají „bottleneck“ (tj. kritický bod). To znamená, že ani při domestikaci, ani při pozdějším chovu včel nedošlo k drastickému omezení počtu včelstev. Naopak, domestikace a chov genetickou variabilitu včely medonosné výrazně posílily, protože došlo k mísení včel pocházejících z různých zeměpisných oblastí.

To je velmi důležité zjištění, protože současné problémy včely medonosné odborníci někdy připisují inbreedingu (příbuzenskému šlechtění) a poklesu genetické různorodosti. I když je inbreeding častý u mnoha domestikovaných živočichů (extrémním příkladem jsou geneticky prakticky „jednobarevná“ plemena psů, jako je např. boxer) u včel nepředstavuje významný problém a na úbytku včelstev například v USA zřejmě nemá vliv. V dávnějších dobách prodělávala velikost divokých včelích populací opakovaně výkyvy a někdy byla silně redukována. Dramatické úbytky zaznamenala divoká populace včely medonosné v Evropě už například během ledových dob. Z těch se pak vzpamatovávala během příhodnějšího klimatu v dobách meziledových, kdy počty divokých včelstev opět rostly. Je zajímavé, že africké včely v období evropských glaciálů naopak početně expandovaly. To znamená, že jim Afrika v té době nabízel příhodné klima.

Včela medonosná evolučně reagovala na změny v životním prostředí. Tato adaptační schopnost je na ní patrná i dnes, kdy čelí mnoha nepříznivým vlivům,

Apis mell syr. Zdroj: commons.wikimedia.org

jako jsou choroby, parazité nebo toxické látky v životním prostředí. V genomech včel různého původu jsou patrné rozdíly, které stojí v pozadí odlišností v jejich anatomii, chování nebo imunitě. Lze tu vystopovat genetický základ adaptací na různé klimatické podmínky, nebo na původce chorob. Tyto poznatky bude možné využít při chovu a šlechtění včel tak, aby se snáze vypořádávaly s nároky současného světa silně poznamenaného aktivitou člověka.

(Studii Websterova týmu uveřejnil přední vědecký časopis Nature Genetics.)

Čmeláci individualisté

I když čmeláci patří mezi představitele eusociálního hmyzu a jejich kolonie vykazují vysokou míru uniformity a „kolektivismu“, jednotlivým čmelákům nechybí schopnost samostatného uvažování.

Eusociální hmyz má rozvinutý systém komunikace, který umožňuje všem členům kolonie sdílet potřebné informace. K těm nejdůležitějším patří údaje o zdrojích potravy. Mravenci si značí cestu ke zdroji potravy pachovou stopou. Včely využívají pro stejné účely dobře známé „tance“. Čmeláci si informace o zdroji nektaru předávají v kolonii, kam si s sebou přinášejí na těle vůni navštívených květů. Ostatní čmeláci registrují tyto vůně čichem, zapamatují si je a venku pak zdroj vůně hledají.

Někdy ale příslušníci kolonie tyto „veřejně dostupné“ informace ignorují a řídí se vlastním „názorem“. Důvody, proč například čmeláci někdy sdílenou informaci respektují a zařídí se podle ní a jindy je jim lhostejná, zůstávaly dlouho záhadou. Jasněji máme v této otázce díky výsledkům výzkumu Ellouise Leadbeaterové ze Zoological Society of London a Claire Florentové z University College London, které studovaly čmeláky zemní (*Bombus terrestris*) při sběru nektaru. Leadbeaterová s Florentovou připravily experiment, ve kterém mohly do komunikačního systému čmeláků zemních cíleně zasahovat. Pro pokus využily 42 čmeláků, kterým daly na dva dny k dispozici „zahradu“ s náhrádkami květů. Umělých květů bylo sedm a tvořil je žlutý polystyrenový disk se zkumavkou naplněnou 50 mikrolitry cukerného roztoku. Umělý květ byl nasycený esencí

vůně muškátu. Čmeláci dostali dost času, aby si na „květy“ a jejich vůni zvykli a aby vůni „nanosili“ do kolonie. Teprve potom začal vlastní experiment. Při odletu z květů Leadbeaterová s Florentovou čmeláky odchytily a náhodně je rozdělily na dvě stejné velké skupiny. Čmeláci z jedné skupiny se vraceli do kolonií, které byly i nadále provoněné muškátem. Druhá polovina čmeláků se ale vracela do kolonií, které Leadbeaterová s Florentovou mezitím „převoněly“ syntetickou levandulovou esencí. Druhá skupinu čmeláků se tak vracela od vydatného zdroje nektaru vonícího po muškátu do kolonie, jejíž ostatní členové jako kdyby celou dobu létali za potravou na květy levandule. Když pak tyto čmeláky opět vylétli na „zahradu“, čekaly je tam nejen umělé imitace květů vonících po muškátech, ale také krmitka s vůní levandule. Cukerný roztok byl tentokrát jen u „květů“ vonících po levanduli. Leadbeaterová s Florentovou tak napodobily reálnou situaci, kdy některé druhy rostlin odkvetou a jiné naopak přijdou do květu. Všichni čmeláci zamířili neomylně ke krmitkům s vůní muškátu. Bez ohledu na to, zda jejich kolonie voněla po muškátovém květu nebo po levanduli. Čmeláci návštěvu muškátem vonících květů započali dvakrát až osmkrát, než jim „došlo“, že by měli hledat nektar jinde a zkusili také květy vonící po levanduli. Vůně v jejich kolonii měla na

změnu cíle jen malý vliv. Pokud čmeláci vylétali z kolonie vonící po levanduli, letěli poprvé všichni za vůní muškátu a napodruhé jich 80 % přesunulo pozornost k vůni levandule. Pokud byla kolonie provoněná muškátem, pak při druhém letu zamířilo za levandulovou vůní 60 % čmeláků. Když už čmeláci odzkoušeli nový typ potravy vonící po levanduli, drželi se jej více v případech, kdy na něj byli předem upozorněni levandulovou vůní v kolonii.

Zatím není příliš jasné, proč čmeláci tak silně ignorují informaci nabízenou v kolonii a proč se dosti zarputile spoléhají na vlastní zkušenost, i když ta se ukáže jako zavádějící. Rozhodně to není tím, že by čmeláci měli raději muškát než levanduli. V ověřovacích pokusech, kde měli čmeláci na vybranou mezi muškátovou vůní a vůní levandule, se neprojevila žádná preference pro některou z vůní. Podle Leadbeaterové je učení cesty za novou vůní pro čmeláky rizikové, protože nemají jistotu, že zdroj vůně najdou. Návrat ke známému zdroji potravy je ve srovnání s tím „sázka na jistotu“. Proto čmeláci zkoušejí „voňovou informaci“ z kolonie ignorovat a spoléhají na vlastní zkušenost.

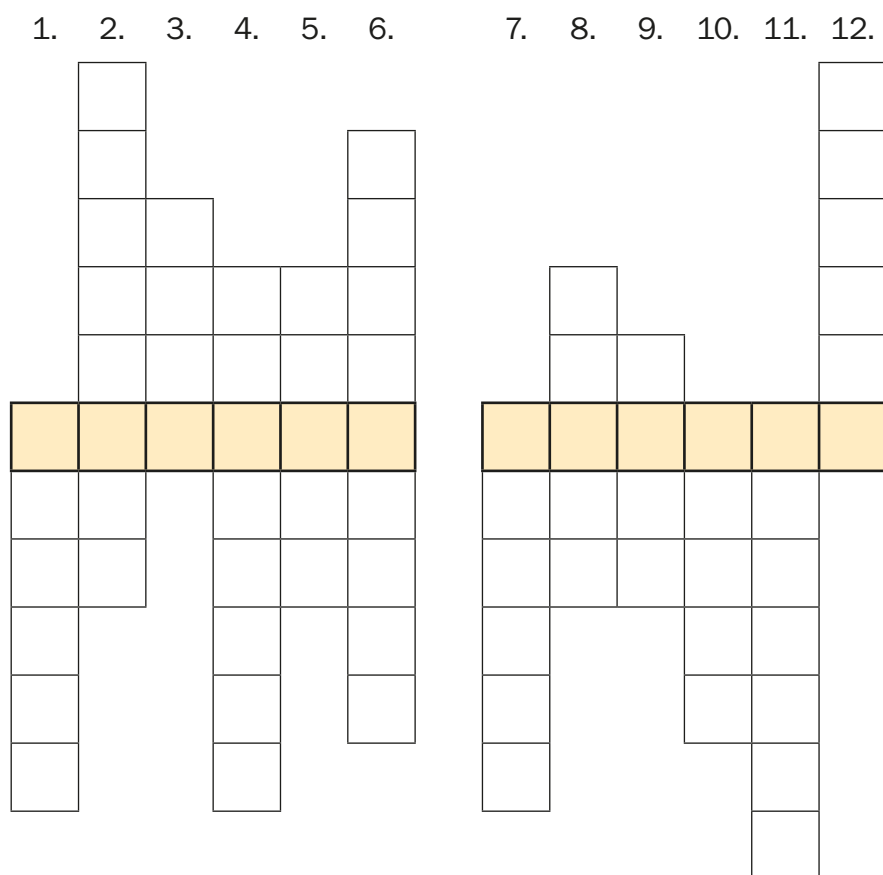
Ačkoli to tak na první pohled nevypadá, je druhná čmeláčí kolonie ve skutečnosti plná dosti paličatých individualit. Čmeláci používají společně dostupnou informaci jen jako doplněk svých vlastních zkušeností. Informacemi nabytými v kolonii se začínou řídit až ve chvíli, kdy je jejich osobní zkušenost zklame.

Stránku připravil Jaroslav Petr

PROSINCOVÉ HRÁTKY

Vyzkoušejte další úkoly, které jsme pro vás připravili. Vaše náměty a připomínky rádi přivítáme na adrese autora stránky: jan.podpera@klikni.cz

Doplňovačka s tajenkou

- Sladká šťáva produkovaná různým hmyzem, kterou chodí sbírat mravenci i včely.
- Období, ve které včelaři berou včelám část medných zásob.
- Část dutého stromu, která sloužila k chovu včelstev.
- Umělý roj, který vznikl smetením včel z většího počtu včelstev.
- Zařízení sloužící ke zklidňování včel.
- Jeden ze včelích produktů, který se používá například k léčení revmatu.
- Alkoholický nápoj vyráběný z medu.
- Zařízení sloužící k získávání včelího vosku pomocí páry.
- Strom, jehož sušené květy používáme k přípravě lahodného čaje. Je velmi lákavý pro včely a vhodný pro získání jednoduchého medu.
- Nejčastější barva pylu.
- Starší typ úlu, který býval vyráběn většinou ze slámy. Včely v něm nestavěly dílo v rámcích.
- Nemoc včel, která je způsobena roztočem. Léčí se například kyselinou mravenčí.

Co tam nepatří?

Na následujících řádcích jsou různé pojmy. Z každého řádku vyberte jeden, který ostatním logicky nepatří. Svou odpověď zdůvodněte.

- med, vosk, propolis, medovice
- vosa, čmelák, sršeň
- budečák, ležan, Langstroth, košnice
- slunečnice, pampeliška, svazenka, řepka olejka
- matečník, košílka, plástev, svíčka
- perník, medovník, medník, rohlík
- trubec, matka, dělnice, kuře

Co to je?

Na fotografii vidíte rámeček, v kterém začaly včely stavět svůj plást na třech místech. Jak se takové začátky stavby nazývají? Jsou včely schopné stavbou části spojit v jeden plást?

Rýmovačky

Zkuste ve volných chvílích vymyslet jednoduchou báseň s rýmy o včelách a včelaření. Uveďme příklad:

Vemte na to jed,
včelař má rád med.
V kapse nosí rozpěrák,
jeden z typů různých pák.
Nástavky jím odděluje,
ruce při tom posiluje.

Vybraná řešení z minulého čísla

Doplňovačka s tajenkou

Doplněné výrazy (postupně): mezištěny, litím, slunečním tavidle, parním tavidle, vyvařováním, žlutou. Tajenkou je: VČELÍ MED A PYL

Hrátky s angličtinou

Řešením jsou postupně tato ovoce: pear, peach, raspberry, plum, cherry, apricot, strawberry, blueberry a blackberry.

Tajenkou je apple tree (jablono).

Pečeme z medu

Před Vánoci obvykle pečeme tradiční medové perníčky. Víme, že každý má svůj nejlepší recept. My jsme se jednou rozhodli vyzkoušet nový recept z časopisu Včelařství. Perníčky podle něho upečené nám tak zachutnaly, že od té doby pečeme jenom ty. Zkuste přísady do těsta přeložit z angličtiny, kterou bychom jako vzdělání včelařici měli také ovládat. Můžete použít slovník v knižní podobě nebo na internetových stránkách (www.seznam.cz, www.help-forenglish.cz, atd.)

Ingredients

600 grams of flour
250 grams of sugar
100 grams of honey (liquid)
50 grams of butter (dissolved)
4 eggs
1,5 tea spoon of baking soda
1,5 tea spoon of spice
(ground fennel, cloves, star anise)
1 tea spoon of cinamon

Z uvedených přísad zpracujeme těsto, které necháme přes noc odpočinout v chladničce. Pak vyválíme placku, vykrajujeme požadované tvary a pečeme.

Zdobíme vánoční stromek

U nás doma se snažíme pravidelně obměňovat ozdoby vánočního stromku. Vyráběli jsme si ozdoby z papíru, z burských oříšků, z ořechových skořápek. Jednou z dalších možností, kterou jsme také vyzkoušeli, je vyrobit si ozdoby z mezistěn.

Na výrobu takových ozdob použijeme mezistěny a různá vykrajovátká na vánoční cukroví. Vykrajovátky vyrábíme různé tvary z na topení nahřátých mezistěn. Ostrým hrotem pak do tvarů děláme otvory na provlečení nitě, za kterou pak ozdoby věšíme na stromek.

Med v kostele?

Když už jsem byl studentem střední školy, byl jsem o prázdninách u rodinných známých v Německu. Ty mě zavezli do jednoho barokního kostela u Bodamského jezera. Známa mně cosi ukázala a řekla: „Du bist auch ein Honigschlecker.“

Vášim úkolem bude například na internetu zjistit, co mně vlastně známá ukazovala. Co o mně asi věděla? Jak se barokní kostel jmenuje?

Za sebe i členy našeho včelařského kroužku ve Mšeně vám všem přejeme hezké prožití vánočních svátků a mnoho zdraví pro vás i vaše včely.

Pomozte dopadnout zloděje včel

Včelařím v okrese Přerov. Na oploceném pozemku mám včelín se 40 včelstvy. Bohužel si tento objekt vyhlédla skupina zlodějů. Opakovaně mi hlavně po vyzimování včelstva kradou. Myslím si, že se jedná stále o stejnou skupinu čtyř lidí, které jsme i zahlédli. Stálým vymýšlením, jak úly proti krádeži zabezpečit, mě v samotném včelaření hodně omezuje. Nejdříve jsem nadstavil pletivo ostnatým drátem, potom jsem každý úl přišrouboval ze spodu čtyřmi objímkami k rámu. Nyní jsem zakoupil fotopasti. Bojím se ale, že o ně také časem přijdu. Dříve jsem včelařil se 100 včelstvy v kočovných vozech. Tam se mi nikdy nic neztratilo. Svépomocný fond mi sice škodu vždy uhradil, ale uráží mě, když mi vytýkají, že něco dělám špatně. Například včelnici mám přestěhovat na

jiné místo a podobně, což není možné. Ta tam stojí už padesát let, a před tím jsem nikdy žádné problémy neměl. Krádeže nastaly poté, co jsem na své včelnici začal pořádat přednášky a kurzy. Podezírám zloděje, že úly převážejí do oblasti Slovác-ka (Kroměříž, Fryšták, Zlín), ale mohou být i odjinud.

Pokud jste si všimli, že se ve vašem okolí náhle objevily úly „Senior“ nebo plemena viz foto, nebo jste dokonce poznali zloděje včel na fotografiích, dejte mi, moc prosím, vědět na telefon 732 868 914 nebo zavolejte policii Přerov. Při dopadení zlodějů nabízím odměnu.

Děkuji za kolegiální pomoc.

Josef Smýkal,
včelař

Zloději odnášejí ukradený úl

Poznáte ho někdo?

Ukradené úly „Senior“

Česká chuťovka pro Petra Košce

Značku Dobrý tuzemský potravinářský výrobek „Česká chuťovka“, uděluje vždy na podzim hodnotitelská komise nezávislých odborníků. Odborným garantem soutěže je Výzkumný ústav potravinářský Praha, v jehož sídle se každoročně v září hodnocení uskutečňuje. Složení hodnotitelské komise i zcela průhledný způsob výběru oceněných vylučuje jakoukoliv manipulaci s výsledky či jejich ovlivňování jinými zájmy. Oficiální vyhlášení soutěže o značku „Dobrý tuzemský potravinářský výrobek Česká chuťovka 2014“ proběhlo v letošním dne 16. června. Počátkem října proběhlo anonymní senzorické hodnocení. Stejně jako v předchozích letech i letos se soutěž konala pod záštitou předsedy Senátu Parlamentu České republiky, Milana Štěcha. Dne 22. října se uskutečnilo přímo v Senátu ČR slavnostní ocenění vítězů jednotlivých kategorií „Česká chuťovka“. Je potěšitelné, že odborná porota ocenila i rodinnou včelařskou farmu Košec (Pavel Košec, Neplachovice) za medovicový med lesní. Ocenění předávali předseda agrární komory Miroslav Toman, předseda potravinářské komory Zdeněk Jurča a předsedkyně odborné poroty Slavomíra Vavreinová. Gratulujeme k úspěchu.

Red.

Šťastní ocenění

Pestrobarevný průvod včelařů v čele s Perechtyami prochází historickou částí města Pernštejnů v Pardubicích

Dny medu 2014 v Pardubicích

Skotský včelař S. Hood byl pardubickými Dny medu nadšený

Do města perníku se o druhém říjnovém víkendu sjely tisíce lidí, aby navštívily kulturní dům Hronovická, kde pardubičtí včelaři připravili po patnácté tradiční dvoudenní oslavy medu pod mottem „Nechť tlukot srdcí všech včelařů světa se spojí v jeden akord lásky“. Součástí Dnů medu, byl jako obvykle slavnostní průvod včelařů. Zvuky píšťal a bubnů gotické hudby již napovídaly blížící se pestrobarevný průvod. Máváním a jásotem obyvatelé vítali včelaře a přidávali se do průvodu, který mířil k radnici, aby zde pozdravil primátorku města a předal jí medových darů. Dále se pak průvod zastavil u hejtmanství kraje. Následně pak slavnostní fanfáry a burčující bubny historické skupiny Historicus otevřely brány medového dne uprostřed města perníku.

Sály KD Hronovická se proměnily ve velký hučící včelín. Barevné stánky nabízely ukázky tradičních řemesel. Skláři například tavili sklo před zraky diváků a na přání vytvářeli různé pohádkové postavičky, zvířátka nebo květinčky. V jiném stánku šperkařka oplétala kamenné polodrahokamy do překrásných stříbrných sítí, které vytvářely ozdobné šperky. Návštěvníci ještě viděli, jak dřevěné perníkářské formy dávaly těstu tvar husarů, koníků, nebo pouťových srdcí, dále ukázky tkalcovské či košíkářské práce. Podium velkého sálu dunělo pod kroky tanečníků folklorního souboru Perníček. Ve svém medovém

tanečním pásmu ukázali malí tanečníci nejen život vesnice, ale především své umění tanečních kreací. Bubeníci a trubadúři speciální školy Svítání Pardubice předváděli hudební terapii. Břišní tanečnice ze stejné školy roztančily celý sál.

Jako každoročně včelaři pozvali na oslavy hosty ze zahraničí. Letos Pardubice navštívili včelaři ze Skotska, Polska a Bulharska. Při loučení pořadatelům sdělil skotský včelař Stuart Hood: „Jsem nadšený úžasnou atmosférou a bohatým programem. U nás ve Skotsku jsem nic takového nezažil. Příkladný průvod plný veselí, úžasní lidé a fantastický program po oba dny. Příští rok určitě přijedu a přivezu celý autobus včelařů, aby viděli, jak se dá oslavit med. Sám chovám při své práci kriminalisty 250 včelstev a byl bych rád, kdybych takhle mohl soutěžit a dávat ochutnat med od mých včel.“ Také hodnotitelská komise již dva dny předem vybírala do soutěže připravené vzorky medu a označovala je číselným kódem k zajištění anonymity. Soutěže s názvem „Nejlepší med Pardubicka“ se účastnilo 78 včelařů z Pardubic, ale i ze širokého okolí s 98 soutěžními vzorky. Komise v počtu jedenácti odborníků vyhodnotila smyslově jednotlivé vzorky, proměřila obsah vody a stanovila pořadí. Zlaté, stříbrné a bronzové medaile pak putovaly při slavnostním vyhlášení do rukou spokojených včelařů.

Obyvatele města Pardubice považují oslavy medu jako jeden ze svých státních svátků. „Chodím sem strašně rád,“ sdělil nám vysoký muž, držící v ruce pohárek s medovou limonádou, kterou mu u vchodu do sálu právě předala dívka v kroji bílé paní Perechty. „Je tu fantastická atmosféra, lidé se usmívají, každý něco ochutnává. Všude je mnoho medu a různých dobrot. Strašně se mi tu líbí atmosféra klidu a pohody. Je ze všeho cítit, že to včelaři dělají pro lidi a ne pro kšeft!“ Včelaři oslavili svůj svátek, ukázali všem, že zde jsou a že něco umí. Spokojenost všech návštěvníků bylo potvrzením nejen o dobré duši včelaře, ale také o dobré práci všech, kteří přidali ruku k dílu.

Evžen Báchor

Právní poradna

Odpovídá Mgr. Jarmila Machová

§ Nejsem členka svazu, jen manželka včelaře. Slyšela jsem o úrazovém pojištění členů svazu. Můj manžel je alergický na včeli bodnutí, přesto má včely rád a neodradilo ho to od včelaření. Vztahuje se svazová pojistka na úmrtí manžela následkem bodnutí včelou?

Všichni členové ČSV jsou úrazově a pro případ trvalých následků a smrti pojištěni, pokud se jim úraz přihodí při včelařské činnosti. Pojištění se vztahuje též pro případy následků působení imunotoxických látek v případech, kdy po píchnutí včely došlo k alergickému šoku a smrti pojištěného. V minulosti se již tyto případy staly a pojišťovna plnila pozůstalým (50 tis. Kč). Je třeba na formuláři „Oznámení úrazu“ požádat o pojistné plnění a doložit potvrzení ZO ČSV, že zemřelý byl jejich členem a že se úraz stal v souvislosti se včelařskou činností, konkrétně jak. Potvrzení podepíší funkcionáři ZO – jednatel a předseda a přidají razítko. Formuláře najdete na www.vcelarstvi.cz v odkaze „formuláře“. Jedná se o formulář „Oznámení pojistné události úmrtí pojištěného, případně doložte úmrtí list. Vše pošlete na adresu Český svaz včelařů, o. s., Křemencova 8, 115 24 Praha 1. ČSV žádost zaeviduje, zkontroluje a postoupí k likvidaci pojistné události pojišťovně. Pojistné plnění pak obdrží ten pozůstalý, který v rozhodnutí o dědictví je k tomu oprávněn.

§ Můj otec je již více než 40 let členem ČSV. V březnu opravoval střechu na včelíně a spadl ze střechy tak nešťastně, že si zlomil patní kost. Následovala operace a dlouhé pětiměsíční léčení. Ještě nyní mu dělá dlouhá chůze problém, neboť má nohu ještě oteklou a bude mít asi trvalé následky. Na stránkách ČSV jsem zjistila, že svaz má své členy úrazově pojištěny. Chtěla jsem se zeptat, jak máme postupovat. Víím, že nyní za léčení mu žádné odškodné nenáleží, ale za trvalé následky ano. Má se již nyní nahlásit úraz pojišťovně? I. K.

Pokud má otec již následky úrazu ustáleny, tj. následky úrazu se již ani nezhoršují ani nezlepšují,

což může posoudit jen ošetřující lékař, je vhodná doba vyplnit příslušné formuláře včetně posouzení lékaře - viz www.vcelarstvi.cz odkaz „články“ a zaslat na svaz. My pak případ zaevidujeme a zašleme k likvidaci pojistné události České pojišťovně, a. s. Máte dost času. Podle § 626 Občanského zákoníku u práva na pojistné plnění počne promlčecí lhůta běžet za jeden rok od pojistné události. Podle § 629 odst. 1 promlčecí lhůta trvá tři roky. To znamená, že dohromady se jedná o 4 roky od vzniku pojistné události.

§ Je mi to velice nepříjemné, ale potřebovali bychom nějaké informace ohledně přijetí respektive nepřijetí jednoho člena do naší ZO. Jedná se o jednoho pána velice konfliktní povahy, který na území naší ZO umístil včelstva. Řádným členem je zatím u jiné ZO, ale mám informace, že tam s ním jsou jen problémy. Potřebovala bych vědět, jestli můžeme jeho případnou žádost o řádné členství v naší ZO odmítnout, a o co se mohu v daném případě „opřít“.

I. L.

Nic Vám nemusí být nepříjemné. Český svaz včelařů je dobrovolný spolek. Nikdo nemůže být nucen do něj vstoupit a na druhé straně nelze přijet za člena nikak vynucovat. Takže, obáváte-li se přijmout problémového člověka, nemusíte jej (myslím tím výbor ZO) přijmout. Postup je takový: zájemce o členství podá přihlášku, kterou projedná a rozhodne o přijetí nebo nepřijetí výbor ZO (viz § 19 odst. 3 e) Stanov ČSV). Ve Vašem případě, kdy jde o převod člena, postupujete podle písmene f) téhož paragrafu a odstavce, to znamená, že opět rozhoduje výbor ZO a to schválením převodu člena do své členské evidence. K převodu musí dojít po vyřazení z evidence u dosavadní ZO a to do 60 dnů, jinak členství člena zaniká (viz § 29 odst. 12 písm. c) stanov).

§ Před nedávnem jsem si pořídila včely (tři oddělky ve třech úlech) a sousedy jsem o mém záměru neinformovala. Včera mě oslovila sousedka s tím, že je silně alergická. Moje úly stojí cca 2 metry od plotu (cca 1,5 metru vysoký živý plot) zády. Včely nejsou agresivní. Česna úlů jsou otočena na druhou stranu a včely tudíž vylétají zejména do volné louky. Přesvědčila jsem ji, že se téměř nezvýší počet včel u nich na pozemku oproti předchozím rokům. Když to řeknu upřímně, tato sousedka je „problémová“ a stěžuje si téměř na vše, že štěká pes, že se kouří z komína, že rámusí sekačka atd. Mám tedy obavy, že jakmile ji něco bodne, okamžitě to bude na mně a na mých včelách. Mohla bych se vás tímto zeptat, zda byl před pořízením a umístěním včelstva nutný nějaký souhlas sousedů či jejich vyjádření? V případě, že naše včela

bodne sousedku, nedej bože, pokud by následovala silná alergická reakce, plynou z toho nějaké důsledky? Říkala nám, že při bodnutí si musí vzít protilátku a hned musí být někým odvezena do nemocnice, takže s dřívějšími bodnutími má očividně zkušenosti. Jenže se bojím, že cokoliv ji nyní píchne, budou to z jejich pohledu jistě naše včely. Obávám se totiž budoucích potíží a ráda bych měla vše právnicky ošetřené.

V. L.

Chcete-li včelařit, umístit na své zahradě včelstva v úlech, ve včelnici, nemusíte se nikoho ptát. Předpokládám, že vaši sousedé se vás také neptali, zda mohou chovat psa, který štěká, kohouta, který kokrhá nebo prase, které zapáchá. Kdybyste chtěla stavět včelín, je tady situace jiná a musíte postupovat podle stavebních předpisů. Nevadí, že úly stojí 2 metry od plotu sousedky. Jestliže zde není přímý nálet, včely se při letu rozptýlí a jsou sousední pozemek nuceny překonávat v určité výšce (např. neprůlezný plot vyšší než 2 m), pak nemohou nadměrně obtěžovat. Tři oddělky jsou z hlediska množství včel jako nic. Sousedé by ani neměli poznat, že včely chováte. Pokud dojde k bodnutí včelou souseda, pak to pro vás neznamena žádnou povinnost náhrady škod na zdraví nebo jiné náhrady. Jednak nelze prokázat příčinnou souvislost, že by právě vaše včela byla tou, která bodla, jednak nelze prokázat, že byste porušila nějakou právní povinnost, v důsledku které ke škodě došlo (vy jen chováte včely, a to v souladu s předpisy), a také by zde chybělo i zavinění škody z vaší strany. Takže nemějte obavy, jste vlastník v tomto případě včelstev jako každý jiný a také máte svá práva. Paní, je-li alergická, musí se podle toho chovat - být opatrná, nosit sebou léky. Včela ji může bodnout kdekoli. Není možné, aby se kvůli ní omezovali včelaři v okruhu 5 km, kam včela dolétne. Jinak by šlo o nerovné postavení chovatelů včel jako vlastníků z hlediska jejich práv něco držet a užívat.

§ Přihlásila se nám paní, že by chtěla být členem naší základní organizace. Ale má to háček. Je cizí státní příslušnicí, nemá pobyt v ČR. To má pouze její manžel. Mají sice v ČR domek a pozemek, kde má umístěné včely. Nevím jak to správně udělat, aby mohla být členem. Příspěvky by platila normálně, Včelařství by jí chodilo na českou adresu, dotace ani nechce. Můžete poradit?

Podle Stanov ČSV § 29 odst. 5 se může členem svazu stát i cizí státní příslušník, který se zdržuje na území České republiky v souladu s právními předpisy. Z toho, jak jste situaci popsal, mi nevyplyvá, že by u zájemkyně o členství tomu tak nebylo. Není proto důvod, proč ji nepřijmout jako kteréhokoli jiného člena, občana ČR.

110 let kyjovských včelařů

V Kulturním domě v Kyjově se dne 4. října se sešli včelaři, jejich rodinní příslušníci a pozvaní hosté, aby společně oslavili 110 let od založení organizace. První písemný zápis v kronice začíná 4. října 1904, kdy se sešli včelaři z Kyjova a okolí, aby na podnět c. k. skr. školdozorce Karla Blesíka založili v okrese dlouho postrádaný spolek včelařství. Kronika je vedena nepřetržitě po celou dobu 110 let a přečkala všechna těžká období v dějinách naší společnosti.

Mezi pozvanými hosty byli přátelé včelaři z družebních organizací SZV z Myjavy, Českých Budějovic, zástupci slovinického svazu včelařů, vedenými Alešem Rodmanem, za RV ČSV přijel Josef Buzík, zástupci OV ČSV Hodonín, ale i starostové obcí, jejíž včelaři jsou členy ZO ČSV Kyjov. Členové výboru se prezentovali včelařskými stejnokroji a na podiu vévodil prapor včelařské organizace. Slavnostní shromáždění zahájili žáci ZUŠ v Kyjově svým hudebním vystoupením. Poté předseda Miroslav Smolík přivítal a pozdravil všechny přítomné. Krojovaný pěvecký soubor z Kostelce zazpíval včelařskou hymnu, kterou složil náš dlouholetý, ale již zesnulý předseda Oldřich Mácel. Následovalo předání ocenění včelařům a organizacím. Jedenáct členů obdrželo diplom ZO ČSV, tři včelaři diplom OV ČSV Hodonín a třem včelařům byl udělen diplom „Vzorný včelař“. Poprvé v historii byly předány medaile za rozvoj včelařství na Kyjovsku, které si nechala speciálně vyrobít zdejší základní organizace. Medaile obdrželi členové Miroslav Smolík, Jindřich Dostál, Josef Svozil, Emanuel Budík a také město Kyjov, obce Hýslý a Věteřov a Slovenský svaz včelárov Myjava za trvalou podporu včelařů a jejich organizací.

Po předání ocenění zhodnotil předseda M. Smolík uplynulých 110 let spolku, a zvláště pak uplynulých posledních 10 let. Poté následovaly zdravotní hostů a předávání darů. Starosta města Kyjova, Mgr. František Lukl, připsal stuhu s věnováním na kyjovský včelařský spolkový prapor. Stejně tak učinil i zástupce SZV Myjava, který tím ocenil 35letou

Starosta města Kyjova, Mgr. F. Lukl, připsal stuhu s věnováním na kyjovský včelařský spolkový prapor

družbu a spolupráci. Následovala kulturní vložka zpěváků z Kostelce. Před obědem si mohli účastníci v přísálí prohlédnout výstavu fotografií mapujících život místních včelařů od založení až do současnosti, výstavu včelařského kroužku z Vacenovic, dále výstavku úlů Ing. Pavla Buřinského, včelařských potřeb Jarmily Řihákové a výstavku perníků Anny Buřilové.

Následovala přednáška prof. RNDr. Čížmárika PhDr. pro včelaře i širokou laickou veřejnost na téma „Včelí produkty pro zdraví člověka“. Závěrem bychom rádi dodali, že jsme vydali nový aktualizovaný almanach, který si sebou odnášeli naši členové i hosté. Jsme hrdí i na slova mistopředsedy Včelařského svazu na Slovincu Mgr. Aleše Rodmana, který uctil historii a současnost naší organizace slovy: „Je mi ctí a radostí vyjádřit se k příležitosti oslav stodesátého výročí vaší organizace. Jubileum, které letos slavíte, je úctyhodné, protože sto deset let je doba mnohem delší než průměrný lidský život. Z toho tedy vyplývá, že se vaše dění avšak, co je s ním spojené, se rozvíjí, vytváří i přenáší z generace na generaci. Slovinci včelaři říkají, že včelařství je poezie hospodářství. Nejspíš to platí: v medu a včelích produktech je zkoncentrované vše nejlepší, nejsladší a nejzdravější, co nám mohou nabídnout rostliny na polích, v sadech i ve volné přírodě. Náhoda si přála, že jsem se před lety poznal s panem Miroslavem Smolíkem, předsedou základní organizace v Kyjově. M. Smolík je dobrý včelař, poctivý a pracovitý člověk. Takového přítele by si přál každý, protože se na něj dá kdykoliv spolehnout. S jeho pomocí jsme zažili nezapomenutelné výlety po České republice i recipročně po Slovincu. K vašemu historickému jubileu vám jménem svým i jménem slovinických včelařů srdečně gratuluji a přeji hodně úspěchů do budoucna.“

Emanuel Budík,
osvětový referent

I v Klimkovicích slavili stodesetileté jubileum

V roce 1904 založili čeští včelaři v Klimkovicích Včelařský spolek pro Klimkovice a okolí jako třetí český v tehdejší Slezsku. Většina německy hovořících včelařů nebyla se vznikem českých spolků spokojena, teprve rozhodnutí Zemské slezské vlády potvrdilo právo českých spolků na činnost. Po 110 letech oslavili současní včelaři ZO ČSV Klimkovice výročí vzniku slavnostní schůzí a uspořádáním výstavy včelařského zařízení ve dnech 11. až 13. října 2014 ve výstavních prostorách bývalého kostelíku Sv. Trojice v Klimkovicích. Na slavnostní schůzi vyslechli včelaři krátkou přednášku o historii spolku, kterou přednesl předseda ZO ČSV, Ing. Radim Pešek. Každý z přítomných dostal první Kroniku spolku a ti, kteří aktivně ovlivňují současnou činnost organizace, převzali včelařská ocenění. Po společném obědě zaměřili všichni na výstavu. Sobota a neděle patřily včelařům a veřejnosti, v pondělí přicházely děti Mateřské a Základní

školy. K vidění byly různé typy úlů, náradí a pomůcky, z nichž mnohé vyrobili včelaři sami sobě. Slovem i obrazem provázely výstavou tématické panely z historie i současnosti včelařství. Návštěvníci mohli porovnat druhy místních i zahraničních medů i medovinu. Velkou pozornost poutal živý roj na divoké stavbě, přenesený z přírody. Tuto raritu viděli mnozí včelaři poprvé. Mimochodem pozornost poutala i na včelařské výstavě v Ostravě. Děti přitahovala značená matka se včelami v pozorovacím úlku. Ozdobou klimkovické výstavy byly zdobené medové perníčky žáků místní cukrářské školy a z rukou přítelkyně Pavlíkové, šikovné včelařky naší organizace. Poděkování patří všem, kteří přiložili ruku k dílu. Nebylo to snadné, ale povedlo se a stálo to za to.

Ing. Ladislav Besta,
jednatel ZO ČSV Klimkovice

Roj na divoké stavbě.
Do Klimkovic ho převezli z ostravské výstavy

Náchodští včelaři slaví 120 let trvání spolku

Již v únoru roku 1894 byla v čele s předse-
dou Vilémem Šafářem a se 40. členy zalo-
žena ZO ČSV v Náchodě. Její činnost trvá
nepřetržitě až do dnešních dnů. V součas-
nosti se území základní organizace Náchod
nachází na osmnácti katastrálních územích
v Náchodě a jeho okolí. Začátkem letošního
září měl Náchod 48 registrovaných členů,
kteří se starají o 502 včelstev. Z těchto čísel
máme opravdu radost. Za poslední dva roky
se do naší ZO přihlásilo pět nových včelařů.
Důležité na tom je zejména to, že se jedná
o mladé včelaře. Nebývalý nárůst jsme též
zaznamenali v počtu chovaných včelstev
– oproti roku 2013 se stavy navýšili o 76
včelstev. Jedna vlaštovka sice jaro nedělá,
ale snad se blýská na lepší časy.

Nezanedbatelným a důležitým úspěchem
všech členů ZO Náchod je též prevence
a boj se dvěma základními chorobami včel-
stev – s morem včelího plodu a s varroázou.
U moru včelího plodu vede cesta k úspě-
chu prevencí spočívající zejména v čistotě
chovu jednotlivých včelstev. Zde se nám
podařilo v letech 2012 a 2013 využít dotací
Královéhradeckého kraje pro pořízení no-
vých úlových sestav. Nové úly byly vítanou
pomocí pro začínající včelaře a především
byly využity výměnou za staré dosluhující
úly, které jsou největším rizikovým fakto-
rem pro výskyt moru včelího plodu. Boj
s varroázou – kleštíkem včelím lze také
označit za úspěšný, kdy se daří jeho stavy

držet v přijatelných mezích. Zde je třeba
poděkovat všem členům základní orga-
nizace, kteří svědomitě léčí v předepsa-
ných termínech svá včelstva. Důslednost
u všech včelařů a termínová shoda jsou
nejdůležitějšími strůjci úspěchu v boji
s tímto včelím parazitem. ZO Náchod se
opakovaně umísťuje na předních příčkách
v rámci ČR v nízkém napadení včelstev
roztočem. V uplynulém roce to byla třetí
příčka mezi základními organizacemi
v celé republice.

K příležitosti významného výročí založení
spolku pořádají naši včelaři spolu s Regi-
onálním muzeem v Náchodě včelařskou
expozici Chvála pili včel, která bude veřej-
nosti přístupná od 15. listopadu do konce
ledna 2015. Vernisáž k této akci se bude
konat 14. 11. 2014. Zároveň také zavzpomínáme
na našeho nejstaršího člena, pří-
tele Jaroslava Kaválka, který nás bohužel
25. 3. 2014 ve věku 99 let opustil. Aktivně
opečoval 30 včelstev a pro všechny z nás
byl velkým vzorem. Do budoucna si můžeme
jen přát, aby včelaři nejen v naší základní
organizaci, zažívali šťastné chvíle při své
užitečné a voňavé činnosti. Pokud zavítáte
do našeho kraje a najdete alespoň chvíli
volného času, neváhejte a určité naši vý-
stavu navštivte. Všichni jste srdečně zváni.

Jiří Řehounek a Ing. Miroslav Malina,
předseda a jednatel ZO Náchod

Navštivte Velkou Bíteš

Základní organizace Českého svazu včel-
ařů ve Velké Bíteši si vás dovoluje pozvat
na již tradiční Včelařské výstavy ve Velké
Bíteši, které se budou konat ve dnech
4. 12. – 9. 12. 2014 v prostorách místního
muzea na Masarykově náměstí. Včelařské
výstavy tu mají již několikaletou tradici
a jsou spojené s prezentací místní i české
včelařské historie a včelařského spolko-
vého života. Návštěvníci si mohou, stejně
jako v předchozích ročnících, prohléd-

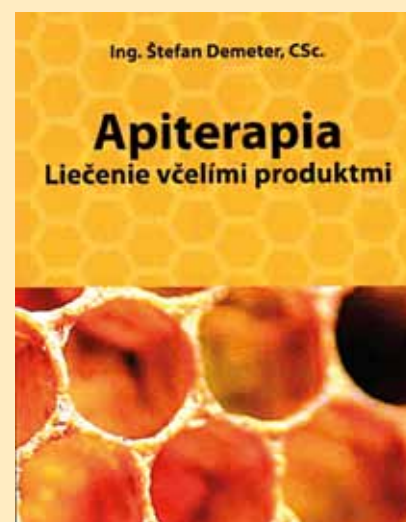
nout včelařské nářadí, pomůcky a potřebné
zařízení. Rovněž si zde budou moci
zakoupit med, medové pečivo, výrobky
ze včelího vosku, nalévanou medovinu
a zcela jistě budeme čepovat medové pivo.
Výstava bude otevřená v době od 9,00 do
17,00 hodin.

Ing. Zbyněk Schwarzbach
Tel.: 602 693 698

Apiterapie

V srpnu tohoto roku vydal autor a záro-
veň vydavatel Ing. Štefan Demeter, CSc.,
knihu „Apiterapia liečenie včelími pro-
duktmi“. Kniha obsahuje kapitoly: med,
pyl, propolis, mateřská kašička, včelí jed,
včelí vosk, léčba medovinou, včelí sti-
mulanty a afrodiziaka, vyzařování včel
a vdechování vzduchu z úlu. V jednot-
livých kapitolách autor uvádí základní,
ale stručně i historické poznatky, tech-
nologie získávání, zpracování ve včelích
produktech obsažených látek a využití
přípravků z nich v klasické medicíně či
domácím léčení. Knihu recenzenti dopo-
ručují jak odborné, tak i laické včelařské
veřejnosti a všem, kteří dávají přednost
léčení přírodními produkty. Jde o oje-
dinělé zpracování problematiky, jak
nakládat s včelími produkty. Zájemci si
mohou knihu objednat v Sekretariátu
Český svaz včelařů. Kniha bude k dis-
pozici i v knihovně svazu.

Red.

Rojáček uspořádal výstavu

Včelařský kroužek Rojáček uspořádal
3. výstavu včelařství, ovoce, zeleniny,
hub, květin a zavařenin ve Strahovi-
cích. V soutěži „Zahradkář roku 2014“
získala první místo rodina Hanzlíko-
vá, druhé rodina Kašná a třetí rodina
Hlučnicková. „Čestné uznání“ obdrželo
Květinářství paní Peterkové a VKM Ro-
jáček. Výstavy se zúčastnilo 15 pěstitelů,
jejichž výpěstky zabraly celý prostor tě-
locvičny Základní školy ve Strahovicích.
Všem vystavovatelům a pořadatelům za
zdařenou akci děkují.

Anna Králová,
vedoucí VKM Rojáček

Víkend s medem se ve Zbraslavi vydařil

Slavnostní
zahájení

ZO ČSV Zbraslav ve spolupráci s obcí Zbraslav u Brna uspořádala ve dnech 18. a 19. září 2014 společenskovočkovnou akci s názvem „Medový víkend“. Cílem této akce bylo seznámit veřejnost se včelařstvím jako nejen se zajímavým, ale i přírodě prospěšným, koníčkem.

Součástí této akce byla výstava výtvarných prací dětí z místní základní školy. Včelaři vystavili historicky používané pomůcky a medomety, ale i některé novinky. Oči všech návštěvníků upoutával proslavený úl

se včelkami a zejména zrak těch starších zaujaly fotografie, dokumentující historii včelaření ve Zbraslavi. V sobotu odpoledne pak proběhlo slavnostní zahájení za účasti starostky a vedení základní organizace ČSV. Úvod svým hudebním a tanečním vystoupením zpestřily děti z obou zbraslavských škol a student kroměřížské konzervatoře. Úvodní část přilákala mnoho vděčných posluchačů. V rámci medového víkendu si mohli návštěvníci poslechnout tři přednášky o životě včel i o prospěšnosti včelích

produktů pro zdraví. První přednáška pro děti uvozovala dětské soutěže, kdy na ně čekalo deset soutěžních úkolů se včelařskou tematikou. Jednalo se o „hledání matky“, „přenášení nektaru“ a skládání včelího plásku. Odměnou pro soutěžící byly připravené perníčky, které si mohli sami vyzdobit. Na výstavu přišli i nevidomí, pro které bylo zážitkem si na řadu exponátů sáhnout a přivonět k nim. V kulturním domě bylo připraveno k ochutnání mnoho dobrot upečených manželkami a dcerami včelařů, spojených s výměnou receptů. Po dobu výstavy byla v provozu „Medová kavárna“, která svou nabídkou zpříjemňovala návštěvu všem bez ohledu na věk. Kromě příjemných zážitků si mohli návštěvníci odnést domů i zakoupený med, medovinu, perníčky, svíčky z včelího vosku a také včelí kosmetiku. Organizátory potěšil zájem veřejnosti, ale i včelařů z okolních organizací, kteří se přišli podívat a pobesedovat.

Velký dík patří všem těm, kteří se na přípravě i zdárném průběhu „Medového víkendu“ ve svém volném čase podíleli. Podle ohlasu návštěvníků by bylo skvělé tuto akci opakovat pravidelně.

Za výbor ZO ČSV Zbraslav,
Pavel Řehořka

Medová Cidlina

Sobotní odpoledne obvykle bývá časem zažití dobrého oběda. Jinak tomu ale bylo dne 6. září 2014 v Cidlině, kde se sešli všichni, kteří mají rádi med a dobrou zábavu. Již podruhé se v místním kulturním domě konal Den medu pod patronací Českého svazu včelařů, Základní organizace Moravské Budějovice, Včelařství Špaček a Obchůdku u panenky v Cidlině. V místním kulturním domě probíhalo tradiční hodnocení devatenácti vzorků medů od čtrnácti včelařů z širokého okolí. Na dětském hřišti hrála kapela k tanci i poslechu. Nechyběly ani dva stany s posezením nebo skákací hrad, který byl v obležení dětí až do pozdních nočních hodin. Pro děti zde organizátoři připravili tvořivou dílničku, kde děti mohly zdarma vyrábět kytičky a náhrdelníky a také zdobit medové perníčky. Letošní novinkou byl medový běh s překážkami, kde si všichni zúčastnění mohli změřit své odhodlání a šikovnost. Na venkovním tanečním parketu předvedla vystoupení Dětská hip hopová skupina Sirio z Jaroměřic nad Rokytnou. A pak už se vyhodnocovalo a předáva-

lo ocenění. Všichni, kteří přivezli na soutěžní ochutnávku svůj med, dostali z rukou hlavního organizátora a autora akce Petra Špačka Pamětní list a dřevěný přívěšek s logem Dne medu. První místo získal med Radka Bílého z Budkova. Na druhém a třetím stupínku skončily med z Babic od Josefa Kvapila a med místního včelaře pana Františka Vechety. Ceny byly protikladem sladké chuti medové, neboť první tři vítězové si odnášeli vepřové kýty. Například kýta pro vítěze měla téměř čtyři kila. Kromě pohárů s výbrusem získali také pamětní dřevěnou medaili. Následovala přednáška pana Kamila Kurtina na téma včel. Prostory před kulturním domem patřily prodejčům, kteří na jarmarku nabízeli zejména medové produkty a svíčky, předváděli broušení do skleněných pohárů a dekorace z květináčů, nabízeli chlebové směsi a zdravou výživu, medové perníčky, dřevěné formy a plastiky z řezbářské dílny, bižuterii, knihy o zavařování i s ochutnávku zavařenin, čerstvé pečivo z jaroměřické pekárny, košíky z pedigu a další produkty.

Dny medu v Cidlině

Organizátoři děkují všem přátelům a dobrovolníkům, kteří při této akci pomáhali, a také Kraji Vysočina, který se finančně tuto neziskovou akci podpořil. Takže na shledanou opět za rok.

Mgr. Kamila Veselá

95 let

Bohumil Šamšula - ZO Šumperk

93 let

Jaromír Brunclík - ZO Vyškov; Emilie Rousková - ZO Česká Lípa; Stanislav Vrba - ZO Olomouc

91 let

Oskar Martinek - ZO Bystřička; Václav Urban - ZO Janovice; Miroslav Brož - ZO Mnichovo Hradiště; Jaroslav Berka - ZO Třebíč; František Wiendl - ZO Klatovy

90 let

Jan Pravda - ZO Volyně, Ing. Vlastimil Pasák - ZO Říčany, Václav Šlapák - ZO Zaječov

85 let

Jan Bukovjan - ZO Hutisko Solanec; Ludvík Voral - ZO Slavonice; Albína Burianová - ZO Vyškov; Jan Haltof - ZO Oldřichovice; Jan Kurzok - ZO Oldřichovice; Adolf Teichmann - ZO Lilutovice; Miroslav Valuch - ZO Bystřička; František Koblása - ZO Kostelec nad Orlicí; Štěpán Haleš - ZO Šenov; Josef Kolář - ZO Dolní Hbity; Ladislav Jan - ZO Trhové Sviny; František Dufek - ZO Velké Meziříčí; Vlastimil Chaloupka - ZO Třebenice

80 let

Jaroslav Douša - ZO Mirotice; Jaroslav Kokeš - ZO Ševětín; Miroslav Lávička - ZO Město Touškov; Dušan Pekar - ZO Nový Jičín; Josef Arlt - ZO Slaný; Robert Veselský - ZO České Budějovice; Leo Dominik - ZO Vřesina; František Gbelec - ZO Vlachovice-Vrbětice; Marie Špičková - ZO Opava; Josef Havelka - ZO Poruba; Zdeněk Pokluda - ZO Bučovice; Josef Vlha - ZO Klučenice; Vladislav Okleštěk - ZO Sedliště; Lumír Grmolenský - ZO Velký Újezd; Rudolf Bechyně - ZO Varnsdorf; Marie Petrová - ZO Cheb; Antonín Janota - ZO Lipník nad Bečvou; Josef Kohoutek - ZO Přelouč; Josef Vlasák - ZO Pardubice; Václav Jiřinec - ZO Zábouří u Blatné; Miroslav Růžek - ZO Ledeč nad Sázavou; Jaroslav Petr - ZO Jevíčko; Marie Valentová - ZO Jihlava

75 let

Antonín Bytus - ZO Bukovec; Josef Skolek - ZO Mirotice; Antonín Mařík - ZO Blížeov; Zbyněk Pěnička - ZO Huntířov nad Jizerou; Jan Holub - ZO Mniší; František Průša - ZO Soběslav; MUDr. Václav Tichý - ZO Týnec nad Labem; Josef Vachta - ZO Jindřichův Hradec; Stanislav Škoda - ZO Česká Skalice; Jan Maglen - ZO Frýdlant; Rudolf Kroker - ZO Třinec; Ludvík Křístek - ZO Kopřivnice; Štěpán Pustějovský - ZO Příbor; Josef Mahel - ZO Velká Bíteš; Miroslava Párysová - ZO Velké Popovice; Otakar Procházka - ZO Boskovice; Ludvík Macků - ZO Lysice; Jan Nakládal - ZO Prostějov; Jaroslav Stránský - ZO Dačice; Jiří Šindelář - ZO Uhlířské Janovice; Věra Kaczorová - ZO Šenov; Jiřina Mandryšová - ZO Cheb; František Hrozníček - ZO Náměšť nad Oslavou; Olga Maloušková - ZO Fulnek; Josef Blahník - ZO Kolovec; Rudolf Kocián - ZO Třebíč; Josef Král - ZO Litoměřice; Jan Sláma - ZO Olomouc; Eduard Balon - ZO Hnojník; Otakar Malý - ZO Říčany; Lubomír Vojáček - ZO Říčany; Josef Konečný - ZO Protivanov

70 let

Josef Novák - ZO Seč u Chrudimi; František Křesťan - ZO Přibyslav; Pavel Wollner - ZO Miroslav; Milan Kučera - ZO Ševětín; Josef Dalecký - ZO Záměl; Jaroslav Vejvoda - ZO Hodkovice nad Mohelkou; Jiří Dosedla - ZO Horní Štěpánov; Milan Krkoška - ZO Frýdlant; Josef Zlámal - ZO Holašov; Antonín Žák - ZO Rajhrad; Václav Bělohorec - ZO Česká Lípa; Jaroslav Koželuh - ZO Česká Lípa; Ervin Janusz - ZO Karviná; Vojtěch Pacholík - ZO Poniklá; Bohumír Blabla - ZO Frýdlant nad Ostravicí; Miroslav Buriánek - ZO Boskovice; Stanislav Slavotínek - ZO Prostějov; Jan Štěpánek - ZO Hlinsko; Oldřich Svoboda - ZO Jedovnice; František Richtr - ZO Načeradec; Lubomír Ptáček - ZO Králíky; Sylva Sirotková - ZO Cheb; Jan Hofman - ZO Klatovy; Ing. Ladislav Singule - ZO Brno-Žabovřesky; František Tichavský - ZO

Frýdek-Místek; František Novák - ZO Ledeč nad Sázavou; Stanislav Hanák - ZO Jevíčko; Antonín Staněk - ZO Jevíčko; Karel Kapr - ZO Třebenice

65 let

Josef Kameník - ZO Zdounky; Alois Švec - ZO Jindřichův Hradec; Jiří Prokop - ZO Sloup; Milan Šrom - ZO Sloup; Vladimír Hanuš - ZO Nymburk; Andonis Topalidis - ZO Třinec; Milan Stratil - ZO Stará Bělá; Josef Šmídl - ZO Pláně; Ing. Jiří Karl - ZO Hrádek u Sušice; Miloslav Sova - ZO Opava; Miroslav Zavřel - ZO Mimoň; Stanislav Skurzok - ZO Těrlicko; Emilie Nosková - ZO Lysice; Jaroslav Karásek - ZO Dačice; Karel Walach - ZO Český Těšín; Karel Morawiec - ZO Český Těšín; Stanislav Ulvr - ZO Hořice v Podkrkonoší; Jaroslava Žemberyová - ZO Chrudim; Karel Kult - ZO Chrudim; František Kulhánek - ZO Uhlířské Janovice; Petr Leitl - ZO Staňkov; Stanislav Štamberk - ZO Načeradec; Josef Šigut - ZO Šenov; Václav Ptáček - ZO Klučenice; Ing. Jaroslav Samec - ZO Chotoviny; Vlastimil Matějka - ZO Varnsdorf; Hana Baťová - ZO Litomyšl; Josef Slaviček - ZO Moravský Beroun; Václav Touš - ZO Němčice; Josef Hendrych - ZO Radiměř; Marie Valentová - ZO Čkyně; Jaroslav Pokorný - ZO Náměšť nad Oslavou; Josef Málek - ZO Přelouč; Marie Mathauserová - ZO Trhanov; Lubomír Valčík - ZO Fulnek; Miloslav Sova - ZO Opava; Zdeněk Švestka - ZO Šumperk; Ladislav Švenda - ZO Šumperk; Václav Vosáhlo - ZO Litoměřice; Miroslav Sadovský - ZO Brno-Žabovřesky; Jan Kostečka - ZO Velké Meziříčí; Miloslav Sova - ZO Opava; Oldřich Kloss - ZO Valašské Meziříčí; Ing. Bohumil Vender - ZO Říčany; Antonín Skácel - ZO Jevíčko; František Meduna - ZO Jihlava; Jiří Došlý - ZO Jihlava; Josef Malár - ZO Bzenec

*Jubilantům upřímně
blahopřejeme!***Opustili naše řady****Odešel náš přítel**

Ing. František Kopecký opustil naše řady v nedožitých 69 letech. František podchytil lásku ke včelám a přírodě již v dětství od svého otce, který byl také členem ZO ČSV Načeradec. Bydlil celý život v Řisnici.

Vystudoval SVŠ s maturitou v Pacově. Po maturitě pokračoval ve studiu na VŠZ v Praze - Suchdole. Po ukončení studia nastoupil do zemědělství jako mechanizátor. Od r. 2004–2009 působil jako učitel na vyšší odborné škole a SzeŠ v Benešově, kde předával studentům získané zkušenosti. V roce 2009 odešel do důchodu. Se svojí manželkou Jaruškou vchovali dceru Václavu a syna Františka. Oba jsou

vysokoškoláci a všichni v rodině silně zapojeni do včelařiny. Jeho syn František pokračuje v rodinné tradici. Také se stal členem ZO ČSV Načeradec jako jeho otec a děda. František byl platným členem ZO ČSV. Vykonával funkci předsedy KRK, dvě funkční období byl i členem KRK OV v Benešově. V jednání byl přímý a kamarádský, rád se odborně včelařsky vzdělával. Za dlouholetou a úspěšnou činnost pro české včelařství a včelařskou organizaci byl oceněn uznáním „Vzorný včelař“ a od RV Českého svazu včelařů obdržel jedno z nejvyšších včelařských významání „Vzorný včelařský pracovník“. Děkujeme mu za vše, co pro naše včely a včelařství udělal.

Za výbor a včelaře ZO ČSV Načeradec,
František Richtr, předsedaRudolf Fencel (85 let) - ZO Klatovy
Jaroslav Šimčík (79 let) - ZO Hluk
Václav Hrubý (88 let) - ZO Přestice
Smola Václav (88 let) - ZO Mirotice
Radek Běloch (61 let) - ZO Dolní Rásnice
Vladimír Kubánek (79 let)
- ZO Frýdek-Místek
Petr Železník (41 let) - ZO Klecany
František Skoumal (83 let) - ZO Dačice*Čest jejich památce!*

Producenti medovice 12.

Prognóza medovicové snůšky

Předvídání medovicové snůšky vyžaduje znalosti bionomie producentů medovice. Jednotlivé druhy mšic a červců tvořících medovici jsou svým životem vázány na určitý druh rostliny případně více rostlin při střídání hostitelů během života. Je tedy potřeba zjistit, které druhy dřevin a bylin rostou v účinné doletové vzdálenosti včel, tj. zpravidla vzdálenost do 2 km od stanoviště včelstev. Na těchto rostlinách pak hledáme významné producenty medovice. Ty snadno najdeme v blízkosti mravenišť. Mravenci nás dovedou ke koloniím mšic, u kterých pak sledujeme jejich vývoj během roku. Naučit se nalézt producenty na rostlinách během celého roku vyžaduje jisté zkušenosti. Přestože je v literatuře podrobně popsána bionomie producentů (jejich způsob života z hlediska výskytu, vývoje, výživy a chování), není snadné tento drobný hmyz nalézt. Když se naučíme hledat jednotlivá vývojová stadia mšic a puklic během roku, můžeme přistoupit buď k dlouhodobé předpovědi přemnožení, nebo krátkodobé předpovědi. Dlouhodobou předpověď děláme zpravidla na následující rok, kdy se výskyt producentů odhaduje podle množství mšic rodičovské generace a jimi na podzim nakladených vajíček. Dlouhodobá prognóza pak bývá ještě doplněna údaji o vývoji kolonií mšic na jaře následného roku. Tato předpověď nebývá přesná, neboť život mšic ovlivňuje

mnoho biotických a abiotických činitelů, jejichž vliv v průběhu roku nedovedeme dlouhodobě předvídat. Pro přesnější zjištění vývoje mšic se dělá krátkodobá prognóza, při které pochůzkou v porostu zjišťujeme početnost kolonií mšic, fázi vývoje, množství produkované medovice a také stav živných rostlin, který je závislý na půdní vlhkosti a výživě.

Krátkodobá prognóza

Průběh počasí, které má podstatný vliv na vývoj producentů a sběr medovice včelami lze také krátkodobě předvídat. Krátkodobá prognóza medovicové snůšky je významná především pro včelaře kočující do lesů. Dnešní doba umožňuje využití moderních úlových vah. Data odesílaná těmito váhami jsou pak pro včelaře dostupná na internetu. Tento systém funguje např. v Německu, kde se včelaři mohou za určitý roční poplatek podívat, jaký je přínos medovice na úlových vahách rozmístěných v lesních porostech, do kterých se tradičně kočuje za medovicovou snůškou. Denní přínos 0,5 kg medovice, doplněný o údaje získané z lesního porostu (druhy vyskytujících se producentů, průběh vývoje a stav živných rostlin), jsou signálem pro přísun včelstev do lesů. V opačném případě nebo při výskytu druhů mšic, u kterých je v medovici vyšší obsah melecitózy, je třeba zvážit, zda kočovat do lesa. K tomu je třeba znát jednotlivé druhy producentů, u kterých je

Vajíčka medovnic na borovici

známo, že se v jejich medovici vyskytuje větší množství melecitózy, což je rychle krystalizující trisacharid. Včelaři, kteří se raději vyhnou problémům s melecitózní snůškou, pak ocení tuto krátkodobou prognózu, při které se dá předpovědět mnoho pro praxi využitelných informací.

Je známo, že se dobré a špatné medovicové roky střídají. Málokdy následují dva dobré medovicové roky po sobě, což bývá ve většině případů způsobeno vlivem přírodních nepřátel, kteří se při přemnožení mšic s určitým zpožděním také přemnoží a sníží početnost producentů na tzv. železnou zásobu. Opět trvá určitou dobu, než nastanou vhodné podmínky pro namnožení producentů. Podle záznamů, kterých není mnoho, neboť není vytvořena síť pozorovatelů, která by zaznamenávala přemnožení jednotlivých druhů producentů medovice a přínosy medovice v jednotlivých letech, byly dobré medovicové roky v ČR v roce 1991, 1994, 1998, 2000, 2004, 2006, 2009 a 2013. V ostatních letech se medovicová snůška vyskytovala v menší míře nebo jen místně, a to i ve větším množství. Například v roce 2010 byla výborná až nadprůměrná medovicová snůška v oblasti boskovické brázdy, kde byl ve smrkových porostech velký výskyt puklic. Na ostatních místech ČR však téměř žádná medovicová snůška nebyla. Roky 2008, 2012 a 2014 byly opět téměř bez medovice, i když v některých oblastech se naopak objevila velmi dobrá lokální medovicová snůška. Na většině území však byla podprůměrná. Tímto článkem končím seriál o producentech medovice. Snad se mi podařilo touto cestou přiblížit a objasnit tajemství tohoto skrytého světa, pro včelaře velmi významného hmyzu.

Čerstvě nakladená vajíčka medovnic na borovici mají světle hnědé zbarvení, pozdější se barva mění na černou

